

Släkten Key

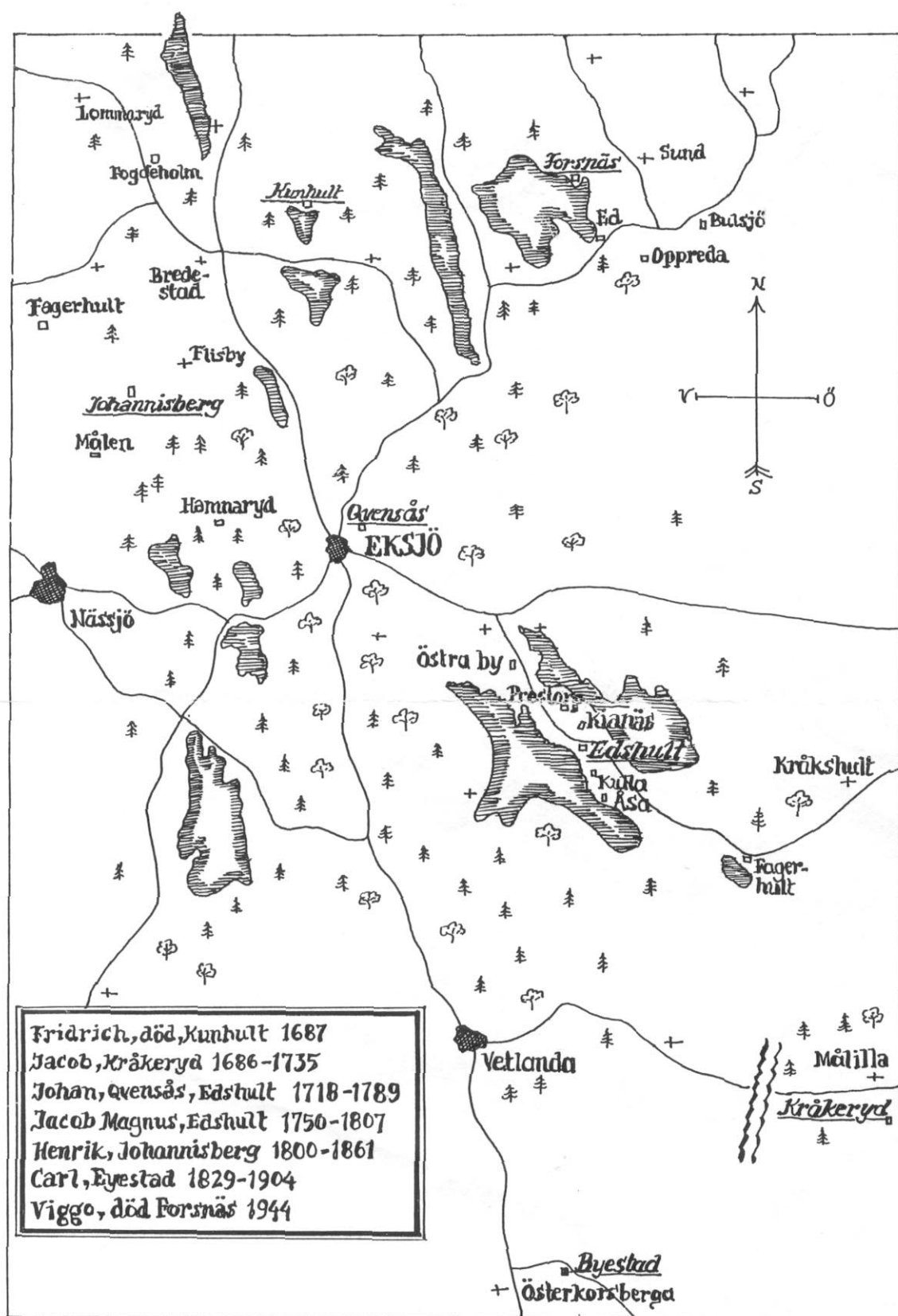
Edshultsgrenen
1650 - 2001

*Först åren förklara
vad arvet betyder
Den dolda gemenskap
vars lagar jag lyder*

fridrich heis

*Här har farfar grävt
Här har farmor vävt
Här är helig mull
för minnenas skull*

Anders Österling

Innehållsförteckning

Släkten Key	1
Karta	2
Släkten Key har djupa rötter i Småland	4
Släktens förhistoria	5
Fridrich, stamfadern	8
Jacob, en svag föreningslänk	12
Johan, häradshövding, jordadrott	17
Jacob Magnus, livdrabant - ryttmästare	28
Henrik Hammarberg - Stenbocks kurir	32
Carl Johan Key, Godsägare på Edshult	35
Ivar Key, Dansk frihetskämpe, överste	42
Henrik, officer och mångbetrodd lantushållare	49
Axel, Helmer och Einar - Tre märkesmän	56
Axel	56
Helmer	60
Einar	60
Carl, officer och jordbrukare	62
Leonard Fredrik Rääf i Småland, Ydredrotten	71
Viggo - officer, krigshistoriker, jägare	78
Emil Spånberg - löjtnant, brukspatron	90
Kerstin Key, konsthantverkare, författarinna	95
Windögrenen i sammandrag	98
Fredrik Key	98
Carl Fredrik Key	98
Emile Key	99
Emil Key	99
Ellen Key	101
Mac Otto Washington	103
Ivar Mackey	103
Släkten MacKeij i Gästrikland - En utdöd släktgren	104
Fortsatt släktforskning, några anvisningar	105
Några traditionsföremål m.m.	112
Dopfunten	112
Brudkronan	114
Dopklänningen	115
Släktstipendierna	116
Släkttabeller	117

Släkten Key har djupa rötter i Småland

Den följande skildringen kommer att visa hur starkt rotad släkten är i den småländska landsbygden, närmast bygden kring Eksjö. Såväl på fädernet som på modernet hämtar släkten under 1600-talet och fram till våra dagar alla sina rötter från Kalmar i öster och Jönköping i väster.

Numera har släkten nästan helt släppt greppet i den småländska jorden. Släkten har spritts över landet och med samhällets omdaning har dess medlemmar valt andra yrken än de som förr band till landsbygden, fogdens, jordbrukarens och den indelte officerens yrken. Numera bor man i hyreshus eller villor och rötterna släppa efterhand från jorden. Några är det dock ännu förunnat att bo på egen grund i den småländska bygden men hur länge?

I Eksjö-trakten har rötterna släppt sitt grepp. Där lever nu endast minnen av dem som där levat och verkat.

Skildringen är för kommande släkten ett bidrag till kunskapen om dessa människor.

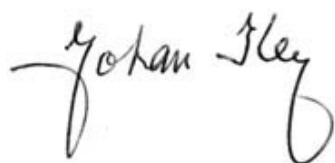
Släktkrönikan sammanställde jag första gången under åren 1963-65 och den renskrevs och iordningställdes då för tryckning av Kristina och Wilhelm Key.

Men en sådan krönika behöver fortlöpande aktualiseras och så skedde 1987 men nu är det dags igen.

Till min 85-årsdag fick jag som födelsedagspresent av barn och barnbarn löfte om en **“Släkten Key’s hemsida”** <http://slaktenkey.nu> (kan även nås via <http://www.slaktenkey.nu>, <http://slaktenkey.nu> eller <http://www.slaktenkey.nu>). Förslaget gavs av Jacob och Henrik Key och iordningsställande och realisering har skett av Wilhelm Key. Hemsidan byggdes upp kring årsskiftet 2000/2001 och lanserades i november 2001 för hela släkten Key.

Men som sagt, kompletteringar och rättelser erfodras all framgent. Om Du har några förslag till förändringar meddela Wilhelm Key så att dessa kan införas och bli tillgängliga för alla.

Umeå november 2001

Släktens förhistoria

Av Anrep "Svenska släktboken" 1871, av "Svenska Ättartal" 1891 och av Elgenstier-nas "Svenska slätkkalendern" 1919 framgår att den svenska släkten Key härstammar från den skotska clanen MacKay. I Svenska slätkkalendern står sålunda: "Släkten Keys svenska stamfader, som förmodas hafva hetat James Cay eller Kay vid kapten J. Bethuns kompani av MacKays regemente, blev överstelöjtnant och var bosatt i Uppsala".

Redan 1764 sökte bröderna och häradshövdingarna Johan och Fredrik Key hos Kongl. Cancellie Collegie att bli introducerade som svensk adel. (Stockholms post-tidning nr 84 den 21 oct. 1770). De stödde bland annat sin ansökan på ett ytterst vagt intyg av en nittioårig "secretereska" Magdalena Ehrenbielke, att hon i sin ungdom skulle ha träffat leutnanten Fridrich Keij och att han skulle ha sagt att han var av "adelig skotsk extraktion". Magdalena Ehrenbielkes fader var Paul Aschling som bodde på Kunhult där Fridrich dog 1687. Vilken clan eller släkt Fridrich tillhört nämnes icke. Till sin ansökan bifogade bröderna ett utdrag ur Sir George Mackenzij's Heraldry argent omfattande den nordengelska släkten Kay (Key?) eller Cay (Caij?) men clanen MacKay omnämner de icke. Ansökan avslogs liksom en förnyad "under-dånig Suplique" (1 okt 1771).

Riksdagsmannen Emil Key, Ellen Keys far, ägnade sig under förra hälften av 1800-talet åt släktforskning. Det förefaller som det varit han som första gången framkastade teorin om att släkten skulle härstamma från clanen MacKay. Sannolikt var det genom Emil Key som uppgiften om att den svenska släktens stamfar leutnant Fridrich Keijs far skulle ha tillhört det Mackayska regementet, som ingick i Gustav II Adolfs gröna brigad, kom in i Anreps "Svenska släktboken" 1871. Emil Key kallade Fridrich Keijs far för James med ledning av att sonen hette Jacob. Fridrich hade emellertid ytterligare två söner av vilka den ene hette Henricus, den äldste sonens namn är okänt. Motiveringen för namnet James synes icke vara särskilt stark, ej heller finns det några bevis för att denne James skulle vara överstelöjtnant. (Se vidare kapitlet "fortsatt släktforskning - några anvisningar").

Det är först på 1850-talet som skotska och engelska förnamn börjar användas inom släkten. Den förste var Emils son, som 1853 döptes till Mac Otto Washington. Före honom har icke prefixet eller förnamnet Mac förekommit. Belysande är också att Ellen Key i sitt exlibris tog in den skotska clanen MacKays "svärdhållande" hand och den stolta devisen Manu forti - Med stark hand. Det vapen som de båda bröderna Johan och Fredrik 1771 åberopade såsom släktens, var ett helt annat - en ring, ett svärd och ett nyckelbärande grifhuvud under adlig krona. Detta vapen tillhörde en nordengelsk familj Kay eller Cay, icke Key.

Sannolikt var det Erik Havton, sedermera rådman i Västervik, som gav Emil Key

impulsen till släktforskning. Havton var informator i Emil Keys föräldrahem och var känd som en ivrig släktforskare. Han har efterlämnat en del anteckningar och en släkttavla som dock icke antyder någon kontakt med clanen MacKay. Tydligen har han forskat i de s k Westrinska samlingarna i Kalmar läns museum.

Den skotska klanens sk crest

***Den svenska släktens vapen
(Manschettknappar som tillhört Einar Key)***

I en skrift "Kongl. Göta Hofrätts Presidenter" av Johan Odencranz, Linköping 1803, står det under adjungerande ledamoten nr 23 om Johan Keijs härstamning " ... Fredric Keijs fader skall varit av adelig Ätt från Skottland, tjänt i Tyska kriget, Blivit överstelöjtnant och bodd i Upland, hvarest en söndag, då han varit i kyrkan, tvänne dess Drängar, masquerade, med laddade Pistoler överföll Frun, spolierade all Egendomen, kommo på flykten utan att någonsin ertappas".

Havton har i sina anteckningar en helt överensstämmande version dock med ett, till synes mycket viktigt undantag Havton skriver ingenting om att överfallet skulle ha skett i Uppland. Måhända är episoden en inkörsport för vidare forskning om Fridrich Keijs ursprung.

Ellen Key skriver i "Minnen I" sid 5, att Jacob Key skulle ha författat en släktbok. Boken lär vara förkommen och kan därför ej berika släktforskningen.

Major Viggo Key, min far, och medicine doktor Hans Key-Åberg har i början på detta sekel, var för sig och med skilda utgångspunkter bedrivit forskningar i släktens ursprung. Resultatet av dessa forskningar har icke bekräftat att släkten skulle härstamma från Skottland.

Det förefaller som om Viggo efterhand ställde sig tveksam. Hans Key-Åberg, däremot, har sökt lösningen i Skottland och i clanen MacKays äldre historia. I sin bok "Släkten

från gårdarna” 1945, anger han “...Friedrich Key, vilkens fader överstelöjtnant Key, - jag återger här en gammal släktanteckning från 1600-talets slut - från Skottland inkommit i riket och var av skotska adeliga familien Key därstädes”. Hans fortsätter “Allt talar också för att ifrågavarande överstelöjtnant, vars förnamn dock icke med säkerhet bevarats åt eftervärlden, i egenskap av nära frände till sir Donald Mac Kay, förste Lord Reay, följt denne, det 30-åriga krigets i flera avseenden kanske märkligaste fältöverste, från Skottland till Sverige.

Lord Reay tillhörde den från vår storhetstid tyvärr alltför välkända lyckso- och äventyrartyp av utländsk och icke sällan skotsk extraktion, som kom indragande i riket med huggvärja vid sida och skölden - i många fall en mer eller mindre apokryfisk vapensköld - på arm, men framför allt med två tomma utomordentligt rovgiriga händer. Sir Donald - clanen MacKays unge och mäktige hövding ställde i ett tidigt och farofyllt skede ett frejdat svärd och rika materiella resurser i den protestantiska sakens tjänst.” Så långt Hans Key-Åberg, som också framhåller att känslan av denna skotska härstamning alltid hållit sig stark och levande inom den svenska ätten Key.

Vare därmed hur som helst, bevisen för släktens skotska ursprung är mycket klena och helt otillfredsställande vid en kritisk granskning. Släktens ursprung kan med lika liten säkerhet härledas från den skotska clanen, som från den nordengelska släkten. Längre tillbaka än till leutnanten Fridrich Keij, som dog under ett tillfälligt besök på Kunhults sätesgård 11 september 1687, kan vi icke nu med säkerhet komma.

Den skotska klanens sk crest

Den svenska släktens vapen

Fridrich, stamfadern

I rullorna över Carl Gustav Skyttes dragonregemente finns år 1678 två gånger upptaget en löjtnant, som undertecknat en kompaniorder med namnet Fridrich Keij.

Fridrich Keijs namnteckning under kompaniorder 1678

“Pikturen vittnar om större färdighet att föra pallaschen än gåspennan. Han är åtskilligt före sin tid genom att använda små initialer och det sista j-et liknar mer ett tyskt Z med en plump över” (Mac Key).

“Carl Gustav Skyttes dragoner var ett värvat regemente sammanrafsat av diverse hemvändande legosoldater. Rullorna hänför sig till samma mönstring i Sissebäck i Blekinge den 1 juni 1678 och återfinns i Krigsarkivets serie rullor, volym 3 och 12. 1 kapten Johan Sigmundt von Schepings kompani finns Fridrich Keij som löjtnant och Gustav Campell som fänrik. Eftersom von Scheping då befann sig i arrest tjänstgjorde Keij som kompanichef. I den följande rullan för år 1680 har Keij försvunnit och Campell är löjtnant. Förutom dessa tre befäl, av vilka von Scheping sannolikt var tysk och Campell med säkerhet skotte, tycks större delen av kompaniet ha bestått av inhemskt folk. I varje fall var antalet skotska namn få”. (Alf Åberg)

Regementet var förlagt till Kalmar under snapphanefejderna och då dessa upphörde indrogs förbandet. Vid indragningen tycks Fridrich ha stått utan arbete.

I rådhusrättens dombok i Kalmar förekommer han en gång 1679. Förhistorien till detta är följande:

Borgmästaren i Kalmar, Jonas Björk, vilken genom sin styvfars förmedling och utan några kvalifikationer erhållit kunglig fullmakt 1673 att efterträda denne, visade sig mycket snart olämplig som borgmästare. I slutet av år 1678 blev han “invecklad i en skandalös process med sina båda halvsysstrar Catarina och Helena Mårtensdotter som anklagade honom för att ha bedragit dem vid arvsförfärd efter fadern” (Mårten Hansson) skriver Gunnar Håkansson i “Kalmar och Kalmarbor under 1600-talet” 1944 och fortsätter “Förbittrad över stämningen inför rätta uppsökte Björk sina halvsysstrar och pryglade dem blodiga med sitt spanskrör. De läto sig emellertid ej nöja med denna föga broderliga behandling” - det kan man möjligen förstå - “utan ryckte käppen från Björk, placerade honom med åtskillig möda i böjd ställning och läto därefter spanskröret dansa på hans egen rygg. Denna avstraffning var så grundlig att slutligen blodet frustade ur både mun och näsa på delikventen. Björk blev slutligen befriad

från de rasande halvsystrarna av några tillskyndande personer -" en av dessa var Fridrich Keij - "och måste rymma valplatsen hånfullt kallad för kvinnohjälte och varnad att hädanefter ge sig i slagsmål med kvinnfolk". Borgmästaren avsattes 1680 från sitt ämbete, men det är en annan historia.

Den 13 juli 1685 blev Fridrich utnämnd till uppsyningsman över den olaga handeln och den 8 september 1686 rekommenderades han av landshövding Klerch hos öfverdirektören Silbercron till den vakanta strandridartjänsten vid Kalmar.

Enligt en anteckning upplåtes Södra Långgatan nr 39 - nuvarande 45 - 6 augusti 1684 till löjtnant Fridrich Keij att bebyggas men redan 7 september 1687 är den uppbyggda gården såld till fortifikationskassören Johan Dahlman och Fridrich hade sannolikt flyttat till frälsehemmanet Wijntorp.*

En intressant upplysning rörande Fridrich Keij och hans maka Elisabeth Hindrichsdotter finns i Södra Möre häradsrätts dombok § 8 19 november 1688.

"§ 8 Leutnanten Edell och manhafftig Jacob Mitler efter fullmact af den 18. (- månad -) uppå Leutnantskans Ehreborne hustru Elisabet Hindrichsdotter Keijs Wägnar, beswärar sigh öfver Pähr Olsson i Hageby, dhet han will tränga henne ifrån Bruuket uti Wijntorp frälsehemman, dehr hon doch intet uti laga tiidh är frånsagdh, uppå Pähr Olsons sijda som ock tillstädes är uppwijser Conrad Höijer, dess fullmächtige högwälborne Fru Ebba Kruus bref af den 7. augusti sidsledne med innehålldh att höstbem-te Fruus willia är att Bonden Pähr Olson skall blifva på gården och leutnantskan dädan flyttia, noch insinuerar han een copia af högwälborne Herr Amiral och landshöfdingen Hans Clercks ordres de dat.d. 5. sept näst afweekne till Befallningsman wälbet. Anders Knutsson att han skulle uppsäija leutnantskan Bruuket, doch intet uthan i laga tijdh att hon icke blifwer huuswill, Herr Leutnanten Mitler anklagar och Pär Olofson (!) för det han i höst steget till och sädt leutnantskans uppkiorde åcker, begiärandes att han för slijkt öfverwålldh laget plichta må, Pär deremot säger sigh intet bettere förstådt än föllgdt herrskapetz befallningh efter helst han och erhollit hans nåde landshöfdingens gunstige ordres att Leutnantskan skulle flyttia dädan.

Resol. såsom Pähr Olsson i Hageby intet gitter fulltyga dhet Leutnantskan Ehreborne Elisabet Hinderichsdotter i laga tijdh är afsagdh ifrån gården Wijntorp*, dhet doch änteligen frälseägarens, friherrinnans högwelborne Fruu Ebba Kruuses willia wahra lärher, emädan sahl. Leutnanten Keij lageligen är kommen dher inn, alltså finner Rätten skiälighdt samt lagh 20 cap. Jordebalkken L.L. ochsiälfve aequlteten lijkmätigdt wahra, dhet hon nästkommande ähr blifver på hemmanet, kunnandes Pähr Olufsson sedan efter höghb-de Frus willia och disposition komma dhertill, om icke Pähr elliest på annat sätt medh Lieutnantskan sig föreena gitter att hon honom Bruuket godhwilligdt uplåter."

*skall det möjligen vara Väntorp, Arby socken, Kalmar län?

Tydligt bodde änkan Elisabeth kvar på frälsehemmanet Wijntorp efter Fridrichs död. På de plöjda åkrarna sådde bonden Pähr Olsson i Hageby sin höstsäd sedan han fått löfte därom av ägarinnan Ebba Kruus. Pähr Olsson, som på några ställen kallas Olfsson eller Olufsson, avsåg också att flytta in på gården och i varje fall att änkan skulle lämna Wijntorp. Som motivering angavs en order från landshövdingen till befallningsmannen.

Elisabeth synes emellertid enligt gällande lag eller sedvänja ha full rätt att helt disponera Wijntorp eftersom hon icke blivit uppsagd. Rättegången får väl anses innebära en uppsägning, men rätten ger henne ett års uppsägningstid.

Med vad rätt hade då Fridrich tillträtt hemmanet? Ägde eller arrenderade det gjorde han alltså inte. Var det möjligen såsom avdankad ryttare han enligt bestämmelserna för rytthuset hade bosatt sig där eller var det såsom uppsyningsman? Här borde ytterligare forskning kunna ge några ledtrådar rörande Fridrich.

Avskrift av domstolshandlingarna finns i Mac Keys samlingar, domboken finns i Vadstena landsarkiv. För studium av tidsmiljön rekommenderas Säljes bok "KustridareC och Alf Åbergs "Snapphanarna".

Fridrich hade 19 mars 1677 gift sig med den sannolikt välbärgade handlaredottern Elisabeth Henricsdoter Pihlman från Kalmar. I äktenskapet föddes tre söner. En av dem dog samma år han föddes 1680. Han begravdes på Dörby begravningsplats och "man ringde i domkyrkan" den 1/2 1680. Hans namn, om han nu hann döpas, är okänt. Den andre sonen döptes till Henricus efter sin morfar. Om honom finns antecknat att han som tioåring insattes i skolan den 5 mars 1691. Hans vidare öden är okända. Troligen dog han ung och ogift. Den tredje sonen föddes 1686 och döptes till Jacob.

Kunhults gård

Kunhults gård, huvudbyggnaden ombyggs omkring 1850

Fridrich dog 11 september 1687 under ett besök på Kunhults gård norr om Eksjö. Gården beboddes av assessor Paul Aschling, som var släkt med Elisabeth. Den ligger norr om Kunhultssjön och hör sedan 1712 till Bordsjö Fideikommiss.

Havton skriver "Denna Fredric Key blef d. 19 Mars 1679 gift i Calmar med Elisabeth Henricsdotter, och lärar ha bott där ty i Calmar Kyrkobok nämnes en Fred. Key hafver dött 1687, som väl kan hafva varit denna Fridric, hvilken under en resa till Kunhult där mötte döden".

Elisabeth gifte sedermera om sig med en annan löjtnant, Erik Streng. Denne stupade troligen under Karl X11:s fanor 1705. Elisabeth dog 1735 och torde då ha varit omkring 85 år.

Den åldriga dam, som åt Johan och Fredrik Key skrev det förut omnämnda intyget, Magdalena Ehrenbielke, var dotter till Paul Aschling. Modern hette Magdalena Swijn-foot. Dottern bodde sedermera kvar på Kunhult 1765, över nittio år gammal, då hon intygade att Fridrich var av "adelig skotsk extraktion".

Uppgifterna om Fridrich och Elisabeth är hämtade ur diverse handlingar i Kalmar läns museum, bland annat de så kallade Westrinska samlingarna och ur lektor Fabian Baehrendtz anteckningar.

Jacob, en svag föreningslänk

Jacob var endast ett år gammal då fadern Fridrich dog. Han utgjorde sålunda en svag föreningslänk och någon traditionsbärare kan han icke vara.

Han tillbringade först några år hos häradsskrivaren Erik Persson i Kalmar och blev sedan 1709 kontorsskrivare vid Sjömilitiekontoret i Karlskrona. 1712 utnämndes han till häradsskrivare i Tjusts fögderi - Norra och Södra Tjust - och bodde på Aleglo mellangård i Loftahammar socken.

Aleglo mellangård i Loftahammar socken

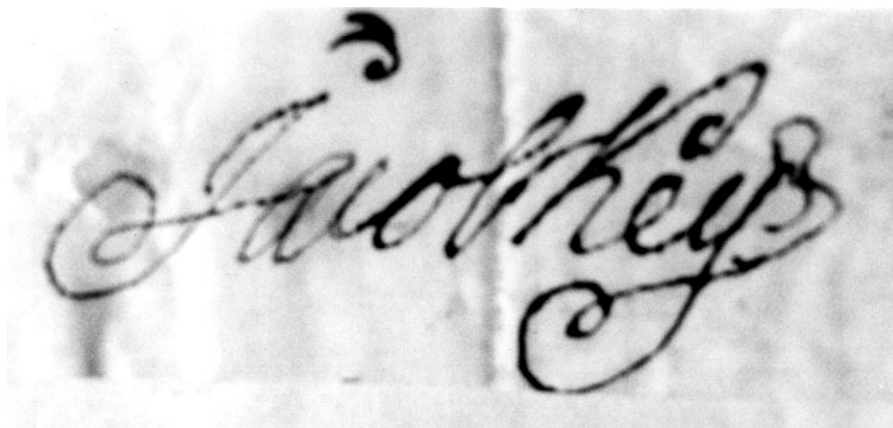
Om Aleglo by och dess häradsskrivarboställe skriver Hans Broomé i en avhandling "Källvik - en Småländsk brunns- och badort" (Stockholm 1964).

"Källviks brunn är belägen på det som tidigare var Tjusts häradsskrivarboställes mark i Aleglo by, Loftahammars socken -Småland." ---"Som häradsskrivare i Tjust bodde på Aleglo i följd först Bengt Moring, Petter Marijn, Jacob Key och Jonas Bergman, den senare under nära fyrtio år till sin död 1754". --- "Källviks gamla järnkälla väller upp sitt blodröda vatten endast ett tiotal meter från stranden av en vik av Saltsjön i det som förr var Aleglo boställes äng". --- "Det tidigaste vittnesbördet om användande av Källviks hälsobrunn finns i en almanacka från år 1799". --- Källan nyttjades enligt detta vittnesmål "förutom av häradsskrivarens egen familj, även av dess bekanta".

Men detta var minst 80 år efter det Jacob flyttat från häradsskrivarbostället. Det är väl tänkbart att han, ovetande om vattnets "hälsobringande" förmåga dock nyttjat källådern för sitt dagliga behov.

Jacob bodde kvar på Aleglo gård 26/8 1716 då han i brev tackar landshövdingen för fullmakten som kronofogde i Tuna läns, Seveds och Aspelands härader efter svärfadern Drangel, vilken på egen begäran erhållit avsked 20/6 1716. Under åren 1721-1722 bodde han på Faggemåla gård i Lännberga socken och sedan på svärfaderns gård Kråkeryd nära Målilla. Han blev slutligen häradshövding.

Jacob stavade sitt namn Key, icke Keij eller Keitz, vilket framgår av handlingar i Kammarrättens arkiv.

Jacob Keys namnteckning

I sitt äktenskap med Drangels dotter Margareta Johansdotter fick Jacob elva barn. Sara, den äldsta dottern, var gift två gånger. Först med komministern Carl Köningsberg 1705-1743 och hade med honom tre barn, Jacob 1738, Maja Greta 1740 och Rebecka 1743. Andra gången var hon gift med föraren Peter Ramsberg, död 1790, och hade med honom fyra barn, Johan Fredrik, Carl Peter, Sara Helena och Brita Elisabeth.

Ur bouppteckningen efter Sara Ramsberg kan man läsa följande: "1786 den 25. september efter förordnande förrättades bouppteckning hos afskedade föraren Peter Ramsberg efter dess den 26 nästf augusti aflidna hustru Madame Sara Keij, som efter sig lämnat 5 st barn, 4 med detta gifte och en dotter med förra giftet än lefvande och ogift, wid namn Maria Greta Köningsberg, nemligen sönerne stadsbetjenten Johan Fredrik med tillnamn Paskafski och Carl Peter Ramsberg, döttrarna Brita Lisa gift med Bonden Sven Olsson i Västerslätt och Sara Lena gift med skomakaren Olof Siögren, hvilka alla tilstüdes woro, utom förnämnde Carl Peter, som vistas i Carlskrona hwars rätt den närvarande brodern bewakade.

Enkomannen lät anteckna följande ägendom."

"Angående hus och gården under Nr 64 i gamla staden, med dertill hörande 2 ne skeppeland jord, så anmälde Enkomannen, at densamma tilhör dess afl. hustrus Broder herr häradshöfdingen Johan Keij, som med Willkor lämnat sin syster ägendomen at nyttja och bebo så länge hon lefde och enär hon wore med döden afgången skulle arfwingarna wara tillåtit till sig lösa berörde gård emot köpeskillingsens erläggande med 50 rdr i sp. och af denna anledning kan ofvannämnde gård här icke till något värde uptas."

Enligt ett utdrag ur protokoll vid en biskopsvisitation i Målilla 20/3 1734 av biskop Eric Benzeliuss står i paragraf 4 (Act 1) " ... Studiosi äro ... (oläsligt ord) ... Cronobefallningsmannen Keijs tre söner, som stå under adjuncti H. Köningsbergs information."

De tre unga sönerne voro Johan 16 år, Fredrik 14 år och Axel Erik 13 år.

I protokoll från sockenstämman 31 januari 1768 antecknas som paragraf 4 att "alla närvarande Församlingens respective Män, beifrade med alvarsamhet, huru illa Prästemon och Skogen handterades af Kråkerydboarna, i synnerhet sedan de icke allenast bordfört thet sågtimmer en del i församlingen ärnat till Prestegårdsbyggnaden Pastor lofvade at med görligaste första tala med Kråkeryds ägarn therom... I övrigt åtog sig en hvar at försvara sit huggna sågtimmer. Ock beslöto, at taga virke till Prestebyggnad til thes the med laga skiäl afstängas."

Tydliggen var gränserna mellan Kråkeryd och prästgården Kvillerum något diffusa under 1700-talet, vilket torde ha varit orsaken till att ägarna till Kråkeryd lade beslag på virke avverkat på Kvillerum. Ägarna till Kråkeryd ansåg uppenbarligen att det var deras virke.

Kråkeryds gård, ombyggd omkring 1870

Trakten kring Kråkeryd

3 februari 1788 dyker det upp ett annat tvisteämne mellan Kråkeryds gård och socknen. Kvillerums prästgård hade lagt sig till med några ängar, som Kråkeryd gjorde anspråk på. I ett protokoll 25 maj 1788 framgår det att..."Contraparten, Häradshöfdingen Välädle Herr Johan Keij såsom Förmyndare för sina omyndiga Systrar, Mademoisellerne Elisabeth och Anna Christina Keij, som äro innehafvare utaf Kråkeryd vädjat till LagmansTinget" i Vimmerby varför det ålåg församlingen (sockenstämman) att utvälja en fullmäktig till tinget.

Sedan mantalsförhållandena genom dom bestämts, tillföll dessa ängar Kvillerum. I gengäld fick Kråkeryd 206 tunnland skog från Kvillerums marker. Detta betydde att Kråkeryd förlorade, men på längre sikt gjorde en strålande vinst.

I ett protokoll 20 maj 1785 står det att "Mademoiselle Elisabeth Keij förklarade sig nöjd med, at det nu i sju år uplupne Interasset, 28 RDs specie, på 66 RDr Capital, hädanefter uptages i Kyrko-räkenskaperna för Capital och lägges till Huvudstolen, samt at hon härföre ränta ärlägger. Hon lofvade och aflämna Skuldsedel härpå med det första, samt skaffa sin Broders Herr Häradshöfdingen Johan Keijs Förklarings-Sedel om Caution och Inteckning uti Kråkeryd."

I arvskiftet efter brodern Johan Key står det antecknat att Elisabeth och Anna-Stinas skuld till Målilla kyrka betalades med 131 riksdaler.

Elisabeth bodde ogift på Kråkeryd och dog där 27 oktober 1814. Det sägs vara hon som låtit uppföra mangårdsbyggnaden på Kråkeryd, denna ersattes 1870 med en ny sannolikt inte vackrare. Elisabeth Keijs minne lever fortfarande i traditionen. Det finns ännu (1965) människor som påstår att en dam rider omkring i Kråkeryds skogar på en vit häst och att denna dam är Elisabeth.

Kråkeryds gård inköptes efter Elisabeths död av släkten Thunberg och bebos numera (1965) av fil dr Ekselius, gift Thunberg.

Om sonen Axel Erik skriver Havton att "han var sjöofficer och reste mycket, att han varit i Ostindien - brev bl a från Bombay den 2 juli 1774 -" ... '1759, då han var capiten-liutnant stupade han i Westindien på skeppet Florissante vid en aktion mot engelsmännen."

Genom Johan och Fredrik delades släkten Key i de två grenarna Edshult och Windö.

Johan, häradshövding, jordadrott

Johan blev student i Lund 1737 och därefter auskultant i Göta hovrätt och slutligen häradshövding i Norra och Södra Vedbo härad. Han ägde så småningom 36 mantal, bl a säterierna och gårdarna Edshult, Qvensås, Ed i Sund, del i Eksjö Hofgård, Fredriksbergs koppargruva samt Gravendal i Grängesberg, Johannisberg, Fagerhult m fl gårdar i Flisby socken.

Om Johans förmåga att "Skaffa sig gårdar" skriver Malin Mattson i sin bok "I Ydre på på 1800-talet", (1932). "Ryttmästare Carl Leonard Drake ... var en släter hushållare som låg i ständiga processer om alla sina gårdar. Häradshövdingen Johan Key på Qvensås vid Eksjö förde hans talan. Förhandlingarna drogo ut i många år och kostade Drake orimligt mycket - ja, så mycket att han och hans arvingar ej hade råd att behålla Ed. Dessutom var han skyldig Key en så stor summa att denna gottgjorde sig med att behålla Ed med underlydande gårdar."

Johan var gift med Margareta Wiesel vars far var häradshövdingen i Norra och Södra Vedbo Harald Wiesel. Släktnamnet Wiesel kommer från Wislanda socken i Småland.

Johans och Fredriks försök att bli introducerade på riddarhuset har tidigare omnämnts. Här följer en fullständigare redogörelse för dessa aktstycken.

Den 1 oktober 1771 anhöll Johan Keij att vid konung Gustav III förestående kröning bli benådad med adelskap. Han åberopade dels en bifogad meritlista dels vissa intyg att han skulle tillhöra en adlig skotsk släkt.

Intygen hade följande lydelse:

"I. Undertecknad intygar härmed, at jag, under min upväxt, ofta gånger hörde Herr Häradhöfdingen Johan Keijs kiära Fader Moder, (Elisabeth Henriksdotter Pihlman), som var min salig kiära moders moster berätta, at hennes afledne man Lieutenanten Keij, var son, af öfverstelieutenanten Keij, som härstammade af skotsk adelig familie, som jag, på mitt siuttijonde tredie ålders år kan tryggeligen intyga.

Carlscrona, den 27. januarij 1766.

G.Ad. Mittler

Att CammarRådet, välädle Herr G.A.Mittler, detta med sundt förnuft, egenhändigt underskrifvit, sådant varder, härmed intygat.

Carlscrona ut supra

M.J. Elers
Stads Secreterare."

Här återkommer namnet Mittler. En av de båda, som hade fullmakt att på Elisabeth Hindrichsdotter Keijs vägnar bevaka hennes besvär med bonden Pährs Olson om frälsehemmanet Wijntorp hette Jacob Mittler och kan möjligen vara far till G.Ad.

Mittler. Elisabeth Keij var i så fall syster till Jacob Mittlers svärmor.

Det andra intyget lyder:

“II. At Häradshöfdingen Herr Johan Keij och thes broder Vice häradshöfdingen Herr Fredric Keij härstamma från skotska adeliga familien Keij, är mig noga kunnigt, hälst theras faderfader Lieutnanten Fredrich Keij, uti mina yngre år hos mina kiära föräldrar aflidit, här på Kunhult, år 1686 eller 1687 och thess fader, var öfverste, Lieutnanten Keij, hvilken först inkommit här i riket från Skottland, och var af adeliga familien Keij därstädes. Hvilcket alt härmdelst, med all vishet och under edelig förbindelse och med god eftertanka intygas. på mitt nittijonde åhrs ålder.

Kunhult den 7. decembris 1764

Magdalena Ehrenbielke L: S:

Att välborna fru Secreterskan Ehrenbielcke, oaktat des höga ålder, äger fullkomlig krops och sinnes styrcka, samt med redig eftertancka, thenna attest utgifvit och egenhändigt underskrifvit, bevittna, ut supra

Nils Åkerman

Jonas Lagerdahl.”

Tydiligen ville man ha intyget ytterligare bestyrkt ty sedan följer:

“År 1765 den 25. februari, voro undertecknade efter anmodan, på säteriet Kunhult, at låta Secreterskan Välborna fru Magdalena Ehrenbielke, beediga then attest, hon under den 7. de Decembris 1764 utgifvit och här ofvan står, om Herr Häradshöfdingen, Johan Keijs och thes broders, Herr vice Häradshöfdingen Fredrich Keijs härstammande, från skotska adeliga familien Keij och aflade bemälte fru liflig ed, med hand å bok, samt ord från ord ärkiände attestens riktighet, ock thet med sundt förnuft och god eftertanka, oagtdt merbemälte fru, redan är öfver nittio åhr gammal.

Ut supra

B. Bergander
Rådman i Ekesid
L: S:

Jacob Stork
Not.Civit:s Ekesidensis
L: S:”

Det tredje intyget lyder:

“III. Utdrag utur skotska adeliga Matriculen:

The name of Keij or Caij in Sir George Mackenzij's Heraldry argent, a bend sinistre sable, between an annulet in chief gules, and a grifons head erased in base, and of the second in his Beek a Keij axure. Fig 23.plat V.”

Sedan följer en beskrivning av släkten Vestons vapen, anledningen härtill är oklar. Den inlämnade översättningen löd:

Namnet utaf Keij eller Caij, uti Herr Georg Mackenziis vapenregister, är silfvergrund, med en bögd afvog sabel], emellan en ring, af then yppersta röda färg och ett griphuvud upstigandes af en grund, och för det andra, uti sin näbb en himmelsblå nyckel, som synes uppå den 23 figureplåten litt V.”

Kanslirådet Heland har sedan uppdragit åt någon tjänsteman att ge sitt omdöme om denna ansökan inför föredragningen för kungen.

Denne skriver:

“Jag har på Herr Cansellie Rådets anmodan examinerat H:r Keijs underdåniga ansökning om Adelskap. Det är svårt at yttra sig något vist om sådane utländske slägheter, som i flere generationer tient här i riket, men icke conserverat någre authentique documenter ifrån förfädren. Alt hvad jag kan säga, är at fru Ehrenbielckes besvurna attest synes nog omstädelig och betydande, och dertil bör jag lägga at i Scotland verkeligen florerat en adelig ätt under namn af Kaij eller Caij . . .

Vid kontroll av det heraldiska intyget har någon - troligen samme tjänsteman - anmärkt “Afskriften som är tagen ur Alexander Nisbets system af Heraldrij in folio af år 1722 påg 107 är oriktig och vitieuse: öfversättningen ridicule och applicationen absurde. Kaij eller Caij heter den til exempel tagne famillien och icke Keij...”

Utredningen fortsätter: “...så at nog har Kongl. Nåd rum til adelskaps beviljande på dessa skälen, när verkliga förtienster tillika blifva andragne. Likväl om det händer så är ändå bättre, at i en Diplome gå naturalizations åberopande förbi emedan vid ordet naturalisations anförande, väntas det, at härkomst med vapen och genealogie bordt vara documenterad.

Förbliver etc ...

Mac Key har Notarius publicus avskrift av dessa handlingar från riksarkivet. (Genealogica no 112 af Tilas).

Det blev nu inget adelskap trots att häradshövdingarnas meritlistor tydligen kunde motiverat det. Åberopandet av den skotska härstamningen var i varje fall otillfredsställande. För den store jordadrotten Johan hade ett adelskap med alla dess fördelar beträffande skatter och rusthåll varit särskilt värdefullt.

Johan och Fredrik framhöll vid flera tillfällen sin skotska härkomst även om den enligt Kungl Majt:s utlåtande icke var tillräckligt dokumenterad. Sålunda har det redan före nyssnämnda ansökan stått en notis i Stockholms Post Tidningar n:o 84 den 21 oktober 1770: “ibland Notificationerne. I anledning af Kongl. Cancellie Collegij aflåtna skrifvelse under den 21. Mastij 1764 gifves vid handen, att häradshöfvingarne Johan och Fredrich Keij härstamma af Skotska adeliga Familien vid samma namn”.

Under hänvisning till denna notis angavs i ett följande nr 86 att “..Högbem.te Kongl, Collegij skrifvelse är et Circulaire til samtliga Riksens Hofrätter med de öfrige Kongl. Collegierne, och innehåller icke et ord om Herrar Keijs adelskap utan nämner allenast

i gemen om dem, som fullleigen intygeat, och bevist sig härstamma ifrån Utrikes adeliga ätter: hvartil altså fordras mera än en sielfbehagelig notification, innan samma skrifvelse äger rum.”

Edshults säteri, som Johan inköpte, har givit släktgrenen sitt namn. Edshult gick sedan i arv till den äldste sonen Jacob Magnus och hans äldste son Carl Johan. Carl Johans och Louise af Buréns dotter Lovisa Ulrika (Mana) gifte sig sedermera med brukspatronen Carl Pontus af Burén på Flemminge gård vilken från 1881 ägde Edshult varvid säteriet försvann ur slakten Keys ägo.

Trakten kring Edshult

Edshults säteri

Edshult är ett gammalt folkungagods. Första gången godsets namn nämnes i urkunderna är under 1300-talet. Vid arvskiftet efter Knut Jonsson (Lejonörn), som var gift med Katarina av folkungaätten, moster till den Heliga Birgitta, skiftades gården förmodligen ut till de i bygden verksamma sönerna Birger och Magnus Knutsson. Den senare torde ha skänkt gården i morgongåva till sin hustru i andra giftet Helga Bengtsdöter, änka efter lagmannen Sune Jonsson (båt). Magnus Knutsson dog omkring 1370.

Under 1600-talet ägdes säteriet bl a av Axel Oxenstierna och av familjerna Lewenhaupt och Cruus. I mitten på 1700-talet ägdes det av major Eric Julius Cederhielm och måhända var det av honom som Johan köpte godset.

Sedermera har godset ägts av Bjugert. En notis i Smålandstidningen 20 mars 1964 angav att Edshults säteri sålts för närmare en miljon till Torsten Örneberg, gårdens storlek angavs till 700 tunnland. Senare lär det ha förvärvats av pingströrelsen.

Edshults säteri från den gamla kyrkogården

Edshult ansågs under 1800-talet vara en av de bättre och vackrare gårdarna i länet. Säteriet har “.. en vacker trädgård, goda ägor och förmånligt fiske.” (Geografiskt lexikon 1859). Några hundra meter nedanför gårdsbyggnaden ligger, i en tidigare vik av sjön Solgen ruinerna av Edshult forna försvarsborg. En gårdskyrka byggdes på Edshults säteris ägor sannolikt på 1400-talet möjligen tidigare. Dess dystra öde skall jag behandla senare.

Johan lär ha trivts bättre på Qvensås än på Edshult. Qvensås övertog han i slutet på 1730-talet och iståndsatte gården som då låg helt i lägervall. Även Qvensås är ett gammalt frälsesäteri. “Gården har goda och väl odlade ägor, gott bete och behövlig skog. Bevillningsvärdet var 1862 50 000 riksdaler Banco (geografiskt lexikon).

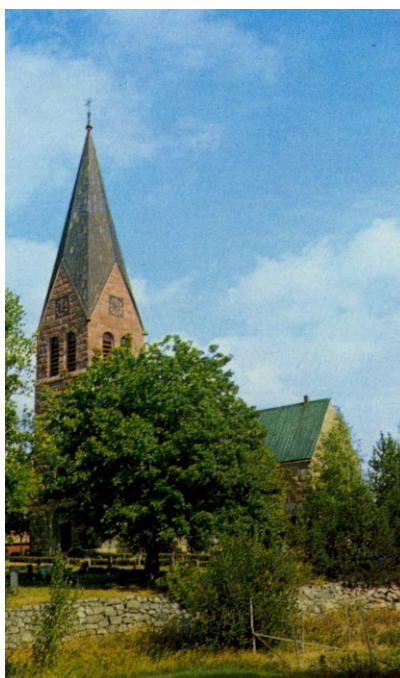
Qvensås

Utsikt från Qvensås

Johans dotter Christina, gift Kinberg, ärvde Qvensås varvid denna gård gick ur släkten. Sedermera har den haft flera ägare. Numera ägs gården av familjen Lindström. Fadern, tidigare världsmästare i spjutkastning och ordförande i Jönköpings läns hushållningssällskap, omkom vid en ridolycka under 50-talet. På Qvensås ägor strax öster om gården ligger ett av landets nordligaste bokbestånd. Utsikten från Qvensås mot Eksjö är magnifik.

Johan bodde vid sin död på svärfaderns gård Grimstorp, enligt uppgift belägen i Lommaryds socken men detta har jag inte kunnat bekräfta. Såväl han som hans maka Christina Wiesel äro begravda i Lommaryds gamla kyrka.

Lommaryds kyrka

Vid restaureringen av kyrkan 1890 återfanns deras gravplats varvid namnplåtarna på kistorna blev tillvaratagna. De sändes 1933 till Mac Key, som samma år emellertid besökte kyrkan och återlämnade desamma. Då jag 1963 besökte Lommaryds prästgård förvarades i varje fall plåten från Johans kista i kyrkoherdens kassaskåp i avvaktan på kyrkorådets beslut hur man skulle förfara. Sedermera har de placerats på pelare i kyrkan.

På namnplåtarna står:

“Detta Hus Förwarar Till Dess Dom-Basunen Höres Stoftet Af Wälädla Fru Härads-hövdingskan Christina Maria Key Född Wiesel.

Skaparens Tjenarinna Nästans Hugnad Kär Maka Huld Moder Blid HusFru Uprichtig Wän.

Sök Dess Like Sitt Kön Ett Wärdigt Mönster Och Dig Wandrings Man Om Du Will Ett Lysande Efterdöme. Född 18 Mars 1721 Död d. 10. December 1765”.

“Johan Key Född d. 3dje Martii 1718 Härads Höfding öfver Norra och Södra Wedbo Samt Wista Härader 1747. Död I Tjensten d. 7. Februari 1789. Den som med ära Fyllt sitt lopp, I Döden har sitt säkra hopp”.

Viggo Key, som studerat arvskifteshandlingarna efter Johan Key, skriver i sina anteckningar:

“Han (Johan) hade under sin långa levnad haft tid och tillfälle att samla herresäten och gårdar. Med goda kunskaper och vidsträckt erfarenhet hade han förkovrat och förbättrat lantbruket, inte endast på sina egna gårdar utan försökt att i tal och skrift väcka allmogens intresse och öka deras färdigheter.

Åstrands gård Åsa

Carl Åstrand från Åsa hade varit Johans hjälp och förtroendeman under många år och av alla böcker och anteckningar framgår hur han bokfört och sammanfört det stora husets ekonomi. Dessa handlingar förvarades ännu 1919 på Eds säteri, som ägs av släkten Åstrand.

1789 skedde arvskiftet efter Johan Key. Den 17 juli samlades arvingarna på Qvensås under Carl Åstrands ledning. Carl Åstrand gifte sig sedermera, 1790, med Ulla Key.

De bosatte sig på Ed vilken Ulla jämte gårdarna Opreda och Nyckelberg fick på sin arvslott.

Ed

Opreda

Närvarande vid arvskiftet var: Löjtnanterna Jacob Magnus och Hans Henrik, dottern Christina Margareta och hennes man löjtnanten Nils Henrik Kinberg, dottern Charlotta Gustava och hennes man Nils Sabelfeldt och döttrarna Johanna Maria, sedermera gift Stjernspets och Elisabeth Ulrika , sedermera gift med Carl Åstrand samt barnens farbror Fredrik Key (Windögrenen), som åtagit sig att bevaka de omyndiga barnens rätt.

Ur bouppteckningen, såsom Viggo antecknat den, har jag hämtat följande:

Bouppteckningen är mycket omfattande och boets tillgångar stora. Bara vagnparken med Calaiger och sjuglasvagn vittnar om att det var en jordadrott som gått hädan.

Kreaturen utgjordes av 45 oxar, 97 kor, 6 hästar och 19 höns, huvuddelen av djuren funnos på Edshult och Östraby. Johans vapen, jaktvapen, pistoler och värjor med silverfästen hängde på Qvensås och i lilla förmaket på Qvensås hängde ett porträtt av Greve Per Brahe. Garderoben innehöll bl a en scharlakansröd frack, jacka och skärp, flera par byxor av sidentyg, svart sammetsklädning med förgyllda knappar, en klädning av grått corderoy och en med brunrandiga byxor, därutöver en mängd plagg, rockar och byxor, surtouter, saffiansskor, kråsskjortor med pipmanschetter. "Salig Herr Häradshöfdingens Portrait" finnes även med "infattat i förgyld silferring".

Östraby

Bouppteckningen omfattar en imponerande mängd silverpjäser och bordssilver. Den värdefullaste pjäsen synes ha varit en kaffekanna på 55 lod, vilken i arvet tillföll sonen Jacob Magnus. På Qvensås fanns silverföremål till en vikt av 455 lod och på Edshult 120 lod. Även glas fanns det gott om men tenn synes ha varit mera i bruk än porslin. Porslin hade sannolikt icke hunnit bli så allmänt i Vedbotrakten. Enstaka pjäser såsom punschbålar och spillkum i porslin funnos dock. Tallrikar, fat, soppskålar, ljusstakar, allt var i tenn.

Tre sängvärmare i mässing redovisas. En del möbler var sannolikt värdefulla, bland andra omnämnes ett "svart laquerat chinesiskt thebord förgyllt utomkring". Av möbler redovisas bland annat på Qvensås ett dussin stolar "brunmålade med blått öfverdrag", ett dussin "på öfvre salen" klädda med schagg och ett dussin med gula dynor och blårandigt överdrag. Således inget litet möblemang.

Gårdarna fördelades på följande sätt. Jacob Magnus ärvde Kianäs, Prestorp och Sutarp samt tillsammans med övriga syskon Edshult. Christina Kinberg fick Qvensås, Elisabeth Sabelfeldt Johannisberg, som sedan kom att återköpas av hennes brorson Henrik. Johanna Stiernspets ärvde olika hemman i Edshult och Melby, Ulla Åstrand ärvde Oppreda, Nyckelberg och Eds gårdar och Hans Henric östraby. I nästa generation återfanns endast Edshult och de gårdar Jacob Magnus ärvde i släkten Keys ägo.

Målen, numera spannmålsbod

Hans Henrik köpte sedermera Målen söder om Solberga, där han levde till sin död 23 december 1831. Det var han som kallade sig von Key. Han blev sergeant vid Södermanlands regemente 1773, transporterades till Jönköpings regemente som fältväbel och blev fänrik utan lön samt erhöll löjtnants avsked. Hans Henrik, som var ogift, hade en dotter Christina (1799-1885), vilken omhändertogs av farfadern, uppfostrades i Hans Henriks föräldrahem och erhöll farmoderns namn, Wiesel. Sedermera (1820) gifte sig flickan med hattmakaren i Eksjö, Johan Gustaf Bolling (1792-1848). Enligt bouppteckningen efter Hans Henrik har han insatt sitt barn som arvinge "att vid hans död all kvarlämnade lösören överlämnas till hattmakare Johan Gustaf Bolling och hans maka Christina född Wiesel".

Makarna Bolling efterlämnade nio barn. Nils Giöbel, gift med Stina Key, och vars mor var född Bolling, härstammar i rätt nedstigande led från hattmakarfamiljen i Eksjö.

Jacob Magnus, livdrabant - ryttmästare

Jacob Magnus var auskultant vid Göta hovrätt 1768, kunglig livdrabant 1774 och ryttmästare 1794 vid Smålands kavalleriregemente. Han flyttade 1789 från Kråkeryd i Lommaryds socken till Edshult som han tillsammans med övriga syskon ärvt vid faderns död.

Viggo skriver om Jacob Magnus: "Han är het, livlig och förgår sig lätt på sockenstämmor, tager ledningen och vill med sin broder och sina svågrar ensam tillsätta präster. Han bildar kyrkokassa, lånar därur och lämnar obevitnade förbindelser. Prästen får en skrapa av biskopen. Jacob Magnus ökar kassan och hjälper prästen med kontanter. Han bildar en fond varvid räntan skall användas till inköp av två psalmböcker och två katekeser som årligen tilldelas fattiga skolbarn i Edshult (Keyska Dispositions-kassan)."

Det synes ha varit han som jämte rusthållaren Daniel Gabrielsson i Förenäs skänkte pengar till och möjliggjorde den långt senare nybyggnationen av Edshults kyrka.

Samma år som fadern dog gifte han sig med Charlotta Sofia Hammarberg. Deras två första döttrar föddes med ett års mellanrum men dog redan under födelseåret. Charlotta synes mer eller mindre konstant ha varit i "välsignat tillstånd". Själv dog hon i barnsäng då yngste sonen Henric föddes. Vid svärfaderns, Carl Fredrik Hammarberg, död ärvde Jacob Magnus och Charlotta jämte kaptenen Johan Wilhelm Rosenqvist, gift med Juliana Hammarberg Degela med tre torp och två utgårdar. I samma arvskifte tillföll Viredaholm Löjtnanten Fredrik Gyllenram, gift med Agneta Hammarberg. Jacob Magnus dog i tvinsot på Edshults säteri 1807 och ligger begravd på Edshults gamla kyrkogård.

Dottern Charlotta Jacobina gifte sig 1811 med sedermera kammarjunkaren Karl Fredrik Rosenqvist af Åkershult. Hans fader hette Jon Wilhelm (1744-1800) och blev kapten vid Jönköpings regemente. Han ägde norra och södra Målen som sedermera såldes till Hans Henrik Key.

Viggo har givit en livfull skildring av Jacob Magnus barns uppfostran och utbildning under åren 1811-1816.

"1807 dog Jacob Magnus på Edshult och förmyndare för alla hans barn blev Carl Åstrand. Barnen voro ej mindre än sex. Charlotta Jacobina 1792, Maria Sofia 1793, Carl Johan 1795, Ulrika Kristina 1796, Abela Petronella 1798 och Henric 1800. Låt oss nu följa några anteckningar ur 'Utgifter för framlidne Ryttmästare Keys sterbhus från Mickaeli 1811'."

Det är en svårläst lunta, med rättelser och tillägg, avsedda att göra rättvisa åt var man. Sönernas uppfostran kostar grofva slantar, men mamsellerna tycks ej heller hafva det alltför smält. Sejurer i Linköping, siden och silke till balskor samt resor till släktingar och vänner äro för dem ej ovanligheter. Barnens moder Charlotta Sofia Hammarberg dog 1800 och Faster Ulrika på Ed var deras närmaste hjälp.

Bröderna Carl och Henric, den senare nu 11 år, skulle hösten 1811 rustas. Carl skulle börja studierna i Upsala för att känna sig för. För Henric var militäryrket bestämt, han skulle sändas till den förberedande militärskolan i Salebo i Ydre. Dit var endast några mil, där togos pojkarne tidigt omhand af gamla redliga pensionerade officerare, som ej sparade käppen. Skräddarne närmast Edshult kallades in och efter noggrann måttagning fick bröderna Ekstrand i Eksjö släppa till 1 1/4 aln grått tyg till pantalonger till Henric och 4 alnar boutaillegrönt kläde till Carls surtout, som äfven skulle få fint kläde till sina benkläder.

Första dagarne i oktober var näst bästa vagnen framme, matsäck, 12 marker smör, kläder och böcker stufvades in, kusken klatschade och vägen togs för Carls del öfver Norrköping till Upsala. Snart blev det Henrics tur. Föreståndaren i Salebo Krigsskola hade skickat papper på, hvad som skulle medföras.

Magister Danielsson, som varit gossarnas lärare, medföljde på expeditionen till Jönköping, där det stora uppköpet stod den 16 november. Stadens boklåda fick tillsläppa:

Contes moraux	4,24 Riksdaler
Silfverstolpes Universal Historia	4,24
Stridsbergs Tyska grammatik	1,12

3 böcker papper, 3 holländska pennor samt bläck.

Förutom särskilt bestämda kläder af korderoj och grofva stöflar skulle Henric medföra knif och gaffel med ebenholtzskaff och silverring. Gamle Blom i Östraby - beryktad för sitt sulläder, skötte om stöfletterna som fick extra fins saffiansfoder i skaften. Fast utrustningen i fråga om matsäck och handpengar ej var klen, var det nog tårar i ögonen på 11-åringen när han klef upp i vagnen, att börja sin bana med en långskjuts upp genom Ingatorps skogar. Redan i december kom bud att Herr Henric måste ersätta sin rock mot en ny frack och samtidigt vore lämpligt om i Jönköping inköptes en Engelsk Föreskrift och Backmans Aritmetica. 2 skräddare sattes igång. De arbetade i 5 dagar och levererade syrtout, frack och pantalonger. Enbart frackknapparne - 1,5 dussin - kostade 3 Riksdaler. Henric fick till jul sin frack och sina böcker.

Uti pension i Linköping gingo Abela och Sophie, dit deras klädesbehov och pengar sändes.

I april 1812 sjuknade Henric och inköptes 2 salfvor af Campher och Rhabarber. Doktor Hvitfeldt kom ut från Eksjö, ordinerade för 5 riksdaler, tog själv 10. Henric skulle hafva bättre kosthåll varför på hans Conto annoterades 3 bout. portwin samt fikon och färskt oxkött. Han låg nu hemma på Edshult.

Flickorna, eller mamsellerna, Key vistades alltjämt i Linköping. Deras släkting Cornetten Rosenqvist skötte och hjälpte dem med uppköp, förde bok öfver deras utgifter och inlämnade räkningar i god ordning.

Såväl Ulla som Abela skulle lära sig dansa och den senare gick därjämte i pension

hos Fröken Gyllenschöld. Första kvartalet för Abela kostade 37 riksdaler medan Ullas sejour inskränkte sig till 18. Ulla köpte sig, till stor förvåning, en hatt för ej mindre än 7 riksdaler och ett par sidenskor för 6. Hemma på Edshult fick hon själv sy sina sidenskor och med budet till staden köpa 1,5 qvintin silke. Cornett Rosenquist var ytterst hjälpsam, själf köpte han kängor, skor och hatt åt Abela och åt Ulla valde han pomada, svamp, en grof och en fin kam af elfenben. Den hederliga Gustafva Engelcrona var systrarnas förkläde och de qvitterade räkningarne sändes till Ed där farbror Åstrand alltjämt införde utgifterna på mamsellernas Conto.

På våren längtade ungdomen hem. Den 2 juni fick Carl i Upsala sina respengar till Edshult och den 7 juni for Mamsell Ulla Key i kalesch från Linköping till Ed "under vilken tid hon blifvit konvojerad af Adam Göran Sabelfelt - 12 mil fram och åter".

- Det glimtar nog i förmyndarens ögon, när han i hufvudboken anför lilla Ullas konvoj. Ulla var ju endast 16 år. (Ulla gifte sig 1816 med kaptenen Birger Georg Liedholm).

- Tiden går.

Carl-Johan aflägger studentexamen i Upsala, får göra den sedvanliga utländska resan genom Tyskland och inlöser sin fullmakt som Fänrik vid Kungl Kalmar regemente den 20 oktober 1814, för 37 riksdaler.

Den 12 september 1812 reser Henric med sin informator Herr Magister Zetterstedt till Upsala Universitet. Studierna synes ej passa, ty redan efter två månader pluggar han krigsvetenskaper för major Kantzow i Gripsholm. Henrics utrustning göres på Edshult och för "Henrics eget behof" medsändes 25 riksdaler.

Redan i juli synes Sophies bröstsjuka börjat. Från Eksjö hämtas: 1 spansk fluga, Fontanellsalfva och Häftplåster. Under augusti fick Sophie en get vars mjölk skulle vara helsosam. Under sommaren hade förresten Henric, som ännu ej var frisk, druckit brunn vid Holken i Asby socken för hela 21 riksdaler.

Flickorna glömdes ej bort. I augusti fingo de gröna sidenband, grön sidensars (?), hattband och franskt silke. Mellan Ed och Edshult gå ständigt skjutsar för mamsellerna Key.

I augusti 1814 märkes en annan stil uti räkenskapsböckerna. Den 5 augusti har Farbror Åstrand fallit ifrån och sonen Carl Johan fortsätter att föra contot.

Sophies klenhet ger ej vika. Carl Johan Åstrand köper egenhändigt en varm schal i Stockholm åt Sophie. Henric får sitt vanliga behov till Mariefred. I räkenskaperna återfinnes ej längre "Mamsellerna" Key, de kallas "Cousinerna Key". Men alltjämt samma ordning.

Den 24 augusti 1814 ombesörjes "att Henrics saker hämtas hos Kantzows i Mariefred".

Den 4 september uttages åt Sophie hos handelsman Lindblad "5 qvarter Taft och 1

qvintin Silke". Major Konow (ej Kantzow?) på Mariefred får enligt räkning samma dag 93 riksdaler och Henric Apart - 6 riksdaler.

Den 16 januari 1816 antecknas fullmakt för studerande ynglingen Hindric Key att vara sergeant utan lön vid Kungl. Jönköpings regemente."

Där slutar Viggo Keys skildring - ett sammandrag av räkenskaperna förda av barnen Keys förmyndare Carl och Carl Johan Åstrand under åren 1811-1816.

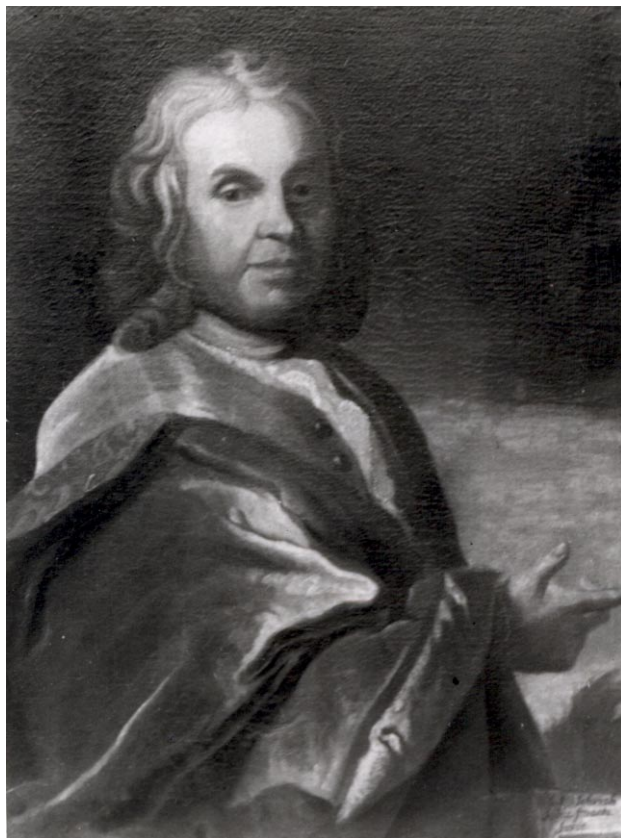
Dottern Charlotta Jakobina gifte sig under denna tid med den artige och hjälpsamme kavaljeren Rosenquist som här omnämnts. Maria Sophia dog ogift 1820. Sonen Carl-Johan och hans familj skall jag behandla senare, han ärvde Edshult. Om dottern Ulrika visste 1899 en gammal trotjänarinna hos familjen Liedholm berätta att "Fru Liedholm efter sin mans död sålde Kianäs till sin broder Carl-Johan hvilken dock, henne ovetande, i köpekontraktet lät inflyta en punkt, som lämnade henne rättighet att till sin död såsom undantag jämte sina barn bebo Kianäs. Af denna ädla, samt broderliga handling grundlades i systemens hjärta en innerlig kärlek till brodern och tog sig denna hennes kärlek flera uttryck. Bland annat kände hon en liflig önskan att omedelbart före sin död och medan ännu hennes svaga krafter tillåto det, låta föra sig upp till Edshults säteri för att säga brodern farväl".

Om dottern Abela som gifte sig von Gegerfelt har jag ingenting antecknat.

Den yngste sonen Henric kom att föra Edshultsgrenen av släkten vidare.

Henrik Hammarberg - Stenbocks kurir

Charlotta Sofia Hammarbergs farfar är för eftervärlden mest känd såsom Stenbocks kurir. Han utförde den berömda ritten 28/2-2/3 1710 för att till änkedrottningen framföra Stenbocks rapport om segern över danskarna i slaget vid Helsingborg. Hovet residerade då, efter slottsbranden, i det Wrangelska palatset.

Henric Hammarberg, foto efter porträtt i Vireda kyrka

Det var inga vanliga karoliner som samlats under Magnus Stenbock utan synnerligen illa utrustade och föga övade, i all hast inmönstrade soldater. Segern blev för Sveriges del av stor betydelse. Den utgjorde slutvinjett i den sekelgamla fejden med danskarna om herraväldet på den skandinaviska halvön. Henrik Hammarberg fick Stenbocks uppdrag att framföra det värdefulla segerbudskapet.

Marschvägen från Helsingborg till Stockholm torde ha varit 80 mil och måste alltså ha tillryggagagts under 2,5 dygn med omkring 25-30 mil per dygn. En högst anmärkningsvärd marschprestation. Senare tiders forskare (Weibull 3/3 1968) anses ha bevisat att "den vilde jägaren" åkte hästskjuts och ingalunda red - men det är en annan historia.

I början på september 1953 genomförde dåvarande ryttmästaren Hans von Blixen-Finecke i Aftonbladets regi en distansritt samma väg som Stenbocks kurir (Aftonbladet, söndagen 6 september 1953). Om denna distansritt skrev Hans Key-Åberg i samma tidning bland annat.

***Den omtalade fingerringen.
Kan möjligen vara Johan Key.***

“På Åbonäs anknyter en oljemålning, som föreställer presidenten Hammarberg i peruk, spetskrås och vinröd talar till kurirminnena”,....”porträttet utgör en starkt förstorad kopia av en miniatyr, som infattats i en fingerring och länge nedärvt inom familjen Key. Porträttligheten är ej med säkerhet fastställbar men utförandet signerar bilden som varande en god mästares verk, möjligen kan denne ha varit Nicolas Lafrensen, en av Hammarbergs samtida.

“Det skulle nog uppfattas som en händelse av historisk ja, rent av tjugig följdriktighet, om Stenbocks kurirs gengångare, som på sin snabbritt passerar de gamla Hammarbergsgårdarna Viredaholms och Degelas m fl nordsmåländska härad, varit någon av den i Snoilskydikten besjunga förebildens ättlingar! Åtminstone en av Kunglig Maj:t unga ryttmästare med denna kvalifikation och därtill en högtförtjänt sådan hade nog kunnat uppsåras.” (Hans Key-Åberg antyder här att Hans von Blixen-Finecke och jag båda voro ryttmästare. Vi var faktiskt kurskamrater på Kadettskolan och Krigsskolan på Karlberg).

Men man får inte driva pretentionerna för långt...”

Hans Key-Åberg har i sin bok “Släkten från gårdarna” 1945, ett porträtt (det nyss omnämnda) av presidenten Henrik Hammarberg efter en målning på Åbonäs säteri”. Motsvarande porträtt ägs av Georg Key och de äro båda utförda av Kerstin Keys goda vän konstnärinnan Ester Almqvist efter miniatyren på den omnämnda ringen, som

ägs av mig, Johan Key. Ringens ursprung är okänt. Henrik Hammarberg föreställer den i varje fall icke, möjligen kan det vara ett porträtt av Johan Key (1718-1789), klädseln överensstämmer med sent 1700-tal men icke med tidigt. ringen är utförd av guldsmeden L.M. Hörwall i Eksjö mellan åren 1810-1821. Johan Key hade dött 1789, dvs omkring 25 år tidigare.

Henrik Hammarberg var född på och ägde efter sin far det mycket vackra säteriet Viredaholm. Sonen Carl Fredrik, vilken var far till Charlotta Key ägde godset Degela.

Henrik ligger begravd i kryptan under altaret i Vireda vackra kyrka. Kryptan har tydligen varit alldeles förfallen men har på Berta Almqvists och hennes makes initiativ på 1950-talet hjälpligt restaurerats. Tidigare var kryptan öppen för allmänheten, men har numera av riksantikvarien tillslutits.

Berta Almqvist har 1951 utarbetat en på pittoresk svenska skriven "Historik beträffande Hammarbergska kryptan i Vireda kyrka". Hon var vid nedskrivandet nära 90 år (1861-1954) vilket förklarar stilen. En kopia av skriften förvaras av Mac Key.

Stenbocks kurirs och hans släkts sista ättling och sista bärare av namnet Hammarberg var friherrinnan Brita Adelswärd. Hon dog 1912.

Om Henrik Hammarberg kan man läsa bland annat i Tranås hembygdsgilles skrift "Från Sommabygd till Vätterstrand" 1942.

Där omnämnes bland annat att Henric Hammarbergs fader hette Mäster Samuels Benedicti Hammarinus och var hovpredikant hos drottning Kristina. Som kuriosum kan nämnas att det är efter honom som Mäster Samuelsgatan i Stockholm fått sitt namn.

Carl Johan Key, Godsägare på Edshult

Carl Johan blev fänrik vid Kalmar regemente, löjtnant 1821 och kapten 1832 samt erhöll avsked 1844.

Han ägde Edshult, Kianäs, Presttorp, Kulla, Sutarp samt Fagerhult i Kråkhults socken m fl gårdar. 1869 skänkte han genom gåvobrev större delen av sina egendomar till barnen. Edshults säteri köptes av Carl Pontus af Burén Boxholm som gifte sig med sin kusin Lovisa Ulrica (Mana) Key. Efter Carl Johan försvann dessa gårdar ur släkten Keys ägo.

Carl Johan deltog i fälttågen i Tyskland och Norge 1813-1814 samt i slagen vid Grossbeeren och Dennevitz, striden vid Leipzig och belägringen av Glûstadt. Han erhöll 1843 av Aspelands kompani där han var kompanichef en hedersvärja och 1845 konung Carl Johans medalj. Hedersvärjan ägs numera av överstelöjtnant Harald af Burén. Carl Johans maka var dotter till brukspatron Peter Karl af Burén och Hedvig Elisabeth Waller.

Denna hedersvärja fick Carl-Johan 1843 av Aspelands kompani där han var kompanichef. Värjan gick sedan i arv i tur och ordning till sonen Ivar Key, Ivars systerson Ivar af Burén och till dennes son Harald af Burén. Inskriptionen på värjan lyder: "Minne af Aspelands Kompagni till dess aktade chef Carl-Johan Keij 1843".

Carl Johan var en mycket barsk herre som behandlade sina statare med sträng hand. På morgnarna lär han ha suttit på Edshults trappa vid soluppgången för att kontrollera att alla kom till sina arbeten. Kom någon sedan solen stigit över horisonten fick han gå hem med oförrättat ärende. Sitt kära Edshult brukade han omgiven av syskon, svågrar och barn som en jordadrott anstår. Under hans tid genomfördes

nybyggnaden av Edshults kyrka vilket man beslutat redan under Jacob Magnus tid 1794. I kyrkorådet och sockenstämman hade man debatterat frågan i 40 år. Vandaliseringen av den gamla kyrkan som stått öde i 30 år tillskrives också honom. Vid sjuttio års ålder flyttade Carl Johan med sin familj från Edshult till Jönköping där han dog 1875.

Om sönerna har jag antecknat:

Henric Magnus var liksom fadern officer vid Kalmar regemente och dog i tjänst som löjtnant. Han var ogift.

Axel Ivar skall jag ägna ett särskilt kapitel. Han var ogift, hade en son Axel Key som blev postiljon och var bosatt i Linköping där han dog på 1950-talet.

Pontus Edvard var filosofie kandidat och kallade sig doktor. Han var under någon tid disponent på Edshult, sannolikt efter faderns död och intill dess Edshult köptes av Manas man, brukspatronen af Burén. År 1881 ägde denne Edshult. Pontus dog i Malmö 24/1 1884 och var ogift.

Knut Hjalmar, som dog sju år gammal har jag inga anteckningar om.

Om Hugo Emil berättar Margareta Lindström, hon var barnbarn till Mana af Burén, Ivar och Hugo Keys syster.

“Hugo Key var 8 år yngre än sin bror Ivar. Han var mindre begåvad än denne och saknade hans framåtanda och energi. Han visade inte den ringaste lust för militäryrket. Morbror Hugo” - som han kallade honom - “var en smula indolent och oföretagsam vilket gjorde honom osäker på vad han borde ägna sig åt.” “Han gick i skolan i Eksjö - den närmaste staden till Edshult och efter skolan gick han igenom Alnarps lantbruksinstitut då lantbruk var det enda som i någon mån intresserade honom. Han fick därigenom en god start. Några år skötte han Fagerhult - en mindre gård i norra Småland, som han ägde tillsammans med syskonen.” Han försökte sig även på att sköta andra gårdar utan större framgång. ‘På gamla dar bosatte sig morbror Hugo hos oss på Boxholms säteri’ - fortsätter Margareta Lindström - “och mamma brukade kalla honom ‘den sista herrgårdskavaljeren’ efter kända förebilder i Gösta Berlings saga” --- “Han spred hemtrevnad omkring sig och alla mina minnen av honom är soliga. Som person var han lite färglös, bidrog sällan själv med något lustigt infall men skrattade länge och hjärtligt åt andras historier. Han hade egentligen bara två intressen bridge och punsch. Vid bridgebordet kände han sig hemmastadd - vi spelade nästan varje kväll - och då punschbrickan kom fram slog han sina krokar omkring den, avböjde aldrig påfyllnad, skålade flitigt - till och med ibland alltför flitigt.”--- Margareta fortsätter: “Key var ett mycket gammalt namn som i början på 1900-talet ofta förbands med Ellen Key som genom sitt författarskap fått internationellt rykte. Hennes böcker chockerade en del konservativa människor och i min familj tegs hon ihjäl. Farmor nämnde aldrig hennes namn och skämdes över sin skamlösa, prominenta släkting. Den ende som uppskattade henne var morbror Hugo - inte för vad hon skrev utan därför att, som han uttryckte det ‘den tokiga gumman var så komisk’.”--- “Morbror Hugo gick bort i januari 1929. Han var då 81 år. Han fick en föga uppmärksammas jordfästning i närvaro av några få nära släktingar.”

I en minnesskrift utgiven av Eksjö-Nässjö och Sävsjö-tidningen med anledning av dess 40-åriga tillvaro och kallad "Våra kyrkor och griftegårdar" (1925) står det om Edshults griftegård. "Då man från Hults kyrka och kyrkogård, som ju ännu knappast hunnit få ålderns patina över sina vårdar, kommer till Edshult, finner man snart, att dess griftegård är betydligt äldre, så gammal t.o.m. att väl ingen i dessa dagar med säkerhet vet, hur länge det är sedan den första graven öppnades i dess vigda jord. I motsats till Hult har den ock ett rätt stort antal vackra vårdar, minnesmärken från länge sedan svunna tider och från den dag som är, vackra vårdar, i vilkas granit inmejslats många namn på framstående män, märkesmän ej blott för socken och pastorat, utan jämväl för provins och land."...

Den gamla stavkyrkan ---- utdömdes 1794, grunden för den nya lades 1836 på en plan på Kianäs ägor som då innehades av Carl Johan Key. Det torde väl ha varit vid denna tid som gravsättning på den nya kyrkogården börjar, det kan i varje fall inte ha skett tidigare. Den gamla kyrkogårdens gravar äro numera helt igenvuxna och kyrkogården ger tyvärr ett mycket ovårdat intryck.

Om den Keyska graven på Edshults kyrkogård står det i minnesskriften: "En annan ståtlig och i sitt slag märklig gravplats är den Keyska, där de gamle ägarne till Edshults säteri med flere egendomar i trakten sova den långa sömnen. Det är ättlingar efter den gamle skotske överstelöjtnanten James Key (!), som liksom så många av sina stamfränder under trettioåriga kriget överflyttades till Sverige för att under dess segerrika fanor kämpa för trosfrihet och medborgarrätt. Släkten har aldrig blivit introducerad på vårt riddarhus, men har icke förty att uppvisa namn, som på skilda områden höra till de främsta i våra hävder. Vi behöva endast erinra om den framstående politikern och skriftställaren Karl Fredrik Edvin Emil Key, den berömda Ellen Keys berömde fader; den ej mindre framstående anatomen och hygienikern professor Ernst Axel Henrik Key, en ättling av Flisby-grenen av samma släkt samt hans son, den framstående journalisten och litteraturkännaren Karl Axel Helmer Key, för att finna belägg för detta påstående. Keyarne på Edshult tillhörde väl en annan gren av släkten, vars anor äro vitt utgrenade ej minst i Smålands bygder, men även de hade i stort och smått släktens lynne och kynne och förstodo att göra sig gällande på varje område som väckte deras intresse."

Edshults gamla stavkyrka

Författaren har här blandat ihop grenarna. Endast Emil och Ellen tillhör Windö-grenen, övriga nämnda tillhör just Edshult-grenen.

“Den äldste av de gamla patronerna på Edshult, som vi kunna återfinna i kyrkoböckerna och som nu slumra i den vackra graven på Edshults kyrkogård torde vara gamle godsägaren Karl Key född den 21. januari 1795; en kärnkarl av gamla stammen, som med stor skicklighet skötte sitt jordbruk och därmed sammanhängande affärer och under hela sin mannaålder och längre än intog den ledande platsen inom socknens kommunala och ekonomiska liv. Vid fyllda 70 års ålder flyttade han 1869 med sin familj till Jönköping, där han några år senare slutade sina dagar. Enligt hans önskan fördes hans stoft till hemsocknens kyrkogård där det nu vilar till uppståndelsens morgon.

Vid hans sida slumrar hans maka Lovisa Ulrika Cordalia af Burén, född 1808 och även hon död i Jönköping vid några och 70 års ålder. De övriga som slumra vid de gamlas sida äro deras barn underlöjtnanten Carl Henrik Magnus, född 1838, död 1865, löjtnanten och godsägaren Axel Ivar, född 1846 och avflyttad till Lidköping 1883, fil doktor Pontus Edvard, född 1843, död i Malmö 1884, agronomen Hugo Emil född 1848 och avflyttad till Alnarp 1868 samt dottern, Hildur Sofia Augusta född 1850 och föräldrarne följaktig vid deras flyttning till Jönköping.

Carl Henrik Magnus

Samtliga nu nämnda medlemmar av släkten slumra sida vid sida å Edshults kyrkogård, därmed ännu i döden givande uttryck för den trofasta kärlek med vilken de alla omfattade sin födelsebygd där ju större delen av deras levnad förflöt.”

(Födelse- och dödsdata synes icke vara fullt riktiga.)

I denna grav ligga även Carl Johans systrar Charlotta och Ulrika tillika med deras makar Rosenqvist af Åkershult respektive Liedholm samt Carl Johans sjuårige son Knut Hjalmar och Ivars son Axel. Inalles alltså 13 personer.

“Graven är som sagt enastående i sitt slag. Den är belägen i nordvästra hörnet av kyrkogården och är synnerligen stor och rymlig, på alla sidor omgiven av en mer än manshög granhäck, som helt skiljer den från bredvidliggande gravplatser. Ingen vård pryder den men under granarnas mörka grönska kan man skönja ej mindre än 9 gravkullar, under vilka som sagt medlemmar av den stolta släkten slumra fjärran från världens oro och id.”

Granhäcken och kullarna äro numera helt borta varför intet återstår av den “enastående” graven. Måhända borde en sten läggas eller resas för att utmärka denna gravplats.

Hösten 1995 kontaktades Johan Key av Tore Sand Lyckås (Edshult) som meddelade att man planerade placera en sten på den Keyska graven. Han ville för den skull få födelse- och dödsdata kompletterade.

I den tidigare omnämnda minnesskriften återfinnes även en beskrivning av den gamla stavkyrkan, enligt någon uppgift, på sin tid Sveriges äldsta stavkyrka. Kyrkan var

byggd på Edshults säteris ägor. Den var enligt Geografiskt lexikon 1859, 25 alnar lång utom koret och 15 alnar bred. Enligt samma källa var den "ett av forna tiders mästerstycken".

I minnesskriften står det: "om tiden, då den gamla kyrkan uppfördes, finnas inga säkra handlingar och intet äldre årtal än 1676, ej heller gamla traditioner, som annars vanligen äro att tillgå. Men både skulpturen, inre dekorationer med gammal målningskonst och flerfaldiga bilder medgiva att sluta det hon med många andra kyrkor i riket tävlar om ålder och att hon ifrån påviska tiden varit till samt därunder haft helgonet S:t Lars såsom patron och "skyddsgud". Hon anses hava tillhört den äldre byzantinska eller grekiska byggnadsordningen från 13- eller 1400-talet. Troligen var hon byggd av någon med konstsinne och förmåga begåvad ägare till Edshult. Om hennes inre kan man göra sig en föreställning genom beskrivningar av dess mångfaldiga prydnader." Sedan följer en detaljerad beskrivning av kyrkan och dess inventarier, bland annat det ännu bevarade altarskåpet. I kyrkan var bland andra begravd överinspektören Nils Flintensten, vilken adlats 1695 och dött 1713. Han son Håkan blev sedermera prost i Agunnaryd och med honom dog ätten ut 1733. Ätten Flintenstens vapen finnes bevarat i den nya kyrkan.

På biskopsvisitationen 1794 blev kyrkan utdömd och skulle nybyggas. Kyrkorna i Edshult och Hult skulle sammanslås till en kyrka. Edshultsborna ville emellertid ha sin egen kyrka. Det blev en lång process som slutade med att tidigare beslut upphävdes och två kyrkor skulle byggas. "En rik bonde, rusthållaren Daniel Gabrielsson i Förnäs skänkte härtill penningar jämte en medlem av fam. Keij som fordom haft jordgods i församlingen. (Numera finnes ingen Keij där)".

Kyrkan byggdes på Kianäs ägor och Carl-Johan torde ha skänkt den mark där kyrkan nu står.

Vad skulle man då göra med den gamla ödekyrkan? Andreas Lindblom skriver därom en artikel i "Ord och Bild" 1913. "Att utan vidare låta den stå kvar som ödekyrka var alltför enkelt. För övrigt fanns där timmer och bräder och gammalt skräp till exempel helgonbilder, som vid försäljning möjligen skulle kunna inbringa en spottstyver. Alltså låtom oss hålla offentlig auktion. Det är församlingens kyrkoherde, Carl Gabriel Erdeman, som väcker detta förslag å kyrkostämman 1837. Till sockenbornas heder må sägas, att kyrkoherdens cyniska projekt mötte starkt motstånd. Det synes ha dröjt ett par år innan det bröts och den ödesdigra auktionen gick av stapeln."

Därefter skildras auktionens förlopp och var och i vilket skick altarringen, Madonnabilderna och målningarna senare återfinnas. "Altarringen begagnas nu, enligt trovärdiga män, som stängsel kring hans (major Rosenqvist på Skäljarp) svinagård". Helgonbilderna tycks ha hamnat i bondstugorna. "sakristiedörren och vapenskölden (sannolikt den Flintenstenska) gingo till kapten C.J. Key på Edshults säteri".

En madonnabild återfanns 1913 av artikelförfattaren hos bonden Fredrik Samuelsson i Ärnaby. Nu utgör den sköna Madonnan från Edshult en av prydnaderna i Statens historiska museum. Ty hon är ett konstverk af rang, en i vårt land enastående skapelse från Folkungatiden". Statens historiska museum har 1943 givit ut en vägledning

“Tiotusen år i Sverige”. I dess del II Medeltiden omnämnes Madonnan från Edshult och där framhålles att den “visar starka inslag av fransk konst men är troligen också östgötsk från omkring 1325. Motivet med Maria bjudande barnet sitt bröst är högst ovanlig i Sverige”.

Andreas Lindblom fortsätter: “Så har då slutligen några spillror räddats af den forna härligheten i Edshults kyrka. Hvem bär inför eftervärlden ansvaret för ödeläggelsen? I första hand de bildade män, kyrkoherden Erdeman, kapten Key och major Rosenqvist som med likgiltiga ögon åsågo vandalismen, ja, som till och med själfva togo initiativet”. Om den nya kyrkan skriver han: “Nu står den nya stenkyrkan i Edshult hvit, ödslig och beklämmande. Den verkar så själlös med allt sitt korrekta snickararbete”.

Viggo Key har ännu mera drastiskt skildrat sin farfars brors medverkan i vandalismen. ‘Vad värde hade Sveriges äldsta och enda stavkyrka för honom, den hade stått öde i 30 år, den var förfallen och nedsutten. Sena tidens esteter och kyrkostuderande hava höjt skri av vämjelse och förfäran över denna vandals råa uppträdande. Man hade upptäckt att Carl-Johan inköpt altarringen, borrade hål i densamma och bjöd 18 gäster sitta på en gång att där förrätta sin tarv”. Skildringen överensstämmer inte med den nyss angivna av Andreas Lindblom.

Från Edshults gamla kyrka

Ivar Key, Dansk frihetskämpe, överste

Axel Ivar Key var kadett 1854, underlöjtnant vid Första livgrenadjärregementet 1860, löjtnant 1863, kapten 1878, major 1887, överstelöjtnant 1892 och fick överstes avsked 1895.

Axel Ivar Key

Han deltog som frivillig premiärlöjtnant vid det 16 danska infanteriregementet i dansk-tyska kriget 1864 och utmärkte sig vid striderna vid Dybböl den 18 april 1864. Han var 1869-1872 anställd vid 3 italienska Bergsaglieriregementet.

Striderna vid Dannevirke och Dybböl inträffade för 100 år sedan och det kan därför vara en anledning till en kort historisk rekapitulation eftersom Ivar Keys namn är så intimt förbundet med dessa strider.

“Det är för oss svårt att fatta vad Dannevirke betydde som samlande symbol för danskarna för hundra år sedan” skriver Alf Åberg “Under strecket” i Svenska Dagbladet 23 januari 1964 och hans fortsätter: “Det var framför allt ett historiskt begrepp. På 800-talet hade den danske kung Gudfred byggt Dannevirke som en gränsvall mot de tyska landen för att skydda handeln tvärs över Sönderjylland. De danska kungarna var ofta tvungna att försvara vallen mot de tyska holsteinarna. Hären måste först kallas samman på Danmarks femhundra öar och seglas dit på ledungsflottan. För att skydda gränsen blev så småningom en ständig styrka förlagd till Dannevirke. Den stod under ledning av en gränsjarl, som samtidigt var kungens man i handelsstaden Slesvig.” ... “Dannevirke var Danmarks försvarsvall men den kunde inte skydda från impulser söderifrån. Tyskt språk och tysk kultur sipprade in i städerna och utmed landsvägarna i det danska Sönderjylland. Det var en långsam process, ingen tänkte på några skyddsåtgärder mot denna infiltration under de sekler, då nationalism ännu

var en okänd företeelse. Tysk adel och tyska borgare slog sig ner och hälsades välkomna i hela Danmark". ... "Med 1800-talet förändrades situationen. Danmark slogs sönder och samman under Napoleonkrigen. England utnyttjade tillfället att befria sig från en besvärlig handelskonkurrent: Lord Nelson bombarderade Köpenhamn och tog den danska flottan i beslag. Sverige anföll Danmark, och i kriget mellan de båda länderna - det tolfte under historisk tid - slets Norge loss från det danska riket. Samtidigt hade nationalismen vaknat i Tyskland och det tyska borgerskapet i Holstein börjat uppfatta unionen med det konkursmässiga Danmark som ett tvång.

Vad kunde danskarna göra? De ville slå vakt om vad som återstod av deras rike och hävda sin nationella egenart, men de var ensamma utan bundsförvanter. En lösning fann de i skandinavismen. Långsamt började Danmark orientera sig mot Norden för att där finna ett stöd mot det tyska hotet. Det visade sig vara en illusion, men likafullt var skandinavismen framtidsduglig som idé. Det var något revolutionerande nytt som skedde, när de nordiska folken inför trycket söderifrån slöt varaktig fred med varandra.

Men vid Dannevirke fick danskarna kämpa ensamma, först under 1848-1850 års krig, då de framgångsrikt slog ner upproret i Holstein, och sedan under det andra slesvigska kriget för nu hundra år sedan." ... "I slutet av januari 1864 ryckte 56.000 välutrustade preussiska och österrikiska soldater in i Holstein. I sitt högkvarter framför Dannevirke mottog den danske generalen de Meza den tyska krigsförklaringen. Hans situation var fruktansvärd. Under sitt befäl hade han 40 000 man utrustade med ålderdomliga vapen och ledda av alltför få officerare." ... "för att inte riskera hela sin armé gav de Meza order om allmänt återtåg till skansarna vid Dybböl. Marschen gick i vinternatten över isiga vägar i snöstorm och frost. Föret var eländigt, och långa stycken fick soldaterna själva dra kanonerna. Större delen måste kampera utomhus. När man gjort halt somnade de lutade mot varandra. Så upplevde de "Dannevirkenatten" ett av de stora tragiska kapitlen i Danmarks historia." ...

"Trupperna stannade vid Dybböls skansar, och här skulle de hårdnackat försvara sig ända till den avgörande striden den 18. april. Skansarna var förbundna med löpgravar. Från Dybböl kunde journalisterna berätta om det första riktiga skyttegravskriget. Det var en ny krigsform som här prövades med nedgrävda härar och modernt artilleri, som vräkte granater över terrängen. Hugo Raab, vår förste generalstabschef, - Hugo Raab var för övrigt halvbror till sedermera riksdagsmannen Emil Key, Ellen Keys far (J Keys anm) - tjänstgjorde under kriget som frivillig i den danska armén." ... "Ur 1864 års katastrof steg den moderna danska staten." Så långt Alf Åberg.

Bland de svenska officerare som anmälde sig som frivilliga var alltså även Ivar Key. Han har själv skrivit en skildring över "Sista dygnet i Dybbölställningen daterad Norsholm den 13 december 1912. Uppsatsen finnes i Mac Keys samlingar. Här följer några utdrag:

"Sedan Danska arméen i början af Februari månad 1864 utrymt Dannevirke, var dess närmaste uppgift att uppnå höjderna vid Dybböl och under skydd af de der uppförda fältbefästningarne söka bjuda fienden alvarsamt motstånd." ... "Trots fiendens våldsamma artillerield såväl i fronten som i flanken höll arméen med uthållighet och beundransvärt mod sig fast till den 18. april i denna ställning som de sista dagarna mera liknade en grushög än forskansningar."

Om sina egna upplevelser under Dybbölförsvarets sista dygn skriver han bl a "Sedan tjensten för natten ordnats sökte kompaniets 3 officerare bereda sig ett så bekvemt nattläger som möjligt bakom en jordvall, hvilken utgjorde gräns för ett gärde. Oaktat trötthet och behof af sömn ville ögonen ej sluta sig, tankarne voro allt för upptagne med betraktelser öfver det förtviflade läge hvori vi befunno oss så snart fienden skred till anfall. Man hade de senaste dagarne väntat att Preussarne snarligen skulle framgå och storma Dybbölställningen sedan deras belägringsarbeten nu voro afslutade och att detta skulle inträffa följande dag var en föreställning som hos flertalet öfvergått till visshet, likaså kunde intet tvifvel uppstå att detta för oss skulle sluta med en katastrof."

Den 18 april kl 4 på morgonen började kanonaden.

"I avvaktan på hvad komma skulle beordrades våra uppassare att framskaffa våra matsäckskorgar, hvars innehåll vi angrepo med ännu större energi än vanligt i tanke på att det var mycket ovisst hvar och när vi nästa gång skulle intaga var måltid."...

"För att förskaffa mig en bekvemare plats än den vi hade bakom jordvallen, der vi hållit till under natten och der vår frukost var uppdukad, hade jag klättrat upp på vallen och var der utan skydd för de projektiler, som allt emellanåt nedslogo i var närmaste omgifning"...mina kamrater ... föreställde mig det oförsiktiga och äfventyrliga i mitt tilltag, uppmanade mig på det vänligaste att återtaga min förutvarande plats vid deras sida. Deras vänliga uppmaning åtlyddes och härvid fick det gamla ordspråket "den råd lyder är vis sin bekräftelse, ty strax efter det jag ombytt plats slog en kula ned just på det ställe jag nyss lemnat." ...

"Längre fram på förmiddagen, kl omkring 10 hörde vi plötsligen mellan kanondundret en oafbruten rullande gevärseld..."öfvertygade oss om att nu var stunden kommen för det länge väntade anfallet."...

"Från vår ståndpunkt på Dybbölhöjdens sluttning mot Alssundet var omöjligt att se hvad som försiggick å andra sidan, vi kunde blott höra huru gevärselden allt mer och mer omslöt vår venstra flank och slutligen hördes den snedt bakom var rygg. Vi började frukta för att man i kampens hetta glömt bort oss, men utan order kunde vi ju inte öfvergiva vår post - vår spänning var i starkt stigande. I mer än 1 timme stodo vi i pinsam ovisshet om hvad som passerade. Slutligen omkring kl 12 kom en adjutant springande med andan i halsen och meddelade oss situationen samt gaf order om skyndsam reträtt." ...

"Nu var det en möjlighet att undkomma, men ögonblicken voro dyrbara. Med fart kastade sig kompaniet utför sluttningen ned till stranden af Alssundet och då hvarje man var öfvertygad om att skyndsamhet var enda medlet till räddning, så togo vi raskt ut stegen, följande stranden i riktning mot broarne."..."I detta oordnade kaos tillryggalades 1000 steg, då vi framkommo till en ravin, hvars botten försumpats, till en bredd utgörande omkring 100 steg, af en från höjderna nedrinnande mindre bäck. De omgifvande höjderna voro redan besatta af Preussarne, som afgåfvo en mördande eld mot oss. Denna tillika med svårigheten att ta sig fram öfver kärret

orsakade uppehåll, men framåt gick det och så småningom var jag jemte flertalet af mitt folk lyckligen komna öfver den svåra passagen af kärret. Stora voro visserligen de förluster vi här ledde i döda och sårade, men de voro jämförelsevis små i förhållande till den beskjutning vi varit utsatta för.”...

“Just som jag satt foten på fast mark och befann mig i närheten af en upphöjning i terrängen, som erbjöd skydd mot elden, hörde jag mitt namn ropas, vändande mig om och seende åt det håll hvarifrån ropet kom, upptäckte jag en officer med blodigt ansigte sittande fast i kärret. Vid närmare betraktande befanns denne vara min svenske kamrat löjtnant Nordenfalk. Någon tvekan om hvad som här borde göras kunde ju ej uppstå och lika litet någon tanke på sjelfbevarelse, kamraten måste bispringas kosta hvad det ville, därför ut i kärret igen. Hunnen fram till honom gick det ganska fort få honom loss ur gjyttjan och på fötter, och hängande på min arm släpade vi oss fram samt uppnådde lyckligen båda oskadde fastmarken.”

...”Under fortsättningen af vårt återtåg aftog allt mer och mer elden i vår närmaste omgifning hvaraf vi med visshet kunde sluta oss till att befästningen vid broarne ännu af oss innehades, samt att elden derifrån ännu hindrade Preussarne att sätta sig fast i terrängen närmast öfvergångsstället.” ... “Lyckligt och väl kommen öfver till Als öfverlemnades Nordenfalk till en sjukvårdsavdelning och derefter blef min första uppgift att uppsöka mitt kompani. På förfrågan hvar detta var att finna meddelades mig att det antagligen befann sig söder om den afbrända staden Sönderburg. Hörsammande anvisningen hade jag ej annan väg att taga än genom den nedskjutna stadens ruiner och denna färd blef i sanning den ohyggligaste upplevelsen under denna dag.” ...

“Ensam vandrande genom denna ödsliga trakt, utsatt för den häftigaste beskjutning, gevärskulor, sönderspringande granater surrande kring öronen så man kunde blifva vimmelkantig, kan ej förnekas att det kändes kusligt, och ännu vid tanken härpå finner jag det underbart att hafva kommit derifrån utan minsta blessyr. När jag kommit ur den svåraste elden och anländt till den plats der kompaniet skulle inträffa, befanns det ej der.” ... “Tagande en lång omväg, mindre utsatt för beskjutning begaf jag mig ånyo på upptäcksfärd och fann då kompaniet liggande i en löpgraf norr om Sönderborg, således i aldeles motsatt riktning mot den som blifvit mig anvisad.” ...

“Längre fram på eftermiddagen ingicks vapenhvila i och för uppsamlandet af döde och sårade. Våra motståndare firade med segerjubel och musik från de eröfrade skansarne dagens, i deras ögon ärofulla bedrift. Vi å vår sida kunde ej dela denna uppfattning ty sedan mer än 8 dagar var Dybbölställningen ohållbar. Vårt artilleri var tystat, besättningsens mindertal i förhållande till fiendens numberska öfverlägsenhet ännu mera framträdande till följd af de dagligen lidna förlusterna i döda och sårade samt slutligen skansarne så sönderskjutna att de numera liknade grushögar. Stor förbittring rådde inom arméen mot regeringen och en hänsynslös press, som yrkade på att ställningen skulle hålla till det yttersta.” ...

‘På natten inskeppades mitt kompani och öfverfördes till Fyen.”
Händelsen är beskriven under rubriken “Kamratskap” i “Undervisning för infanteristen” 1912 års upplaga (sid 16).

Hur het blev icke kampen där!
Hur vackert slogos ej de danske!
Till sist dock bröts en hjältehär
i Bismarcks pansarhandske.
Med sorgsen håg
du följde linjens återtåg.

Du följde den, men såg dig om.
Där stridens vilda hav sågs välva
sig högst, en stämma ljud, som kom
ditt svenska bröst att skälva,
ett nödrop, knappt
förnummet och förstummat snabbt!

Och raskare än skildras kan
din vackra bragd, den oförvägna,
en blödande kamrat du fann
och bar tillbaka till hans egna,
en farlig väg,
ty kulor sopade vart steg! ...

När mätt på livets vardagsbröd
min själ ibland var nära
att tro Den Stora Drömmen död
och döda bragd och ära,
kom jag på skam,
när du i minnets ljus steg fram!

Ur "Hjälten från Dybböl och Dannevirke" i diktsamlingen "Min väg" 1955 av Hans Key-Åberg.

Det kan måhända tyckas att Ivar Keys skildring av striderna vid Dybböl i alltför hög grad framhäver berättarens eget personliga mod. Hans Key-Åberg har sedan tacksamt anammat tillfället att i diktens form få ge honom hjälteglorian. Det förefaller emellertid som om Ivar i allra högsta grad hade gjort sig förtjänt av denna uppmärksamhet och det är därför jag här ägnat honom ett sådant stort utrymme.

Följande är ett utdrag ur ett annat ögonvittnes skildring kallat "Frits och hans löjtnant" av Charles Lantrup.

..."Följande dag - den trettonde skulle vi på aftonen rycka fram till Als. Under förmiddagen anmälde sig flera svenska officerare till inträde vid regementet. En af dem vid namn Key, Löjtnant vid Kungl. Första lifregementet, blev anställd vid sjunde kompaniet. Jag kan här genast säga att, då han efter fredsslutet lemnade oss, medtog han kompaniets hängifvenhet och aktning ända från Chefens till menige mans.

Hans yttre person intog oss genast - en öfver tre alnar hög välbyggd gestalt, med ett lugnt chevalereskt väsen. Som alla svenska frivilliga kom han i dansk uniform men utan kappa. Skräddaren i Köpenhamn hade narrat honom, så att han måst resa utan detta för ett vinterfälttåg, temligen nödvändiga plagg. Så vidt jag minnes rätt fick han icke kappan förrän han kommit till Fyen sedan våren gjort sitt inträde. Han gjorde dessa sista dagars fälttåg i Dybböl i "bar figur" och tillika - utan ylleunderkläder. Han använde ej heller väst och hade blott en liten tunn skintröja mellan skjorttröjan och vapenrocken. I denna lätta dräkt tillbragte han dag och natt under bar himmel i allt slags väder och afslog ytterst belevvat, men bestämdt hvarje tillbud till hjälp, helt säkert för det, att han icke på något vilkor ville, att andra skulle beröfa sig något för hans skull. Hans uppträdande var till den grad gentlemannalikt, att vi icke en enda gång hörde honom af sig själf brumma öfver den skräddare, som narrat honom. Blott när vi andra, indignerade på hans vägnar, kommo med skarpa uttalanden öfver vår samvetslösa landsman, medgaf han genom ett förekommande "ja-ha" eller ett "ja-visst" att vi hade rätt.

Till skydd mot nattkylan hade han ett litet restäcke, som han kallade filt. En person af medelstorlek kunde kanske ha täckt halfva kroppen med filten, men på honom räckte den blott från midten af benen halfvägs upp till magen.

När vi sågo honom sitta så en hel natt igenom med sitt vackra manliga ansigte blått af köld, kunde vi i början omöjligen låta bli att fråga, om han icke frös, och om han icke ville ha en kappa eller ett täcke, men han afböjde som sagt allt och sade hvarje gång sådant hände med en häftig bugning: Nej, kors bevars, jag har ju min filt."

Det var ungefär vid middagstid, som han anmälde sig, och då han hörde att vi redan samma afton skulle afmarschera till Als uttalade han sin önskan att "få se ställningen". Då vi naturligtvis ej kunde låta vår nye kamrat vandra ensam ut på en sådan expedition uppstod frågan om hvem som skulle följa honom. Det var för öfvrigt ej någon fråga, då det blott kunde bli tal om mig. Premierlöjtnant Toldberg hade helt enkelt ej lof att lemna sitt kompani, medan vi lågo som första reserv och min kompanikamrat, löjtnant Berner var icke längre hos oss. Han hade redan före min återkomst till kompaniet öfvertagit ställningen som regementsadjunkt och blifvit sårad den elfte. Jag var alltså kompaniets ende löjtnant, men jag hade, om jag skall tala sanning, icke lust att göra flera turer ut till "slagterbaenken" än jag skulle. Å andra sidan var det mig klart, att jag knappast utan att blifva missförstådd kunde säga nej till att ledsaga "vår svensk". Då min kompanichef därför med sitt lugna leende och liksom litet tvekande sade, "Ja, jag vet icke Lantrup, har ni lust att visa löjtnant Key...?" svarade jag lika hastigt som fräckt lögnaktigt: Naturligtvis, med nöje". Så gingo vi. Jag beslutade i mitt stilla sinne att icke göra turen längre än högst nödvändigt, för att han skulle kunna blifva någorlunda orienterad, men så småningom började saken att intressera mig. Jag gick först till venstra flygeln med honom. Då vi närmade oss den plats, som var starkast utsatt för fiendens skott slogo ett par granater ned på ett temligen obetydligt afstånd ifrån oss, så att skärfvorna susade kring öronen. T o m om en sådan järnbit är en sextio à hundra alnar ifrån en, förekommer det likväl en nybörjare i facket, som om den susade förbi hans öron. Jag såg nyfiket på min kamrat men han rörde icke en min.

“Är det granater?” frågade han lugnt. “Ja, det är det - svarade jag. “Jaså!”

Han imponerade på mig. Vi andra hade ju så småningom blifvit vana vid saken, men ingen skulle få mig att tro att en människa med kött, blod och nerver skulle kunna uppträda på en sådan plats utan att få anfall af rädsla. Desto bättre dolde han dem. Han blinkade ej en enda gång under hela turen.

Då vi kommo tillbaka till kasernen tackade han för den “angenäma promenaden”. Jag mottog hans tack, men förbehöll mig för framtiden att förlägga våra promenader åt ett annat håll.”

Henrik, officer och mångbetrodd lantbrukare

Henrik flyttade 1824 från Edshult till Fogdeholm, 3 mil nordväst om Eksjö. 1827 fick han lagfart på Johannisberg 51 som han ägde till sin död och som av sterbhuset såldes 1898. Johannisberg hade tidigare tillhört Henriks farfar men gick vid dennes död i arv till dottern Elisabeth, gift Sabelfelt och därmed ur släkten under åren 1789-1827. Henrik var en mångbetrodd man och blev bland annat ordförande i Jönköpings läns hushållningssällskap.

Henrik Key

Fogdeholm

Johannisberg

Den 16 januari 1816 dagtecknades "Hindric" Keys första undersofficersfullmakt i Jönköping. Det är ett aktstycke som vittnar om myndigheten hos den tidens regementschefer. Handlingen lyder som följer.

"Kongl. Maj:ts Till Sverige och Norrige etc etc samt Hertig till Schlesvig Holstein etc etc min allersnådigste Konungs opch Herres Troman,
Tjenstgörande Kabinetts-Kammarherre, GeneralAdjutant, öfverste och Chef för Jönköpings Kongl. Regemente, UnderCeremoni-Mästare vid Kongl. Maj:ts Orden, samt Riddare af Kongl. Svärds- och Kejserliga österrikiska Mariae Theresiae-Orden,

Jag

GUSTAF BERGENSTRÄHLE

Gör veterligt: att, Sedan har mig blifwit gjort anhållan, om befordran till underofficer wid mig nådigt anförtrodde Jönköpings Kongl. Regemente, för studerande ynglingen Hindric Key och hedrande intygandet om dess flit och välförhållande Meddelte, har jag härtill welat bifall lemna (- -), på Kongl. Maj:ts, min allernådigste Konungs och Herres samt dragande kall och Embetes wägnar, han Hindric Key, härigenom warder befordrar till Sergeant, vid förenämnde mig nådigt anförtrodde Regemente, i hwilken egenskap dock kommer att tjena utan lön tills vidare, det verderbörande till efterrättelse länder.

Till yttermera wisso hafver jag detta med egen hand underskrifwit, och med mitt sköldemärke bekräftat, som skedde i Jönköping den 16. Januari 1816.

G. Bergenstråhle”

11 mars 1817 fick Henrik förordnande som fänrik vid samma regemente. Förordnandet undertecknades av konung Carl XIII. 24 juni 1820 fick han den ledigblivna “StabsFänrikslönen och indelningen vid LifCompagniet af berörde Regemente”. Denna handling undertecknades, liksom flera följande av konung Carl XIV Johan. När han sedan 15 augusti 1844 fick tillstånd att genom “tjenste- och lönebyte” tillträda den “Capitaines och Compagnie Chefs beställning, med dithörande lön, vid Jönköpings Regemente, som (bemålde) Johan Henrik Ennes hittills innehaft” -undertecknades akten liksom hans utnämning till chef för Livkompaniet (1846), till “Riddare af Vår Wasa-Orden” (28 april 1849), till “Andre Major wid Vårt Jönköping-sregemente” (1850), till “Riddare af Svea och Götha urgamla och hedervärda Svärds-Orden” (1851) och till “öfversteLöjtnant i Vår Armée” (1857), av konung Oscar I.

I Mac Keys samlingar finnes sålunda officersfullmakter undertecknade av Sveriges konungar från och med Carl XIII.

Intressant är att studera de intyg som utfärdades för varje kommendering och vilka sedan lades till meriterna inför nästa befordran. Här följer ett exempel:

“Under de 14 år jag såsom General Befälhafvare för Andra Militär Distriktet förrättat årliga inspektioner och Mönstringar, har vid alla öfvningsmöten jag funnit kapitainen vid Kongl. Jönköpings Regemente Hr Hindric Key ådagalägga utmärkt nit och skicklighet uti Truppens instruerande och förande, såväl den ordinarie Indelta soldaten, som Beväringen, äfvensom i afseende på Tienstgöringen på Roten har Hr Capitainen visat mycken kännedom af alla författningar, samt deras noga iakttagande, hvilket härmed på begäran intygas.

Wexjö o Osaby den 30. Junij 1847

C E Hedenstierna

Generallöjtnant

f.d. Generalbefälh.”

Det synes, då som nu, vara av högst väsentlig betydelse att ha "mycken kännedom af alla författningar samt deras noga iakttagande". Sveriges långa fredsperiod hade inletts.

Henrik Key ligger, liksom sin maka och två minderåriga barn, Zamoline och Helmer, begravda på Flisby gamla kyrkogård, där en imponerande gravsten rests och kring vilken uppsatts ett järnstaket med kraftiga stenstolpar. Graven var 1963 omgiven av ett förvuxet buskage.

Flisby nya kyrka från den gamla kyrkogården

På denna gamla kyrkogård har sannolikt stått två kyrkor. Den ursprungliga byggdes troligen av konung Sverker på Kungsgårdens marker såsom en gårdskyrka. Konung Sverker ivrade i hög grad för kristendomens snara införande i sitt rike och lätt bygga kyrkor på de gamla kultplatserna. Den andra kyrkan, inom vars ruiner man påträffat grundmurarna till den första kyrkan, har troligen tillkommit i slutet av 1100-talet eller i början av 1200-talet.

Henrik Keys familjegrav, Flisby.

Den var uppförd i romansk stil och helt och hållet av murade gråstensblock med två alnar tjocka väggar och ett enkelt torn i väster. Den första restaureringen av kyrkan gjordes 1592.

År 1647 byggdes en ny klockstapel i stället för den gamla. Den 17 oktober 1822 slog åskan ner i klockstapeln och smälte ned båda klockorna, varvid stapeln brann ner. Vid den visitation som gjordes 1828 ålades församlingen att tillse att frågan om en ny kyrka togs upp på allvar. Den nuvarande ansågs vara både bristfällig och för liten. Församlingsborna ville emellertid reparera den gamla kyrkan. 1843 beslöts att ny kyrka skulle byggas på annan plats, bygget påbörjades 1850 och kyrkan -"Tegnér-ladan" - invigdes med gudstjänst 27 november 1853.

1855 uppdrog man åt kyrkbyggmästare Hägg från Karstorp att spränga den gamla kyrkan vilket skedde så pass grundligt att den praktiskt taget vid första skottet förvandlades till stora stenblock som sedan för hand styckades. På den gamla kyrkans grund har nu rests en stenmur och i koret ett träkors.

I köpekontraktet 20 januari 1826, som i original finns hos Ivar Key, köptes Johannisberg från A R von Baumgarten och Christina Bielke för en kontant köpesumma av 17 000 riksdaler banco. Inteckningarnas värde framgår icke klart.

År 1854 uppges värdet av Johannisberg vara 70 200 riksdaler banco och kunde 3/4 1860 belånas o hypoteksföreningen med 29 500, hela belåningsrätten var 35 000.

Henrik och hans maka Carolina Wilhelmina Åberg bodde på Johannisberg till 1847, då de flyttade till Jönköping. Skötseln av gården bibehöll han till 1856 då hans son Carl blev förvaltare eller arrendator. Vid Henriks död flyttade Carolina tillbaka till Johannisberg, där hon bodde till 1863. Därefter bodde hon hos sonen Axel i Stockholm. Under sitt sista år hyrde hon en lägenhet på Akademigränd 8, där hon dog 1865.

Under åren 1862-1872 var Ivan Naucér arrendator. Johannisberg var från 1862 länets lantbruksskola. Hos Ivar finns ett intyg daterat 26/10 1887 att egendomen sedan föregående värdering (1827?) "under denna tid i väsentlig grad till alla delar blivit betydligt förbättrad, dels genom större nyodlingar och åkerjordens försättande i högre växtkraft och dels genom betydliga nybyggnader, hvarigenom egendomens värde kan anses förhöjd minst 50 %. Värdet uppges 10/11 1887 vara, Johannisberg med Luttersjö, 50 000 respektive 26 000 riksdaler banco.

I ett köpekontrakt 18/12 1887 löses Carl och Axel Keys syster Elise Åberg från sin andel i Johannisberg. Lösensumman var 33 333 kronor. Värdet tycks alltså ha beräknats till 100 000. Egendomens storlek angavs vara, Johannisberg två mantal och Luttersjö ett mantal. Därtill torde ha kommit djur och inventarier.

1897 antogs inspektör Carl Norling som förvaltare för t v ett år. Han skulle hjälpa till med försäljning av Johannisberg för en lön av 100 kronor i månaden, tre liter söt oskummad mjölk per dag, 112 hektoliter potatis i månaden, rätt till trädgårdsprodukter, rätt till egendomens möblerade gårdskontor samt ett rum och kök i corp de

logiet, nödigt bränsle samt resekostnadsersättning från Sigridsholm vid Rosersberg vid befattningens tillträdande med 30 kronor.

I ett köpekontrakt 29/7 1898 säljer Carl och Axel Key Johannisberg till A M Johansson i Solberga och A S Johnsén i Strålsnäs för 80 000 riksdaler varav 37 474:29 kontant. Såsom grund för värderingen lades 76 000 jämte 4 000 för inventarier.

Därmed gick, skriver Hans Key-Åberg - "det sista arvegodset inom denna småländskt starkt besuttna svensk-skotska ätts manliga linje förlorat", och han fortsätter - "Åbonäs säteri har sålunda kommit att bli en anspråkslös, men dock arvtagare till denna släkts herrgårdstraditioner". Carl Keys Byestad hann aldrig bli något arvegods, huvudbyggnaden brann ned 1883 och gården såldes 1904 efter Carls död.

Elise Key

Affärerna med Johannisberg förorsakade sönerna Carl och Axel oändliga bekymmer utöver dem som förorsakades av de ekonomiska svårigheterna på såväl Åbonäs som Carls gård Byestad. Så sent som i oktober 1901 fick Carls dotter Kerstin Key ett långt kravbrev av Naoclér, som påstod att han blivit lurad av Carl Key och att gården var betydligt mindre än vad som denne uppgivit vid arrendet. Naoclér ville ha 21 394 kronor av Kerstin Key.

Numera (1963) ägs Johannisberg av disponent Allan Werneskog, WSThus AB Forserum, som under åren 1961-1963 fullständigt renoverat den vackert belägna gården.

Henriks dotter Elise ---- gifte sig med sin mors kusin Adolf Malcolm Åberg. Deras barn antog namnet Key-Åberg. Adolf Malcolm och Elise bodde på Åbonäs. Elise var, som framgår av fotografier en skönhet, sannolikt värd sin sonsons lyriska hyllning.

“Men Höckerts duk, som bär min farmors bild, är nog mitt konstarvs sirligaste smycke. Viktorianskt försagd och blåögt mild, hon tecknats där, ett älskligt mästerstycke.” (Ur “Ett galleri” av Hans Key-Åberg)

Samma år som Hans Key-Åberg efterträdde sin farbror på Åbonäs skrev Ellen Key till honom, “Käre Hans! Det skall bli mig ett kärt nöje att komma, och min älskade tant Elise - o, med vilken stolthet jag gömde hennes guldkantade brev till mig vid 6 år! -skall synas mig vandra genom rummen!” --- “men Hans, ruinera dig inte med att sköta jordbruket! Arrendera bort det!” Min vördade och kära fränkas råd har jag tacksamt följt. Hittills har hennes recept på ett tillförlitligt medel mot alltför förlustbringande jordinnehav visat sig hålla vad det lovar, skriver Hans Key-Åberg i “Slakten från gårdarna”.

Axel, Helmer och Einar - Tre märkesmän

Axel

Professorn, ögonläkaren och Nobelpristagaren Allvar Gullstrand har skrivit en minnesteckning över Axel Key, utgiven 1926. Han skriver: "Om sin barndom har Key själv, dock först vid sextio års ålder lämnat ganska detaljerade upplysningar i den samling autografier som på sin tid utgavs av P. Lindell.

Axel Key

Han prisar sig lycklig att ända till sitt sextonde år hava fått växa upp på landet (Johannisberg) i ett gott och vänsällt, gästfritt hem. Undervisning fick han av informatorer utan pedagogisk skolning, under sista åren unga studenter, vilka i vissa fall ej kunde just mer än han själv. Hans ambition drev honom emellertid till självstudier, och hans mångsidiga intresse visade sig genom framsteg i slöjd, han var både svarvare och bleckslagare och hade förvärvat den nödiga färdigheten på egen hand. I övrigt levde han ett sunt lantliv, körde ett par ölänningar och tämjde stutar samt idkade vintersport på skridskor och kälke. I stad var han aldrig annat än på tillfälligt besök.

“Höstterminen 1848 kom han till Lund --” -- “Han avlade (emellertid) studentexamen med heder och fick tillbringa julen i det efterlängtrade hemmet.”

Han fortsatte sedan sina studier i Lund och avlade i december 1851 sin medikofilosofie kandidatexamen. 1853 började han studera anatomi och dissektion för

den framstående anatomen Anders Retzius. 1855 i maj avlade han med kand och tjänstgjorde en tid som tillförordnad bataljonsläkare i Helsingborg. 1857 avlade han med lic examen. 1860-1861 erhöll han det mindre av riksstatens resestipendier och studerade först normal histologi i Bonn och sedan, under nio månader, patologi hos dåtidens främste man på detta område, Rudolph Virchow i Berlin. Sommaren 1861 disputerade han på ett histologiskt arbete för medicine doktorsgraden vid Lunds universitet och fick i oktober förordnande som professor i patologisk anatomi vid Karolinska institutet. 28 mars 1862 utnämndes han till innehavare av professuren.

“Den unge professorn fick att börja med arbeta under synnerligen ogynnsamma förhållanden”, skriver Gullstrand och fortsätter: “Obduktionerna måste han verkställa i ett ruskigt rum med otillräckligt utrymme för åhörarna bredvid likboden i ett hörn av Serafimerlasarettets tomt. Långt därifrån hade han fått ett litet arbetsrum i en av Karolinska Institutets dåvarande byggnader, och för föreläsningarna fick han låna tak över huvudet i ett tredje hus i föreläsningssalen för normal anatomi. Till material hade han intet anslag utan var hänvisad till vad andra institutioner kunde avvara. Det är ej att undra på att hans första och ivrigaste bemödande blev att söka ernå förbättring i dessa förhållanden.” --

--”Att en sådan förmåga som Key skulle tagas i anspråk på flera håll, var endast naturligt. Så blev han, när lärarne vid Karolinska Institutet 1863 började utgiva Medicinskt Arkiv, en av dess tre redaktörer. Även sällskapslivet i huvudstaden hade lagt beslag på honom, och han tillhörde den grupp, som 1862 stiftade sällskapet Idun, vilket under åtskilliga decennier spelade en viktig roll i Stockholmslivet.” --

-- “Bilderna (av Keys personlighet) vore ofullständig utan tillfogande av en del yttre drag. Det friska livet under barndomen, fäktning, ridning och botaniska exkursioner under ungdomen hade förlänt honom en spänstig hållning, och han har uppenbarligen i Lund varit en lika eftersökt kavaljer i sällskapslivet som en god kamrat i studentlivet. Redan som student stark rökare, var han ej främmande för sällskap, i vilka det gick hett till, och hans starka kroppskonstitution tillät honom långt in i den sena mannaåldern att utan intrång på arbetet förlänga ett glatt umgänge in på småtimmarna.”

1869 utkom första bandet av Nordiskt Medicinskt Arkiv med medarbetare från alla Nordens universitet. Initiativet till denna tidskrift - en ombildning av Medicinskt Arkiv - tillskrives helt Axel Key. “Det var”, säger Gullstrand, “ett stort och säkerligen många gånger ganska tungt arbete, tvivelsutan snarare kostsamt än lönande, som han härmed lade på sina skuldror, men det skulle också bli av ovärderlig nytta för den medicinska forskningen och kunskapen i Norden.”

På 1870-talet genomförde Axel Key i samarbete med Gustaf Retzius epokgörande forskning rörande hjärnans och ryggmärgens anatomi, för vilket de 1876 tillerkändes det Flormanska priset. Axel Key hade 1871 blivit ledamot av Vetenskapsakademien och erhöll i samband med priset, liksom Retzius, Akademiens dåvarande minnespenning i guld över Linné. Ett flertal andra pris tillerkändes de båda forskarna. Slutligen blev Axel Key 1879 filosofie hedersdoktor i Köpenhamn.

Axel Key var i många år den drivande kraften, när det gällde förbättringar och utvidgningar vid Karolinska institutet. Ett arbete som sedan skulle komma att fullföljas av hans son, professor Einar Key.

År 1881 blev han av Stockholms stad invald i riksdagens andra kammare, som han tillhörde 1882-1887. På hösten tillsattes en stor läroverkskommitté, vilken skulle undersöka den dåvarande organisationen av läroverken. Efterhand blev Key som medicinsk expert medlem i kommittén och utförde ett jättearbete för att utreda förekomsten av överansträngning och sjuklighet under skolarbetet samt dessutom synnerligen värdefulla utredningar rörande skolungdomens medicinska och fysiologiska förhållanden. 1926 lät Kungl Vetenskapsakademien prägla en minnespenning över sin 1901 hädangångne ledamot Axel Key. På framsidan av denna minnespenning - framsidan bär Axel Keys bild - ser man en läsande gosse störs av hälsans gudinna, som vill bjuda honom av sin gudomliga dryck. Omskriften är helt kort: "Hygieam in scholas vocavit", han inkallade hälsans gudinna i skolorna.

Höstterminen 1886 blev Axel Key Karolinska institutets rektor. I övrigt var han verksam på många områden, bland annat i Sällskapet för Antropologi och Geografi. I Nordiska Muséets styrelse blev han ordförande 1894. 1887 valdes han till preses i Vetenskapsakademien, där han varit särskilt verksam som inspektör för biblioteket 1878-1901 och ledamot av förvaltningsutskottet 1884-1900. Två gånger var han ordförande i Svenska Läkarsällskapet, nämligen ären 1870-1871 och 1879-1880.

Gullstrand slutar sin minnesskrift med bland annat följande: arbetet var hans liv, och det är otroligt hur mycket hans starka konstitution kunde tillåta honom. Långa tider satt han uppe till morgontimmarna natt efter natt, stimulerad av oupphörligt rökande och av starkt kaffe som han upprepade gånger själv kokade. När det var brådst med tryckningen av hans bilaga till skolkommitténs betänkande, kunde det hända, att han två nätter i rad ej gick till sängs eller tog någon vila, under det dag ut och dag in en tryckeripojke satt i tamburen och mottog manuskript eller korrektur, allteftersom de blevo färdiga. Även somrarne arbetade han på sitt landställe, det kära Bråvalla, --"

--"Det har upprepade gånger - första gången av Harald Wieselgren - sagts om det minne Key efterlämnat, att det är älskat, icke blott ärat. Det är älskat, detta minne, därför att han gav åt sina medmänniskor så mycket han kunde giva av sin personlighet, därför att han ägde någonting att giva och därför att han hade behov att giva därav", slutar Allvar Gullstrand.

Selma Godenius

Axel Key gifte sig med Selma Godenius och hade åtta barn. Hans namn står ristat på minnesstenen över Smålands söner i stadsparken i Jönköping.

I juli 2000 fick Johan Key ett brev och ett mycket intressant kompendium på engelska om Axel Key från professor Bengt Ljunggren. Axel Key var Bengt Ljunggrens farmors far. Boken kommer snart ut i handeln.

Helmer

Helmer, Axel Keys äldste son (tab 13), gifte sig med Märta Börjesson. De hade tre döttrar. Helmer blev filosofie doktor 1894 samt var docent i litteraturhistoria 1894-1895. Under åren 1897-1907 var han chefredaktör och ansvarig utgivare för Svenska Dagbladet.

Helmer Key

SvD

Tidningens hållning under åren runt och närmast efter sekelskiftet präglades av chefredaktören Helmer Key, som, så litteraturhistoriker han var, hade ett starkt intresse för ekonomiska frågor, och Erik B Rinman, med socialpolitik som specialområde.

Bensinmack

► Att det andra ledet av det här ordet är en eponym kanske kommer som en överraskning för de flesta. Men så är faktiskt fallet.

Med ordet (bensin)mack avsågs ursprungligen en bensinpump med automatisk mätapparat. Med tiden utvidgades begreppet att omfatta hela den anläggning där pumpen stod: byggnader, p-platser, tvätthall och så vidare.

"Mack" är bildat av initialbokstäverna i de svenska efternamnen Mathiasson, Andersson, Collin och Key.

Direktör Nils Peter Mathiasson var ansvarig för Reymerholms spritfabrik, Oscar Andersson var ingenjör, Gunnar Collin var advokat och bakom den fjärde initialen står Helmer Key, redaktör för Svenska Dagbladet.

Dessa fyra var alla initiativtagare och delägare i det bolag som tillverkade de första bensinpumparna i Sverige - Aktiebolaget Mackmeter, senare förkortat till AB Mack. Höjdpunkten inträffade på 1920-talet då alla pumpar i landet pryddes med det här namnet.

Eponym: person, som gett namn åt en upptäckt/företeelse.

Einar

Einar gifte sig med Anna Lidén, äktenskapet var barnlöst. Han var överläkare vid Maria sjukhus 1914-1937 och professor i kirurgi vid Karolinska institutet 1923-1937. Efter sin pensionering planerade och löste han institutets nybyggnadsfråga. Som kirurg förskaffade han sig världsrykte.

Om Einar Key sade biskop Ysander, som förrättade jordfästningen i Solna kyrka 19/8 1954:

---"Verksamt liv och stillhet - tjänande kärlek - flärdfrihet och kunnig mannagärning - tyst förtegenhet och ynglingalik öppenhet och livshåg - det äro olika facetter i en älskad minnesbild av Einar Key.

Bärande arvet och buren av arvet från en beundrad fader gick Einar Key in i läkarens kall och nådde själv berömmelse som den moderna kirurgiska teknikens prominente representant. Han är nämnd bland våra främsta, som vårt land är stolt att ha fått ägo.---

Einar Key

---"Einar Key gick bland de sjuka som en människa och vän, solig, redo till hjälpsam godhet." --- "Den långa raden av medarbetare, män och kvinnor i läkarrock och systerdok, som han samlat och fostrat under åren har också förnummit denna personlighetens utstrålning och med sällsynt enhällighet skänkt honom sin tillgivenhet och tacksamhet."

De manschettknappar med den svenska släktens vapen som finns fotograferade har tillhört Einar Key och är nu i Johan Keys ägo.

Kompletterande uppgifter om Axel, Helmer och Einar Key kan hämtas ur uppslagsverk och kulturhistoriska arbeten.

Carl, officer och jordbrukare

Carl var kadett vid Karlberg 1843, utexaminerades 1849, blev underlöjtnant samma år och löjtnant 1855, kapten 1865, major 1872 och överstelöjtnant 1882. 1886 erhöll han avsked men kvarstod i reserven till 1894. Hela sin officerstid tillhörde han Kalmar regemente, som hade sin övningsplats vid Hultsfred.

Carl Key

Vid sidan av sin officersgärning utbildade han sig till jordbrukare och skötte först fädernegården Johannisberg, arrenderade därefter Aspa gård på Asbyudde i Ydre för att sedan flytta till Byestad.

1864 gifte sig Carl med Hedvig Rääf i Småland. Hon var dotter till Leonard Fredrik Rääf, "Ydredrotten". Om hennes barn- och ungdomstid har Malin Mattsson skrivit i "I Ydre på 1800-talet". Hedvig var en djupt religiös människa och kämpade troget, trots sin klena hälsa - hon var vid ett par tillfällen "hopplöst" sjuk - vid sin makes sida under den för Smålands jordbrukare så svåra tiden på 1870-talet.

Aspa gård på Asby udde

Byestad omkring 1875, på gårdsplanen Henric, Leonard och Kerstin.

Sonen Viggo skriver: "Han var en livfull energisk man, som i sin krafts dagar genomdrev för östra Härad viktiga frågor. Han tog de första stegen att tillverka havregryn i stor skala. Hemslöjden hade i honom ett verksamt stöd och Korsberga slöjdskola var länge den förnämsta i landet. Han genomdrev andelsmejeriet Hellsinge, insåg separatorns betydelse, sålde smör till England - allt medan han ej svek sin tjänst utan städse ökade sitt anseende som knekt och kamrat. Han understödde ekonomiskt sin syster Elise".

En diger brevsamling från Carl till den yngre brodern Axel finns bevarad. De tidigaste breven vittnar om en glad och förhoppningsfull man med sinnet fyllt av glädje och tacksamhet. I ett brev från 10 juli 1853 berättar han för Axel om ett trevligt resällskap mellan Stockholm och Ultuna. "Min resa hit från Stockholm var ganska rolig, ty ombord funnos en familj från Göteborg, nämligen Grosshandlare Arfvidssons och deribland tvenne glada Flickor med hvilka jag efter sju sorger och åtta bekymmer blef bekant och hvilken bekantskap slutade så att jag fick i uppdrag skaffa dem kungsliljor,

då jag såsom en äkta Gentleman fant mig föranledd att anskaffa tvenne utmärkt vackra blomster Bouqeter, hvilka jag dagen derpå till dem öfverlämnade, samt följde dem till Flottsund, men hvad har jag nu för allt detta, ty troligen får jag aldrig se dem mera, doch råder jag dig att uppsöka dem på ett eller annat sätt vid din ankomst till Götheborg ty de skola vara utmärkt rika och ganska toujours.”

Vid fortsatta studier av brevsamlingen finner man att Carl blev en mycket hårt prövad man. Hans hustru Hedvig var mycket klen och ofta sjuk, han hade stora ekonomiska bekymmer med såväl sterbhuset från Johannisberg, som Malcolm och Elises Åbonäs samt sitt eget och Hedvigs Byestad som tydligen från början till slut var ett misslyckat köp. Själv var han ingalunda frisk och pinades av svårmod och allvarliga funderingar på att emigrera eller helt ge upp. Två av barnen, det första och det sista dog i unga år och den lovande unga officeren Henric dog i sockersjuka efter svåra plågor.

Hedvig Rääf

George von Heijne

Christina von Heijne

Hedvig Rääfs morfar och mormor

Carl och Hedvig bodde kvar på Byestad till 22/4 1883 då huvudbyggnaden och den södra flygeln brann ned till grunden. Familjen flyttade då till Danielssons på Hökatorp och bodde senare på det till Byestad hörande ladugårdshemmanet Gunnatorp några kilometer öster om Byestad. Senare flyttade familjen till Växjö och därefter till Stockholm, där de hyrde en lägenhet på Östermalmsgatan. Byestad utarrenderades efter branden till Malmsten och såldes vid Carls död 1904 till riksdagsman Danielsson i Farstorp. Under år 1904 skötte häradshövding V Moll Carls och efter hans död sterbhusets affärer. Av redovisningen framgår bl a att köpeskillingen för Byestad slutgiltigt erlades 30 oktober med 40.336:62. Den 28 juli hade som handpenning erlagts 10.000. Malmstens arrende erlades halvårsvis med 1.400 kronor. Redan från och med 26 september 1898 skötte Moll såsom förmyndare Carls affärer.

Hedvig Key med Henric

Carl och Hedvig fick sex barn varav två döttrar dog under första levnadsåret. Sonen Henric blev underlöjtnant vid Kalmar regemente 7 november 1890 men fick lön först 1893. Han genomgick krigshögskolan med goda vitsord, men dog i sockersjuka 23/3 1895. Stockholms Dagblad skrev om honom "--hans rika begåvning och goda, vinnande väsen, de stora förhoppningar som den unge mannens närmaste anhöriga

och vänner hyst angående hans fortsatta militära bana hade nu grusats genom hans alltför tidiga bortgång ur livet”.

Leonard Key

Sonen Leonard föddes på Byestad 5 september 1869, blev kadettaspirant vid sjökrigshögskolan 1884 och följande år ordinarie elev. 1892 utnämndes han till underlöjtnant vid flottan där han specialiserade sig på minvapen och 1895 utnämndes till löjtnant och placerades vid flottans fasta minförsvar. då kustartilleriet uppsattes överfördes han till detta nya vapen och tjänstgjorde till 1908 i Karlskrona. Samma år befordrades han till major och flyttades till Vaxholm där han 1908-1913 tjänstgjorde som fortbefälhavare, chef för underofficrsskolan och 1913-1919 som chef för Första bataljonen. I början av år 1919 förordnades han till kommandant i Hemsö fästning och befordrades till överstelöjtnant i marinen. Han anlidades i ett flertal utredningar rörande rikets fasta försvar, kustartilleriets minväsande och andra marinfrågor. Från 1902 var han ledamot i Kungl örlogsmannasällskapet.

Leonard gifte sig 1895 med Märta Scharp, dotter till grosshandlaren i tredje generationen Wilhelm Henric Scharp, Stockholm. Märta dog i lungsot 1909 varför Leonard levde sina sista tio år som änklings. Då hans syster Kerstin och hans två söner Henry och Lennart gästade honom i Härnösand för att fira jul avled han i en magsjukdom på annandagen 26 december 1920.

Dottern Kerstin skall jag ägna ett särskilt kapitel.

Byestad bestod omkring 1850 av ett mantal säteri jämte ladugården Gunnatorp ett mantal och frälsehemmanet Applaholm samt en mjöl- och en sågkvarn. Första kända ägaren var ryttmästaren Jan Andersson 1634, därefter löjtnanten Per Ulf sax och befallningsmannen Johan Larsson. Sedermera kom hela godset till släkten Enhörning, Lars Enhörning som dog 1687, hans son Lennart död 1701 och dennes son Per död 1730. 1726 såldes gården till ryttmästare Adam Stålhammar. Det tillföll därefter hans måg kapten Magnus Wilhelm Netterwood efter vilkens död det ärvdes av hans dotter, gift med fältkamreraren Anders Cederblad. Hon ägde och bebodde gården sedermera som änka med sina barn intill 1828. 1845 ägdes gården av sonen löjtnanten F W Cederblad. År 1864 sålde hans änka Abela Cederblad Byestads frälsesäteri, ett mantal med Tranebo såg och kvarn samt torp och övriga tillhörigheter till "Kammarjunkaren, Riddaren af Kongl Nordstjerne orden, Philosophie Magistern, Wälborne Herr Leonard Fredrik Rääf, för 49 tusen riksdaler riksmünt med rätt att tillträda gården 14. mars."

Samma köpebrev överläts omgående av kammarjunkaren till "min myndiga kära dotter, välborna Fröken Hedvig Rääf, att af henne i sitt namn lagfaras till full äganderätt af säteriet Byestad med underlydande såsom valuta för hennes framtida fäderne - och redan fallna möderne arf..." Utdrag ur Leonard Fr Rääf testamente.

Av köpepenningen betalades kontant och i reverser omkring 19 tusen kronor. 6 tusen kronor kvarstod räntefritt i gäld för ett undantag som överenskommits vid köpet och 23 tusen utgjordes av inteckningar. Köpekontraktet och tablå över inteckningar och likvider finns bland Mac Keys handlingar.

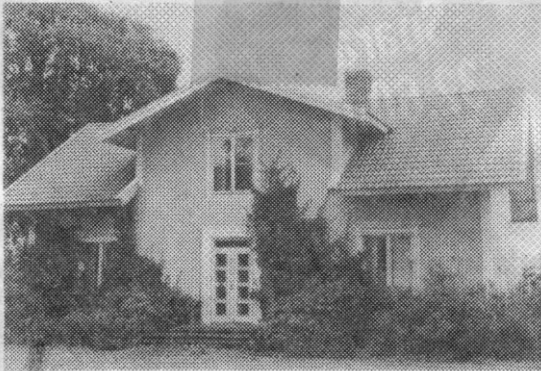

Byestad, norra flygel under ombyggnad 1965

Utsikt från Byestad gård

Säljes

**BYESTADS SÄTERI
SKOGSGÅRD I SMÅLAND**

15 km söder om Vetlanda. Stor 1700-talsbyggnad med öppna spisar. 141 ha, varav 111 ha skogsmark och 17 ha inäga. God jakt och fiske i eget vatten

SKOGBYRÅN
Specialisten på
Jord och skog.

Box 2173, 550 02 Jönköping. Tel 036-16 00 35,
fax 036-16 02 13

LRF KONSULT
Vi ger mindre företag bättre ekonomi

4:e september 1992 står en annons i SvD att "Byestad säteri, skogsgård i Småland är till salu".

Sedan 1963 ägs gården av direktör Flygt. Han har igångsatt omfattande restaureringsarbeten av den enda kvarvarande flygeln på Byestad gård.

Carl, Hedvig, Henric, Leonard, Märta och Kerstin ligger alla begravda på Stockholms norra kyrkogård. De vid späd ålder avlidna döttrarna begravdes på Österkorsberga kyrkogård.

**Johan Key vid
Carl Keys familjegrav**

Keyska graven

Av bouppteckningen 29 mars 1900 efter Hedvig framgår beträffande Byestad: "Öfver egendomen Byestad 1 mantal säteri jemte såg och qvarn i Österkorsberga socken, östra härad af Jönköpings län, hvilken egendom den aflidna förvärfat före äktenskapet jemte derstädes befintliga inventarier är särskild bouppteckning förrättad utvisande en behållning af - - 31.246:57".

I samma bouppteckning upptas under "Afgående poster och skuld" beträffande Carl och Axel Keys fädernegård Johannisberg. "Vidare anmärkes, att slutliqvid icke skett vid försäljning af enklingen och hans broder Professor Axel Key gemensamt tillhöriga fasta egendomen Johannisberg, men att, med anledning af vissa dervid förekommande tvistiga och ovissa förhållanden, det icke kan bestämmas huruvida tillgång eller brist vid slutuppgörelsen kommer att uppstå. I alla händelser torde den eventuella tillgången eller bristen icke belöpa sig till öfver några hundra kronor." Det är oklart hur affärerna med Johannisberg slutgiltigt avvecklades. Värdet beräknades dock 1887, då Elise Key-Åberg löstes från sin andel, till omkring 100 tusen kronor. Kontant fick Carl och Axel omkring 37 tusen vid försäljningen 1898, men varför detta inte kunde upptas i bouppteckningen 29 mars 1900 är icke klarlagt.

Bouppteckningen den 21 juli 1904 efter Carl Key upptog inventarier till ett värde av omkring 3.000 kronor, aktier i AB Gustafsbergs fabriksintressenter till 37.000 samt fordringar till 20.000, bl a på sparkassa och på sterbhusdelägarna. Skulderna uppgick till omkring 12.000 och barnens innestående modernearv utgjorde tillsammans 24.000 kronor.

Den 1 november 1904 försåldes Byestad till riksdagsmannen C A Danielsson i Farstorp. Köpeskillingen utgjorde då 75.100 för själva fastigheten och 5.900 för inventarier. I handpenning hade köparen tidigare erlagt 10.000. Köparen inlöste ett lån på 10.000 samt övertog inteckningar för 20.000. Kontant erhöll säljarna, dvs Carl Keys sterbhus 40.000.

Arvsskifte förrättades 2 november mellan Leonard, Kerstin och Viggo. Boets totala tillgångar uppgavs, sedan fastigheten 1 mantal säteri Byestad med inventarier och en del löseegendom försålts, vara 97.400 kronor, varav kontant omkring 40.000. Från de totala tillgångarna avdrogs 3.000 till Kerstin för kompensation av vad brödernas militära utbildning kostat i jämförelse med hennes utbildning till slöjdlärarinna. En livstidsränta avdelades till trotjänarinnan Sofia Johansson. Återstoden, omkring 90.000 skulle jämnt fördelas mellan de tre barnen. Viggo fick därvid en aktie i AB Gustafsbergs fabriksintressenter, kontant 8.000 samt en mindre fordran hos f d arrendatorn på Byestad, inspektor Malmsten. Återstoden av arvet kvitterades med sterbhusets fordran på medel han redan kontant fått ut av sitt modernearv.

Linneförrådet var välförsett och mycket noggrannt redovisat av Hedvig år från år. En förteckning från 29 april 1890 inleds med orden "Lofva Herren min själ och förgät icke hvad godt Han har gjort dig". - Vid arvsskiftet räckte dukarna till för att ge Kerstin, Leonard och Viggo vardera fyra eller fem rejäla damastdukar och ett par tre dussin servetter.

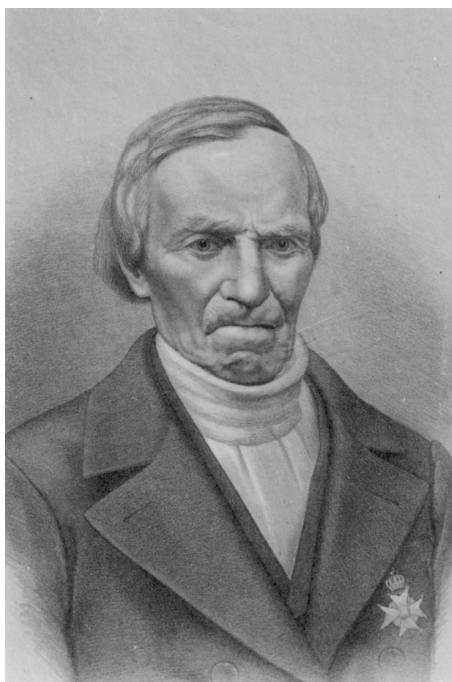
Viggo fick av inventarierna bl a den silverbål som inköpts av kammarjunkaren och om vilken berättas i det följande.

En fullständig förteckning över fördelningen av lösöret finns i Mac Keys handlingar. Sammanställningen av lösöret visar ingalunda något överflöd. 1883 hade ju hemmet brunnit ned och några möjligheter att samla tillhopa nytt lösöre hade i deras situation icke yppat sig. Snarare var väl den ekonomiska situationen mycket tilltrasslad. Johannisberg hade icke kunnat avvecklas med någon vinst och arrendet för Byestad var väl icke så mycket att, utöver officerspensionen, leva på och bekosta ungdomarnas uppfostran med.

Trakten kring Byestad

Leonard Fredrik Rääf i Småland, Ydredrotten

Leonard Fredrik Rääf

Om Hedvigs far har mycket skrivits och mycket berättats. För den intresserade rekommenderas Malin Mattsons bok "I Ydre på 1800talet" (1932), Thure Gustaf Filéns Ydreboken (1960) och Tore Wretö "En bok om Leonard Fredrik Rääf (1990) Gidlunds förlag.

Malin Mattson skriver "Som make och far var han oböjlig och despotisk, upprätthöll ett gammaldags husbondsvälde och fordrade aktning och lydnad." Han höll mycket hårt på föräldra- och husbondeväldet och säger härom: "Historien vittnar, och mot dessa intyg gälla inga ideologers drömmar, att hvarje folk som bibehållit föräldramakten och husbonderätten i sträng helgd, bevarat sina seder och att dessa förfallit i jämnbredd med de förra."

Hans uppfattning om kvinnan var tydligen inte särskilt hög. Huruvida det var egna bittra erfarenheter eller allmän "levnadsvisdom" framgår inte. "Gift Er, min herre, så får ni se hurudan kvinnan är. Ni torde därefter slösa måttligt med berömmet", lär han ha yttrat då han vid ett tillfälle hade besök av en ungtkarl, som lovordade kvinnan i entusiastiska ordalag.

Leonard Fr Rääf gav huvuddelen av sina ägodelar åt söner i arv. "I medvetande om detta och i känsla av orättvisan mot döttrarna hade hans hustru i sitt testamente förordnat att hennes enskilda förmögenhet, som erhållits genom arv, skulle, förutom ett par smärre donationer, tillfalla hennes båda döttrar", skriver Malin Mattson.

Om nyårsbalen på Forsnäs 1859 skriver hon "Farbror Rääf var en gästvänlig gammal herre, mycket förbindlig och förnöjde sig åt att ungdomen hade roligt. Tant Jacqueline var mycket glattig och mycket gästfri. Hon var lång och ståtlig och såg bra ut. Kerstin

och Lennart liknade henne mest. I hög grad givmild var hon. Många brödkakor och annat mera vandrade ur hennes hand till de fattiga men bakom kammarjunkarens rygg. Allt skulle gå ut från honom, annars var det inte bra. Godhjärtad var han nog i det stora hela, men på samma gång småsnål. När balen skulle börja, hade Lennart bjudit upp lagmanskan Grapengiesser till promenadpolonäs, viss om att hans far inte skulle dansa. Men gubben drog vita bomullsvantar på sina ovanligt rödblå händer, bockade sig för lagmanskan och sade: "Min son, jag öppnar balen själv".

Det var på den balen, som löjtnanterna Engström och Key, officerskamrater från Calmar regemente, uppvaktade Kerstin och Hedvig.

Nedanstående utgör ett utdrag ur Kammarjunkare Leonard Fr Rääfs testamente. Fullständig avskrift av testamentet finns hos Mac Key.

"Genom de särskilda och mindre vanliga förhållanden, som inträffat inom mitt hus, anser jag mig förbunden, att genom detta testamente och bifogade förordnande, förklara min yttersta vilja om fördelningen av den egendom, jag vid mitt frånfälle efterlämnar, samt att däröver meddela fullständiga upplysningar till avböjande av alla tvivelsmål och misstyndningar om min avsikt att åt mina kära barn bereda den levnadsställning, som för varderas framtid vore gagneligast och mest passande.

Efter min kära hustrus J G von Heijnes oförmodade bortgång i skifte av den 21. jan 1864 enligt samtliga mina kära barns önskan och med tillstyrkan av mina såsom omyndiga förklarade kära döttrars utsedda gode män och rådgivare har jag ensam övertagit all den arv ... (?) fastigheten efter dess då varande höga och numera mycket nedsatta taxeringsvärde, mot en lösningssumma av 33.000 Rd. eller 8.250 Rd. till vardera av mina kära barn, som i detta arv erhöles lika lotter, fått av boets lösören å eget val uttaga, över men ej under vad dem tillkommit eller för vardera 1.863 Rd. 44 öre bouppteckningsvärde äro mina kära barn i avseende på deras möderne dymedelst fullkomligt avvitrade och gottgjorda.

Då därefter min yngsta kära dotter Hedvig Rääf beslutade träda i äktenskap med Kapitainen vid Calmar regemente C. Key, men hennes ovannämnda mödernekapital icke ansågs tillräckligt för blivande bosättning, medgav jag för detta ändamål på förhand utbetala det fädernearv, hon efter mig skulle kunna erhålla.

För nämnda fäderne- och mödernekapital tillsammans 38.250 Rd. inköptes i Hedvigs namn och enligt hennes blivande mans vilja Säteriet Byestad i Korsberga socken av östra härad, varigenom hon enligt det kvitto och intyg hon och kapitainen Key den 14. mars 1868 avgivit är fullkomligt gottgjord för både fäderne- och möderne arvslott både i fast och löst med befrielse från delaktighet i boets skulder och kostnader för dess utredning.

At min äldsta kära dotter Kerstin Rääf ... inte anser lämpligt till arvslott mottaga någon av mina fastigheter anordnar jag på ovanstående grunder och såsom fädernearv en lika stor penningssumma som hennes syster, men förhöjd till 31.750 Rd. jämte vilken tillökning av 1.750 Rd. jag åt henne anslår tredjedelen av i boet befintligt silver, sängkläder och linne, sedan av detta slags lösören undantagits, dels vad här

nedan, dels vad i särskilda anordningar är föreskrivet, varjämte beräknas bör att hon alltsedan moderns dödsfall ensam bland syskonen njutit i mitt hus sitt uppehälle med flerfaldiga förmåner, varigenom hon kunnat bibehålla oförminskat sitt modernekapital, vilket av hennes syskon blivit i egna bon mer eller mindre medtaget, genom vilket allt denna min kära dotters fädernearv icke understiger den yngre systemns.

Ovannämnda summa ... skall av mina kära söner innehavas mot inteckning i fasta egendomen ... 3 samt utbetalas på 8 halvårsterminer med 5.000 Rd. var sjätte månad, endast i de fall om hon vill, med deras bifall träda i äktenskap eller inköpa någon egendom med råd av dem och ...

Med undantag av vad sålunda åt min dotter Kerstin anordnat är och vad jag vidare ämnar anslå, skall hela min återstående förmögenhet av fastigheter, kontanter, fordringar och andra lösören tillfalla mina kära söner Ragnvald Leonard Rääf och Bengt Leonard Rääf till lika fördelning dem emellan, men på sätt här nedan bestämmes med skyldighet att utan systrarnas gravation övertaga boets alla skulder jämte system Kerstins belagda arvskapital samt bestämma alla sterbhusets årliga utbetalningar

Ehuru enligt den bilagda beräkningen, mina kära söners behållna inkomst av dessa deras arvslotter, sedan ränta avgått på min nuvarande skuld 51.000 Rd., som för dem ökas med arvskapital i fäderne åt deras syster Kerstin 31.750 Rd. till ett sammanlagt belopp av 82.750 Rd. icke fullt uppgår till likhet med systrarnas årsbehållning, kan likväl inträffa om klokare förvaltning av rikets drätsel åter upphjälper fastigheternas fallna värde, att en sålunda förhöjd salusumma lämnar en större inkomst än den nuvarande, men i betraktande dels av ovanberörda äktenskapsförord, dels av den arvslag under vars gällande tid mina kära barn äro födda, dels på den större utvecklingen med ständiga förluster uti inkomst av jordbruk mot säkerheten i en bestämd ränta, dels ock i följd av min livliga önskan, att de hemman, som med flit och omtanke blivit av mig och förfäder förvärvade, måtte inom manliga släkten städse bevaras, så skall likväl denna min egendoms fördelning äga bestånd, emedan jag däruti på långt när icke fullt begagnat än mindre överskridit den testamentsrätt, som nu gällande arvslag mig tillägges.

....

... Däremot skola mellan bröderna och deras syster Kerstin fördelas i lika lotter allt silver, linne och sängkläder med undantag av vad för tjänstehjonens behov vid Forsnäs förut är anordnat, men ensamt mellan bröderna alla i boningsrummen befintliga möbler, glas, porcelain, malm och icke inmurad koppar eller kökskärl, som åtföljer gården, alla de förråder som jag på vinden och i andra fövaringsrum ägt under egen vård, slöjd och snickarvirke, 2 tunnor gammalt öl i källaren, hundraårigt samt all den spannmål, som från andra hemman blivit hitfört och icke till hushållets framfödande intill nästa skörd är behöfligt, dock iakttagande rörande dessa lösören, vad jag om en del av dem föreskrivit i särskilt förordnande.

Och härmed tillönskar jag Eder mina kära barn en lätt och hedrad levnad under inbördes sämja och hjälpsamhet med förständig och flitig förvaltning med förkovran av den egendom jag åt Eder överlåter, byggande mitt hopp på en för Sveriges väl,

vakande nådig försyn, att Eder och fäderneslandets framtid må bliva lyckligare än den allmänna ställning varunder jag från världen skiljes.

Forsnäs den 18. mars 1868
Leonard Fr Rääf
vid fyllda 81 1/2 år

Att förestående handling etc. etc.

“Tillägg

Sedan jag efter upprättande av förestående testamente och mot min då hysta förmodan nu upplevat ytterligare fyra år och varunder min yngsta kära dotter Hedvig Rääf och hennes man majoren RSO Carl Key fått åtnjuta lika lång tids fortlöpande ränta på det redan 1864 uppburna fädernearvet, då har jag funnit att, i samma mån den här ovan redan anslagna ersättnings- och fyllnadssumman för min äldsta kära dotter Kerstin Rääf blivit otillräcklig, varför jag ansett rättvist vara att öka hennes fädernearv från 31.750 til 36.750 Rd. riksmünt, så att varemot jag anser, att mina kära söner njuta för deras yngre systers förlängda ränteförmån, själig ersättning genom den under sista året timade förhöjning i värdet på de fastigheter, dem blivit anslagna.

För övrigt vill jag även vid detta tillfälle bekräfta förestående testamente och förordnande såsom innefattande min yttersta orubbeliga vilja.

Forsnäs den 2. juni 1872
Leonard Fr. Rääf

Att kammarjunkare och Kommendören etc. etc.”

Detta testamente ger vid ett noggrant studium många inblickar i den gamle kammarjunkarens tänkesätt och det historiska skeende under vilket han verkade. Den pessimistiska tonen rörande jordegendomarnas värde och beräkningen av döttrarnas kontanta arv vittnar nog om en högst utpräglad vilja att bevara gårdar och inventarier i orubbat skick. Vart tog för övrigt mödernearvet vägen, var det verkligen inte större än de 8.250 Rd. som här omnämnes, eller var detta senare blott en liten del av mödernearvet kanske?

Carl Key har i brev till sin bror Axel uttryckt sin besvikelse över “Gubbens” sätt att räkna. “Gubben Rääfs tanke, för att beröfva sina döttrar allt hvad han möjligen kan och då andra utvägar ej kan tillgripas, att till sönerna sälja all sin fasta egendom till ett pris så att döttrarna endast skulle få 30.000 Rd. riksmünt och att han sätter denna sin tanke i verkställighet är utan allt tvifvel. Hvad han proponerade mig var det jag skulle gilla detta hans åtgörande, samt att jag skulle gifva honom ett bestämt löfte på att jag aldrig efter hans död gjorde anspråk på mera arf med Hedvig, men härpå har jag svarat såsom jag tror anstår en son efter vår älskade Fader och jag tror ej han gör mig flera dylika förslag...” (Brev till Axel Key skrivet på Åbonäs 6 april 1863).

Ur ett PM "angående Leonard Fredrik Rääfs begrafning.

Anordningar", läser man som ett tillägg:

"Till min k. måg och dotter Hedvig, som genom det mot hennes syskon större och redan utbekomna arf icke kunna erhålla vidare fädernearf ... skänker jag doch såsom ett minne af min tillgifvenhet en förgylld silfverskål 245 112 lod. samt 24 st porcelainstallrikar med målning af Svenska klädedrägter

Viggo fick sedan ärva "silverskålen" och Kerstin tallrikarna.

Hedvig Rääf hade tre syskon, Kerstin, Lennart och Bengt. Om Kerstin skriver Malin Mattson: "Löjtnant Engström var mycket kär i Kerstin. Tycket var ömsesidigt, men kammarjunkaren ogillade denna böjelse, därför att Engström var ofrälse. Han vägrade också sitt samtycke till förbindelsen och krossade därmed Kerstins lycka." Kerstin skriver härom i ett brev till sin blivande svåger Carl 21 maj 1864 inför Carls och Hedvigs förestående bröllop: "Goder Carl! ... Måtte nu Hedvig få blifva stark att kunna se till edert hem - min högsta önskan nu vore en för henne så välbehöfelig resa, ty edert bröllop kan väl ändå ej blifva förr än i början av augusti - och sedan vill Gud, blir min högsta glädje om ni vilja någon gång emottaga mig i edert hem, ty för mig blir det väl aldrig något - och du skall veta att det kännes bittert ibland, men det är ju ej att låtsas om, jag får glädjas åt eder lycka..."

Malin Mattson fortsätter: "Löjtnant Key däremot, som var förtjust i Hedvig, rönte uppmuntran. Hans släkt var av gammal skotsk adel."

Vid sekelskiftet hade Anna Maria Lenngren i sin dikt "Fröken Juliana" uttryckt sitt förakt för dåtidens bördshänsyn. Fröken Juliana uppmanas av sin förnäma moder att,

"hellre förtråna och aldrig få man, än nedom sin börd sig förringa."

De adliga friarna utebli emellertid och fröken Juliana gifter sig till släktens fasa med en länsman.

Två år efter kammarjunkarens död gifte sig Kerstin med länsman Andersson i Ydre. De tog släktnamnet Ahlbrandt.

Kerstin Key ärvde efter sin moster Kerstin Ahlbrandt bl a en grå sidenklänning. I denna klänning fotograferades den 8 februari 1953 Cecilia Giöbel. Det skedde vid en tebjudning i Kerstins hem i Stockholm. Närvarande var då av släkten, förutom värdinnan, Henry Key och hans maka i andra giftet Gunborg von Essen, Ebba Setterwall född Hermelin, Brita Eek född Rääf, Stina Giöbel född Key och hennes man Nils Giöbel samt barnen Lucie Setterwall och Anne Eek.

Cecilia Giöbel i Kerstin Ahlbrandts klänning samt Anne Eek

Lennart var gift med Hilda von Holten, deras äktenskap var barnlöst. De ägde Buhlsjö. Efter Lennarts död köpte Hilda Rääf med hjälp av Leonard Key, Max Hermelin och Kerstin Key Sandviks gård på norra stranden av Roxen. Sandvik blev ett kärt tillhåll för Vivas och Viggos barn, vilka om somrarna bodde på Björkliden granne med Kerstins Ekliden. Ekliden och Björkliden voro identiskt lika. På Eklidens tomt byggde Kerstin sin stuga Kärbo beskriven i hennes bok "praktiska fritidsnöjen och hoppies" (A/B Gustav Lindströms boktryckeri 1944). Björkliden hyrdes av Viggo som familjens sommarnöje till 1921. Det tillhörde Sandviks gård.

Björkliden 1992

Kerstin Key's stuga "Kärbo"

Viggo - officer, krigshistoriker, jägare

Viggo

“Viggo föddes på Byestad den 28 augusti 1875.

Hemmet på Byestad, som brann ner då han var 8 år gammal, i Växjö samt i Stockholm där han tog studentexamen 1895, präglades nog av rätt stora ekonomiska bekymmer. Modern Hedvig förväntades få ärva en förmögenhet efter “Gubben Rääf” men därav blev inte mycket och faderns jordbruk blev ingen ekonomisk succé. Därvidlag delade han många andras lott på 1860- 1870-talen. Både fadern och framför allt modern hade en vacklande hälsa och barnen var en källa till ekonomiska bekymmer. Två småsyskon dog vid unga år och äldste sonen Henric rycktes bort i sockersjuka vid 28 års ålder, några år efter det han blivit självförsörjande. Näst äldste sonen, Leonard, förorsakade familjen en hel del bekymmer under uppväxtåren och en av huvudanledningarna till att Carl och Hedvig flyttade till Stockholm var att de skulle kunna hålla ett öga på Leonard under kadettiden och de första åren som underlöjtnant,” skriver Mac Key och fortsätter: “Av allt att döma blev Viggo rätt omilt behandlad av sina två äldre bröder och han tycks aldrig haft mycket gemensamt med Leonard. Hemmet verkar alltså knappast ha varit någon inspirerande bakgrund för Viggo. Det tycks endast ha varit Kerstin som betytt någonting för framtiden, och vänskapen dem emellan blev bestående.

Under uppväxtåren var den jämnåriga kusinen Fredrik Rääf på Buhlsjö Viggos bäste vän och jaktkamrat. Så ofta tillfälle bjöds var han nere hos denne och jagade i Ydres skogar. Där kände sig Viggo hemma och där grundlades hans stora intresse för jakt och hundar samt hans djupa kärlek till den Småländsk-Östgötska hembygden och till Ydres djupa orörda vildmark.”

Buhlsjö

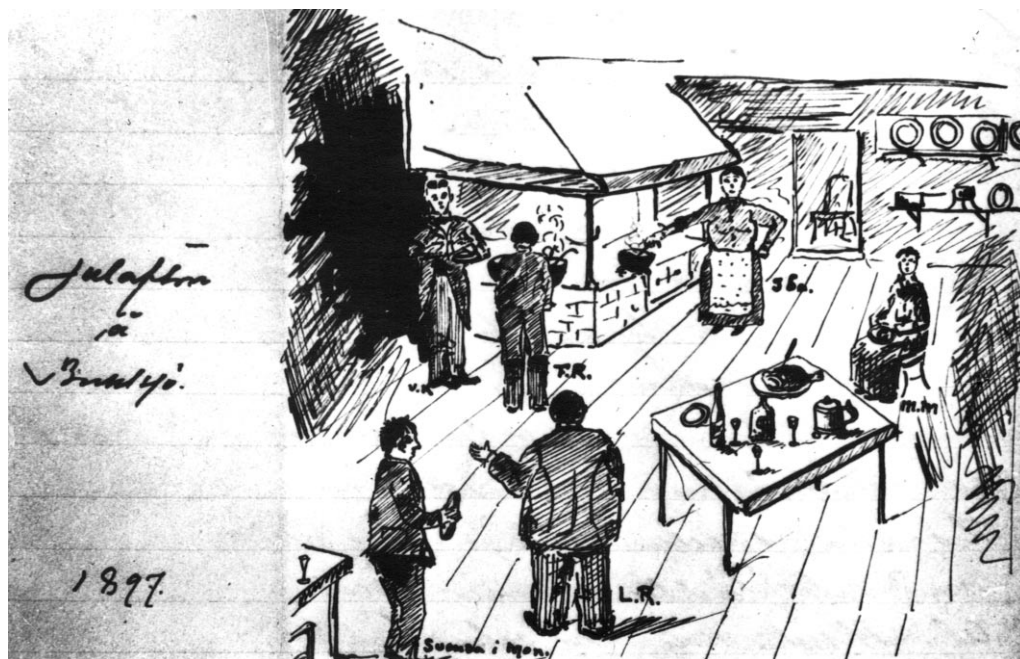

Viggo, Gudrun Areshoug, Fredrik Rääf och Lotten Asklund

Om julen 1897 skriver Viggo i sin dagbok:

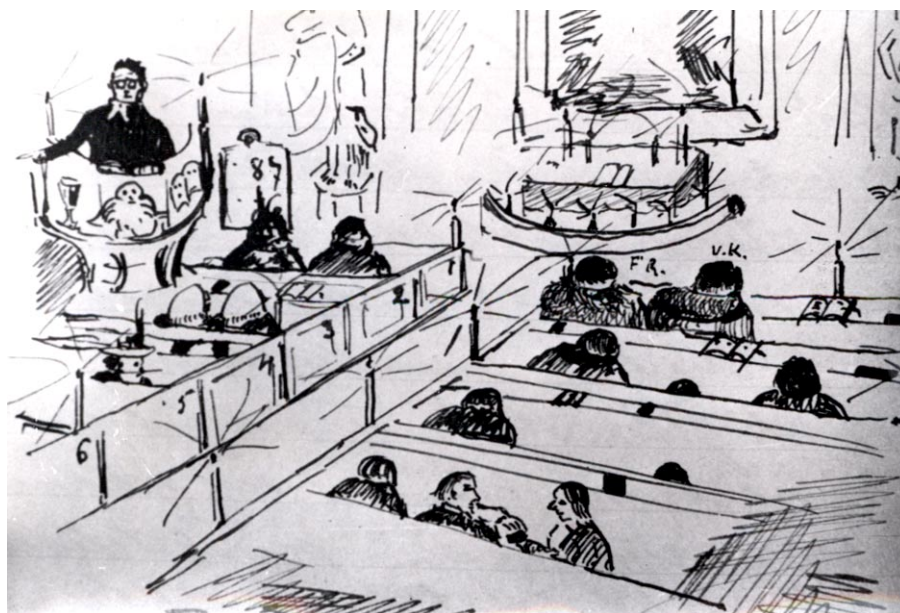
“Julafton.

På fm gingo Fredrik och jag till Österby. Klädde sedan granen och kl 1/2 2 samlades folket i köket. En stor kittel kokade med härligt dopp. Stodo i kö och sänkte skifvorna i djupet. Stora stycken flöto omkring som “flottiga tankar”, och fiskades upp då de hindrade matordning (?) Ibland sattes strösupar emellan att fördrifva fett med och släcktes af med färskt öl. Skinka, kött, korf och fruktsoppa utgjorde den mera reella födan. Klenät kom sist. Drängarna gjorde skäl för födan och spisade på rätt friskt. Sedan kaffe och cigarrer och sedan man soffit en stund utdelades julklapparne.

Dopp i grytan i köket på Buhlsjö 1897 Teckning Fr. Rääf.

Dagen därpå i julottan med skjut. Kyrkan med hundratals ljus, os och .. (?). Hostande prest och åhörare, snarkningar och dundrande förmaningar från predikstolen. Ute ginstrande stjärnor och mörker.”

**Julotta i Sunds kyrka 1897
Teckning Fr. Rääf.**

“30. December.

Skall idag på middag till Du Rietz. Resa härifrån kl 12 fm. Inte Stockholmstid precis. Julkalas för 30 personer, Faster Elise, Helmer och Gerda voro där. Följande dag 31. beramades jakt.

Nyårsafton.

Klockan ringer kl 1/2 7 f m. Go'morron! Ska vi?

Klara kommer in för att elda. Vill herrarne ha' frukost? Ja - kör te'.

Hoppa ur sängen. Så till Österby (3 km väster Buhlsjö), släppa i Oppreda mosse.

Kl 11 sköt jag en hare vid ..(?). Fingo gå förgäfvets sedan. Kommo till Ed kl 3 e m. Gick ett slag genom skogsplaneringen då med ens Pipa skriker i och jag ser en vit rådjursbakdel försvinna i moskogen. "Passop" skriker jag till Fredrik, som svarar med ett dubbelskott. Nu blef han där väl, men det går ilsket uppåt höjden. Jag följer springande parallellt då med ens han vänder. Språngmarsch tillbaks till upptagsplatsen. Där kommer han nära nog samtidigt med mig. Får ett dödande motskott. Så skall året sluta."

Viggos kusin och jaktkamrat, Fredrik, Bengt Rääfs andre son, var en mycket färgstark person och ett mycket stort original om vilken historierna i Ydre äro legio. Fritiof Nilsson Piraten har i skriften "Från Sommabygd till Vätterstrand" givit en läsvärd beskrivning av honom. Han skriver bland annat:

Sunds kyrka 1965

"Han (Fredrik Rääf) var en trofast kamrat, generös, godhjärtad, fri från onödig sentimentalitet. En originell man och en man med fantasi, som sett en del av livet och världen och kunde berätta om ännu mer. Hans humor var bisarr, han hade ett starkt sinne för burleska effekter och excellerade i practical jokes. I hans splittrade natur kämpade boheminstinkten och en rolös drift, mot en djupt rotad känsla av samhörighet med hembygden, jorden, skogen, sjöarna. Han rymde många motsättningar: bohem och ädling med stark släktkänsla, muntergök och melankoliker, en hädare som gycklade med svartrockarna men trodde på Gud, kosmopolit och vidskeplig skogsbo, sällskapsmänniska med eremitinstinkter, en enstöring som älskade att ställa till folksamling. Han var jägare och sportsman, fiskare, skattsökare, trollkunnig, artist av många fack. Som bilpionjär hade han slösat bort en förmögenhet, han hade byggt telefonkablar i London och flackat omkring i världen för att slutligen återvända till Ydre där ätten Rääf i Småland har sin rot och rätta hemstad."

Teckningarna i Viggos dagbok från dopp i grytan i köket på Buhlsjö och från julottan i Sunds kyrka är ritade av Fredrik. Kanske var det umgänget med den glade och tekniskt intresserade Fredrik, som gjorde att Viggo först funderade på att bli ingenjör.

Mac fortsätter: "Viggo visade under hela sitt liv ett utpräglat sinne för tekniska detaljer och sommaren 1894 praktiserade han på Västerås Mekaniska Verkstad. Men troligen måste han av ekonomiska skäl slå ingenjörstankarna ur hågen och gick i sin faders och sina äldre bröders fotspår samt tog sin officersexamen 1897.

Hela sin officerstid var han bunden till Första Livgrenadierregementet i Linköping. Som löjtnant var han dock under åren 1904-1907 lärare på Karlberg. Han blev kompanichef för Ydre kompani, en mycket uppskattad och för dåtida förhållanden mycket mänsklig sådan. Med kriget stod för dörren och hans oerhörda energi och arbetsförmåga togs i anspråk som regements och brigadkvartermästare. 1920 blev han utnämnd till major och bataljonschef. På grund av sjukdom måste han emellertid lämna tjänsten redan 1922 vid 48 års ålder.

Från de första åren på Malmen och i Linköping är mycket litet känt men 1904 finner vi Viggo vid Porla brunn, där han kanske för att sköta sin inte allt för starka hälsa enligt tidens badortssed "drack brunn". Där träffade han samman med en underbart vacker, tennisspelande 19-årig brunett, vars fader dessutom hade åtskilliga förmildrande omständigheter på banken. Det blev en romans helt i tidens anda och den unge kvice underlöjtnanten Viggo gifte sig den 28 december 1905 med Viva Spånberg, dotter till den myndige och barske brukspatronen och löjtnanten Emil Spånberg på Norrahammar.

Det blev ett efter allt att döma mycket lyckligt och harmoniskt äktenskap och livet log mot dem båda. Viva var kanske lite blyg och tillbakadragen i den glada livsrytm som utmärkte landsortsregementenas officersmässar, men hemmet på Drottninggatan 15 och sommarnöjet vid Sandvik gav henne fullt upp att göra.

Om Vivas barndom och ungdom har vi ingenting upptecknat och hon har, som Mac framhåller "inte lämnat så många minnesbilder kvar från den tyvärr alltför korta tid, som det blev henne förunnat att leva sitt lyckliga liv."

Viva och Viggo som nyförlovade 1904

Viva

Snart myllrade barnkammare av förhoppningsfulla, men rätt så bråkiga telningar i en härlig blandning med prisbelönta foxterriervalpar. "Mam" skötte hushållet med hjälp av tre heltidsanställda jungfrur. Oh, svunna tiders standard! Hon var en strålande värdinna vid de många representationsmiddagarna och hon behöll sin ungdomliga spänst genom träget tennisspel.

Viggo hade nu också börjat se en ljusning i sina ekonomiska bekymmer. Hans ekonomi var ju från början dåligt grundmurad och det stora arvet från morfar Rääf hade ju praktiskt taget uteblivit. Från dåtidens, ekonomiskt sett, mycket vårdslösa kamratliv på Karlberg och på officersmässarna hade han kvar en hel del underskrifter på obehagliga långsmala papper, som började pocka på betalning. Hans dåliga underlöjtnantslön rimmade dåligt med hans medfödda, kanske något storvulna önskan att samla på allt, som var vackert och intressant. Han var, som alla Keyar, en dålig

hushållare och Mam hade nog inte heller någon direkt sparsam inställning till livet. Alltnog, ekonomin var hårt pressad. Men hjälpen kom inte från det väntade hållet, nämligen Norrahammar, utan Papp fick ett senkommet arv från Lennart Rääf på 85.000 kronor, ett icke föraktligt bidrag på den tiden.

Vi, som minnas detta hem från ovannämnda telningars synvinkel”, skriver Mac Key och fortsätter “såg det som ett paradys fyllt av Papps strålande, men kanske lite burleska humor och glada upptåg. Men disciplinen var sträng och upprätthölls med militär rutin. Läxläsningen var en plåga och Papp fick inte störas vid sitt omfattande skrivbordsarbete. Somrarna ute på Sandvik voro paradisiska.

Mac, Anna-Lisa, Ulla och Stina Key på Björkliden, Sandvik

Men så kom kriget 1914 och Viggos arbetsbörda blev enorm. Försörjningsproblemen för familjens alla barn och hundar växte. Det var omöjligt att hålla uppe den höga standard, som svärföräldrarna på Norrahammar kunde hålla. Kanske politiska motsättningar mellan den unge stridstuppen och den ekonomiskt materialistiske brukspatronen-svärfadern bidrog till att vidga den redan befintliga klyftan mellan de båda väsensskilda ideologierna de representerade. Nedtyngd av arbete och ekonomiska bekymmer kollapsade Viggo första gången 1917 på en militärtjänstövning i Norrland. Efter en kortare tids sjukskrivning var han åter i tjänst, men nu börja hans

brev till hans enda förtrogna i livet, systemen Kerstin, att andas misstro på framtiden. Men inte så att det nedsatte hans energi eller arbetslust. Han gick ännu hårdare in i närkamp med livet. Hans mångskiftande intressen och arbetsuppgifter bara vidgades.

Viggo var en sällsynt mångsidigt intellektuellt högtstående sökare och samlare. Hans intresse omfattade allt som var kulturhistoriskt oklart. Han nöjde sig inte med att läsa vad andra skrivit utan allt måste djupplöjas. Tusentals timmar av träget arkivstudium har han nedlagt på släktforskning. Hans stora verk om skottarna i Sveriges historia blev tyvärr aldrig avslutat. Första livgrenadierregementets och östgöta ryttares historia blev däremot skriven. Han hade ett par stående spalter i Östgöta-correspondenten som bar titeln "Från flydda tider" och som på ett kärnfriskt och om Albert Engström påminnande språk skildrade det som var gammalt och fornt.

Som intendent för östgöta museum från 1911-1922 hade han mycket att bestyra för att bevara kulturella minnen under en tidsepok då dylikt var högaktuellt. Krogfallsgården i Linköpings trädgårdsförening, dess flyttande från hans kära Ydre och dess inredning är hans verk.

Han var en längre tid sekreterare i Svenska Kennelklubben och var specialist på foxterrier. Givetvis blev det trångt i barnkammaren i hemmet på Drottninggatan 15 då utöver de 7 barnen och en barnjungfru även en kull foxterriervalpar måste härbärgeras. Han samlade frimärken och hade en mycket imponerande samling, som tyvärr blev skingrad under senare år.

Som intendent för muséet samlade han stora mängder antika föremål och hemmet i Linköping blev heller inte bortglömt. Gammalt glas och porslin, silver och tenn, stenyxor och änterbilar, klockor och gustavianska stolar, tavlor och etsningar inhandlades med verklig sakkunskap.

Men, tyvärr, dylikt kostar pengar och arbetsbördan kan bli för stor. Efter krigsåren nedsårs officerslönerna med 25 % och det stora ekonomiska bidraget från Norrahammar, som skulle ställa allt till rätta, kom aldrig. Det som återstod av det Rääfska arvet hade snart gått åt till inköp av samlarobjekt.

Bekymren hopade sig. Så föddes lillpojken Ivar den 7 maj 1920 och Viva rycktes bort i barnsängsfeber 14 dagar senare.

Nu var katastrofen ett faktum.

Fram till 1922 gick det att med olika aktioner från Spånbergs och Kerstins sida att hålla det hela flytande, men sedan måste Viggo ge upp och lämna militärtjänsten. Efter elva fruktansvärda år, kom han till sin kusin Axel Rääf på Forsnäs i det kära Ydre. Där bodde han, som en enstöring till sin död.

Viggo dog den 15e februari 1944. Han begravdes vid Vivas sida på kyrkogården i Linköping. Vid Viggos grav talade Hans Key-Åberg.

Brädspel på Forsnäs mellan Axel Rääf och Viggo Key 1940

Forsnäs, västra flygeln, längst bort "Viggos" stuga

Viggos stuga 1999

Han uppgav dock aldrig sitt sökande. Ännu in i det sista arbetade han åt Nordiska muséet med etnologiska undersökningar. Vid hans död skriver muséet följande nekrolog:

‘Den 15 februari 1944 nåddes Etnologiska undersökningen av sorgebudet, att majoren K.V. Key i Forsnäs under natten avlidit. På hans skrivbord låg den uppteckning, som var hans sista gärning i detta livet. Tillfälligheten hade medfört, att rubriken hade en så symbolisk form som Milstolpar. Sin sista arbetsdag hade han även sänt ett brev med diverse frågor, tidningsklipp samt andra anteckningar. Det gick nästan ingen vecka under året, utan att major Key stod i kontakt med Etnologiska undersökningen. Han ägnade sig lidelsefullt åt folklivsforskningen och under de årtionden han varit verksam som upptecknare har han insänt omkring 300 uppteckningar om sammanlagt tusentals sidor tätt maskinskriven text. Dessutom sökte han med iver uppspåra ålderdomliga föremål, knyta betydelsefulla kontakter och forska i bygdens arkiv. År 1938 belönades han med Hazeliusmedaljen i silver.

Major Key var i åtskilliga avseenden en märklig medarbetare. I flit var han nästan oöverträffad eller hörde till den elit, som skulle kunna räknas på den ena handens fingrar. Hans omfattande bildning medförde, att hans uppgifter aldrig i något avseende behövt korrigeras ens i detaljer. Det är ingalunda vanligt, att män i hans samhällsställning så villigt underordna sina krafter i forskningens tjänst. Prästmän och skolfolk utgöra i många bygder en värdefull hjälp, men från officersskåren var K.V. Key den ende representanten i våra upptäckares led. Den bygd han utforskade var det gamla Ydre i södra östergötland, känt även genom Ydredrottens, Leonard Rääf, skrifter. Under senare år var Key även bosatt på Rääfs gård Forsnäs. Major Keys verksamhet har kommit att utgöra ett komplement ur verkligheten och traditionen till det folkliv som Rääf främst med arkivens hjälp bidragit till att utforska. För framtiden kommer säkerligen Ydres folkkultur att utgöra pelare för forskningen. Vad som då icke återfinnes i Rääfs storartade verk, skall man säkerligen finna uppgifter om i Keys digra manuskript.’

“Männen och kvinnorna av Din fädernesläkts blod ha nästan alltid vänt två ansikten mot världen och livet, verklighetsmänniskans och fantasimänniskans.

Krigare, läkare och lärde, vad de än varit, nästan alla buro de vid sidan av kärleken till de yrken, vilkas prydnader de ofta blevo, en annan kärlek i sina hjärtan. Och av den kärleken skapades genom tiderna släktens drömmare, diktare, siare och hjältar.

Även hos Dig brann denna andra kärlek starkt och levande. Gripen av hävdernas majestät och av det minnesrika förgångna gjorde Du vid sidan av en sällsynt lovande militär bana, som historiker och fornforskare en insats, som det ej är många förunnat att få göra.

Men inspirationen till allt detta, var det inte också det gamla Småland, det landskap som i årtionden varit Din ätts hemvist och de åldriga gårdarna, från vilka vi båda stamma? De minnen, som av dem viskades i Ditt bra, berikade Din skaparkraft och Din gärning och skänkte resningen åt den släktkärlek, som var en av Ditt hjärtas vackraste gåvor?

Personliga motsättningar och meningsbrytningar utjämnade Du med den släktkärleken generösa hand, men också med den gosseskälmska humorsglimt i ögat, som så ofta motsade den något buttra stämman och hennes kärva ord.

Det är minnet av denna trofasta släktkärlek, som hos oss, Dina kusinbarn, Key-Åberg och Du Rietz, alltid skall förbliva minnet av Dig!

Forsnäs 1999

Viva och Viggo's grav 1992

Släkten Key har fortsatta kontakter med släkten Rääf i Småland.

Hedvig Rääf gifte sig med Carl Key. En bror till henne var Lennart som gifte sig med Hilda Charlotta von Holten ("Moster Hilda") som hade sommarbostad i Sandvik nära granne till Kertin Key och Viggo Key. En annan bror hette Bengt, som i sitt första äktenskap med Caroline Lindström hade fyra barn, Henrik, Fredrik, Märta och Axel Leonard. Henrik var gift (2:a gången) med Tyra Maria Brusewitz f. Ekelund. I sitt första äktenskap var Maria Ekelund gift med handlanden Sigge Natanael Brusewitz farfar till lagman Hans Brusewitz. Hans Brusewitz är gift med Margareta Key.

Fredrik och Axel Rääf var kusiner med Viggo Key och de voro alla mycket goda vänner. Viggo tillbringade sina sista år efter Vivas bortgång på Forsnäs och bodde i en stuga nära huvudbyggnaden.

Axel Rääf var gift två gånger. 1:a gången med Charlotta Maria Wallberg och 2:a gången med systemen Greta Wallberg. Barn i första äktenskapet var Brita och Kerstin och i andra Mikael, Svante, Margareta och Caroline.

Lennart Rääf var, säger Bengt Everhed som skrev dödsruna "En framgångsrik företagare, en kulturens beskyddare och en varm försvarsvän, så kommer man att minnas Lennart Rääf." Han avled i november 1994 75 år gammal. Närmast anhöriga är maken Lizzie Ansgarius-Svensson samt barnen Birgitta, Elisabeth, Henrik och Bengt med familjer.

Emil Spånberg - löjtnant, brukspatron

I en minnesskrift "Tabergs Bergslag XV 1988 utgiven av Tabergs Bergslag's hembygdsförening skriver Lennart Gustavsson om "Spånbergarna och det tidiga Norrahammar".

"Den, som satte igång utvecklingen i Norrahammarsdalen hette Johan Vilhelm Spånberg (1843-1903) och var på många sätt en märklig människa. Släkten hade sedan slutet av 16-talet anknytning till Lilla Spånhult i Barnarps socken. Förutom jordbrukare och bergsmän hade förfäderna i flera generationer varit faktoriesmeder," och han fortsätter, "Vilhelm far Sven Johan Spånberg (1814-1875) hade ekonomisk framgång, vilket bl a framgår av den ståtliga huvudbyggnaden på Lilla Spånhult, som uppfördes under hans tid i mitten av 1850-talet".

"Vilhelm Spånberg var 21 år, när han övertog skötseln av Lilla Spånhult med ett halvt dussin drängar och pigor, jordbruk, smides- och affärsverksamhet".

Verksamheten utvecklades under Vilhelm's ledning åren 1864-1877 till bruksföretag och den 15:e november 1877 inträdde hans bror Emil Spånberg som kompanjon. Emil byggde 1890 den villa som sedermera brann ner nyårsafton 1927.

Lennart Gustavsson avslutar sin uppsats sålunda:

"När man läser om Spånbergarnas tid i Norrahammar och lyssnar på de anekdoter som finns kvar, så blickar man in i en tillvaro rätt olik vår egen. Familjerna var stora, man var fattiga och trångbebodda men i en tillvaro av fattigdom och hårt arbete rymdes också stora värden. Invånarna i samhället var tämligen få, alla kände alla. Hjälpksamhet och samhörighet tycks ha varit realiteter.

Alla makt fanns hos bruksägarna, men det är uppenbart att dessa inte betraktades med fientliga ögon. Det förekommer antydningar om att patron kunde begagna mindre sympatiska metoder för att berika sig själv, men de positiva omdömena dominerar och löjtnantens, brukspatronens hederlighet tycks alla ha varit överens om. Det är påfallande, att det inte finns några riktigt elaka historier om Spånbergarna, och skandalerna lyser med sin frånvaro. I stället betonas det ofta, att de hyste ansvar för sina anställda. Om arbetet tröt på bruket, fick smeder och andra ge sig ut på odling, dikning, skogshuggning och dylikt. Man får lätt ett intryck av att förhållandena trots fattigdom och svårigheter varit tämligen godartade under Spånbergarna i det tidiga Norrahammar.

Vivas föräldrahem som brann ned till grunden nyårsafton 1927-1928.

Vivas far var, förutom bruksägare, f d löjtnant vid Jönköpings regemente. Han titulerades omväxlande brukspatron eller löjtnant. Han var vice ordförande i Jönköpings läns hushållningssällskap. Sedan han lämnat den aktiva tjänsten som brukspatron i samband med att bruket såldes till Huskvarna Vapenfabrik, ägnade han sin tid åt hästuppfödning, han sålde bland annat remonter till armén, och åt skötsel av sina gårdar Hökhult och Lilla Åsa.

Vivas far Emil Spånberg

***Brukspatron, löjtnanten Emil Spånberg.
Kusken Västlund och vagnshästarna Cesar och König***

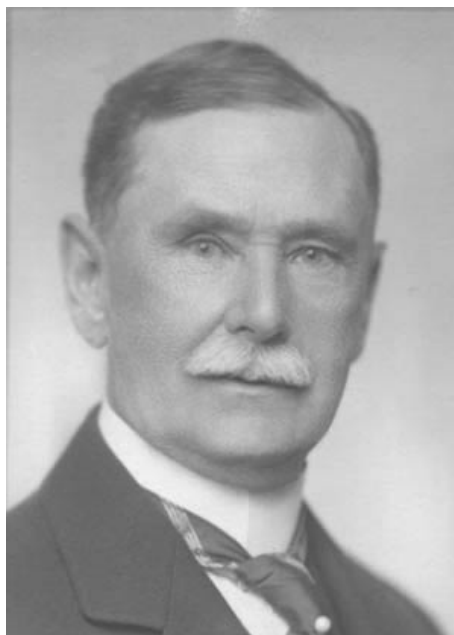
Om den Spånbergska släkten skriver professor Sten Carlsson i sin bok "Bonde - Präst - Ämbetsman" (1962). "De män, som under industrialismens genombrottstid framstod som de stora pionjärerna var till allra största delen utgångna ur ståndstidens medelklass" Brukshanteringens omläggning leddes i stor utsträckning av män ur de gamla ofrälse bruksägarfamiljerna."...."En vacker kurva företer den gamla smedsläkten Spånberg från Tabergs bergslag, numera en av Smålands främsta industridynastier."

I en släkttavla har han angivit släkten Spånberg, som ett exempel på industriell ståndscirkulation. Släkttavlan återges i tabell 24 med tillägget för Carl Emil Bernhard, som var bror till den i släkttavlan angivne Johan Wilhelm. Dessa bröder var båda brukspatroner på Norrahammars järnbruk.

För oss, Vivas och Viggos barn, kom våra morförelldrar att få stor betydelse. Vid Vivas död flyttade vi alla till Norrahammar och blev omhändertagna av vår moster och morbror Hedenblad och av våra morförelldrar. Huvuddelen av vår uppväxttid har vi tillbringat i dessa båda hem och vår uppfostran och utbildning har bekostats av våra morförelldrar. Vid vår morfars bortgång fick vi vardera ärva aktier och obligationer till ett värde av 27.000 kronor och senare vid mormors bortgång 44.000, förutom värdefulla inventarier vilka fördelades genom auktion. Dessa arv har för oss syskon varit av största betydelse för vår start i livet och för våra barns uppfostran.

Anna Spånberg

Emil Spånberg

Märta Hedenblad

Eric Hedenblad

Syskonen Key med makar, makor på Spånhults trappa 1949

(Nils Giöbel, Mac Key, Ivar Key, Gunnar von Bahr, Ann von Bahr
 Stin Giöbel, Elisabeth Key, Theodor Tolstoy, Ull Tolstoy
 Georg Key, Ann-Marie Key, Maj-Britt Key, Johan Key)

Carl Emil Bernhard Spånberg och hans maka Anna ligger båda, liksom sonen Einar, begravda på Barnarps kyrkogård nära Norrahammar.

Eric och Märta Hedebblad ligger begravda i Norrahammar.

Kerstin Key, konsthantverkare, författarinna

Kerstin Key

Kerstin Key är värd sitt eget kapitel. Bland den stora allmänheten blev hon måhända obetydligt känd, men då hon 82-årig gick bort hade hon ett innehållsrikt och uppofrande liv bakom sig. Hennes brorsdotter Stina Giöbel skriver:

“Kerstin föddes på Byestad den 3 april 1871. Efter att ha läst hemma bland annat för brödernas informatorer kom hon efter branden på Byestad och familjens flyttning till Växjö 1883, i skola där.” Hon gick en höst- och en vårtermin i fröknarna Rudbecks pension, Kampen, utanför Växjö. Hon bodde hemma ty föräldrarna ansåg de långa promenaderna till och från skolan nyttiga. Skolan var enligt Kerstin löjlig med dålig undervisning. Efter ett år slapp hon denna skola och kom in i fjärde klassen i Elementarskolan för flickor, Amalia Graffmans skola, där hon upplevde en mycket rolig tid och avslutade skolgången med avgångsbetyg från högsta klassen våren 1887.”

Stina fortsätter: “Samma år på hösten flyttade familjen till Stockholm. Kerstin genomgick Tekniska skolan, nuvarande Konstfackskolan, 1888-1891 och senare även Nääs slöjdseminarium.”

Av tre döttrar var Kerstin den enda, som nådde vuxen ålder och kom alltmer att bli den, som tog hand om de åldrande och sjuka föräldrarna. Med sin praktiska läggning blev hon också ett gott stöd för bröderna Leonard och Viggo, när förhållandena blev dem övermäktiga.

Leonards söner, Henry och Lennart, fick efter moderns död 1909 ett andra hem hos “Faster” på sina skolferier från Lundsberg. Sedan Leonard dött i magsår 1920 tog hon under deras studieår i Stockholm hand om dem tills de gifte sig. Kerstin blev mest fästad vid Lennart och det var ett hårt slag för henne, när han plötsligt dog av hjärtslag på en fjällfärd 1949.

Även för Viggo blev hon ett stöd, när han blev sjuk och vi, hans barn - säger Stina - minns ännu, att det var ett särskilt skimmer över fasters besök i Linköping och vi minns hur hon gjorde somrarna på Sandvik glada och festliga.

Ett arv efter hennes morbror Lennart Rääf, som dog barnlös, gjorde det möjligt för henne att först hyra och sedan köpa en villafastighet i Sandvik, där hon inredde ett vackert sommarställe med ärvda och förvärvade gamla vackra saker. Hon hade samma goda känsla för sådant som Viggo.

På sommarstället höll hon från 1909 och många år framåt vilo- och gästhem för underbetalda kvinnliga kontorister - "Fasters fröknar" - och dessutom och så länge hon levde var "Ekliden ett gästfritt öppet hem för vänner och släktingar i en aldrig sinande ström.

Slakten var för Kerstin ett vittfamnande begrepp och alla, gammal eller ung, kunde påräkna samma varma intresse, vilket gjorde att alla också trivdes så förunderligt väl hos henne. Även i Stockholm hade hon ett stort, vackert hem, också det ständigt öppet och välkomnande för alla. Fastän utan egen familj var hon aldrig ensam.

Åren 1920-1931 gjorde hon många och långa resor till grannländerna Italien, varifrån hon skrev roande reseskildringar i östgöta Correspondenten, Schweiz och Egypten - ensam eller med vänner. Detta i en tid, då det ej alls var så vanligt och lätt att resa, som nu.

Hur hon fick pengarna att räcka till är en gåta. Efter föräldrarna ärvde hon väl ej mycket. Utom arvet efter Lennart Rääf på 85.000 kronor hade hon väl inkomst av en lärartjänst i Sofi Almqvists skola och gav dessutom privatlektioner i bokbinderi och metallslöjd. Hon var en mycket skicklig konsthantverkare på alla områden utom sömnad - jag såg henne aldrig sy ett stygn.

Så gav hon också ut ett flertal böcker om hemvård och hantverk i hemmet. Hon praktiserade "do it yourself" långt innan det var så modernt som det nu blivit.

Ännu upp i 75-årsåldern besvarade hon regelbundet läsekretsens frågor om hus och hemvård i tidningen Husmodern.

Kerstin led ej av någon falsk blygsamhet utan var tvärtom mycket anstolt och höll mycket på sitt småländska och Rääfska ursprung. Hon gick alltid rakt på sak, beredd att hjälpa till och reda ut, när någon hade det trassligt och de var många. Med sitt rättframma, stundom burdusa sätt stötte hon nog en del, fastän hon menade väl. Hon var vad man kallar en manhaftig kvinna.

I sin ungdom, när hon hade föräldrarna att ta hand om, hade hon nog ej många tillfällen till dans och nöjen och någon fästman har jag aldrig hört talas om - men kanske man dit kan räkna gamle doktor Staffan Klingspor, som troget ända upp i bådars 80-års ålder varje vecka kom och drog upp Fasters alla klockor och hade en liten prat- och kaffestund - vet ej. Om hennes inställning till kärleken kan jag

berätta, att när Anders Forsström skrev i sin bok om Ellen Key - inför 100-årsminnet av hennes födelse - att Ellen älskat Urban von Feilitzen, tog Kerstin det som en förolämpning mot Ellens minne. "Erotik fanns inte på den tiden."

I sin ungdom såg Kerstin bra ut, klädde sig elegant och sydde åtminstone någon gång sina toaletter hos Augusta Lundin, vilket var mycket fint på den tiden.

Kerstin var inte religiös i samma mening som föräldrarna. Hon gick i kyrkan någon gång, men mer var det väl inte. På ett sätt trodde hon väl på Gud. Hon ansåg t ex att det var "ett misstroendevotum mot Gud att ha livförsäkring."

I ett lönnfack i hennes sekretär återfanns efter hennes död ett tackkort från dåvarande kronprinsen för bidrag till någon insamling, en hälsning från Ellen Key och ett fotografi av Lennart Key.

"Hon vördade kungahuset på ett gammaldags sätt, hon var stolt över släktskapet med Ellen Key, fastän hon inte omfattade hennes läror och hon älskade Lennart", skriver Stina Giöbel.

"Kerstin hyste ett varmt intresse för att bevara gamla minnen och vidarebefordra dem till den yngre generationen. Hon hade en innerlig önskan att knyta släkten tillsammans och i den andan lät hon några år före sin död tillverka en brudkrona att bäras av släktens brudar, hon testamenterade sina pengar till en släktstiftelse och i arv efterlämnade hon till sina brorsbarn en mängd vackra ting att glädjas åt."

Så slutar Stina Giöbel.

Windögrenen i sammandrag

Windögrenen av släkten har jag icke följt upp lika noggrant som Edshultsgrenen. Johan och Fredrik var bröder. Det var dessa bröder som sökte svenskt adelskap 1771.

Fredrik Key

Fredrik Key studerade i Uppsala och Lund. Han blev hovrättsauskultant 1739, vice häradshövding 1745 och ledamot av Kungl Patriotiska sällskapet 1777 (Post och inrikes tidningar nr 155 år 1766). Fredrik var en duglig ämbetsman och jordbrukare och samlade efterhand en anseelig förmögenhet. Han gifte sig 1769 med änkefru Lovisa Nordenflycht, dotter till köpman Elertz från Rügen och hans hustru, född von Harder. Fredrik köpte 1768 Windö säteri av sin blivande hustru, vilken efter mannens död bodde kvar på gården. De hade två barn, en dotter dog födelseåret.

Om Fredrik står det i östra Eds dödbok 1793. "April 20.-29. Wälborne häradshövdingen herr Fred. Key på Windö, Ledamot af Kongl. Patriotiska sällskapet, härstammade af en adelig scotsk Familie, hans faders faders fader war öfwerstlieutnant Key inkommen i riket och i svensk tjenst antagen först i konung Gustav Adolphs d. I.stes tid. Dess Fader War Cronobefallningsmannen Jacob Keij; han har aflat 3 barn, 1 son och 2 döttrar, har Warit en lärd och from man, samt ganska nyttig i det allmänna - (?) 72 år 27 veckor."

Fru Lovisa Key bodde kvar på Vindö (Windö) till sin död 1819. Hon lär med den äran ha skött såväl hushåll, gård som övriga affärer och varit ett betydelsefullt stöd åt såväl barn som barnbarn.

Fredrik och Lovisa ligger båda begravda på Eds kapells kyrkogård vid Vindö.

Carl Fredrik Key

Carl Fredrik Key "...var mångsidigt begåvad och därför även mångfrestande. Hela hans håg låg åt det litterära och estetiska hållet" skriver Ellen Key i sina "Minnen", del 1 sid 8.

Hans far Fredrik hade icke givit upp förhoppningarna om att få släkten Key introducerad på Riddarhuset. Med den för introduktion erforderliga penningssumman samt med genealogiska handlingar skickades Carl Fredrik till Stockholm. Ryktet förtäljer att han använde pengarna för helt andra ändamål. Om introduktion blev det i varje fall icke tal. Ellen Key är oklar på om det var vid detta tillfälle eller senare "han hade det förhållande, som gav upphov till den sidogren, som teaterdirektören och teaterförfattaren Gustav Key tillhörde..."

Carl Fredrik gifte sig 1798 med Beata Maria Sundewall. Han blev Kongl livdrabant 1792 efter att redan som treåring inskrivas i militärtjänst". Det är möjligt att han deltagit i Anjalaförbundet. Då han lämnade krigstjänsten, arrenderade han en tid Horns kungsgård på norra öland, några år ägde han Stjernvik i Frödinge socken.

I en liten skrift i Mac Keys samlingar "Calmar Läns Kongl. Hushållsällskaps Handlingar, Calmar 1813" står på sidan 27 under rubriken "Kungs Gårdar" följande:

"Finnas, utom Boställen inga flere uti Länet än Horn, Borgholm och Ottenby, alla uppå öland, hvilka nu under Arrende, innehafvas: Horn af Lieutnant Key och Capitaine Nordenadler, Borgholm och Ottenby af Ryttmästaren och Riddaren Axel Adlersparre. Desse Egendomar skötas af Arrendatorerne med all sorgfällighet, åtminstone de 2:ne senare och gifva, i synnerhet Ottenby och Borgholm till Kongl. Maj:t och Kronan ganska betydliga Arrenden, sedan de blivit på 30 år nu varande Arrendator uplåtna...

Denne arrendator på Horns kungsgård var Carl Fredrik Key. Möjligen kunde han och Nordenadler som jordbrukare icke mäta sig med Adlersparre eller var Horns kungsgård mindre lönsam.

"Carl Fredrik Key brukade i sin lantliga ensamhet syssla med arbeten i trä och metall och företog även naturvetenskapliga experiment." .. Hans djupaste intresse var dock böckerna. Han samlade ett stort bibliotek av tidens bästa författare och band dem i gulgrå band med bruna skinnryggar och röda skyltar. På pärmen står med guldbokstäver C.F. Key (eller endast C.F.K.)" skriver Ellen Key.

Hans maka Beata var dotter till fänriken vid Cajana Regemente Adolph Sundewall och Maria Elisabeth Öhrlin. Makarnas enda barn föddes 1799 och döptes till Emile efter Rousseaus bok.

Carl Fredrik dog 1817, 44 år gammal, på Vindö som ägdes av honom, hans mor och syster. Beata Key stannade tills vidare kvar på Öland, dock utan att behålla arrendet på Horns kungsgård.

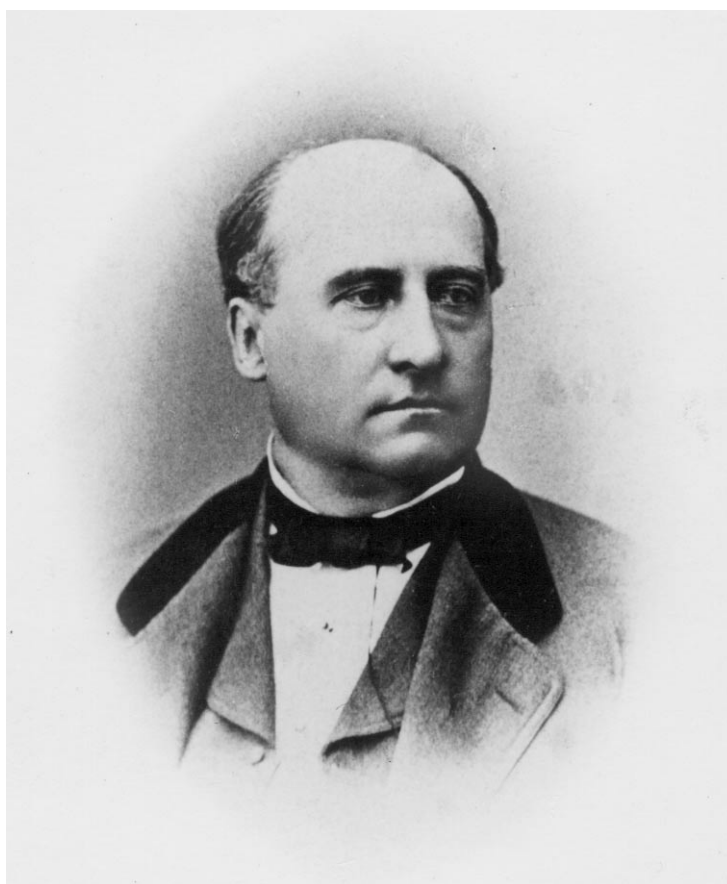
Om Louisa Kristina, Carl Fredriks syster, skriver Ellen Key att hon "liknade sin mor i hjärtevärm och sinnelag i övrigt; från båda föräldrarna ärvde hon förstånd och lugn, duglighet och plikttrohet. På Åsvik, helt nära Vindö, hade hon en lekkamrat från barndomen Löjtnanten Friherre F.V. Fleetwood. Med honom gifte hon sig på Vindö samma år - 1798 - som brodern ingick sitt giftermål." "I detta äktenskap föddes döttrarna Caroline och Louise samt sönerna Carl och Victor."

Emile Key

Emile Key blev kornett i Smålands dragoner 1817 och löjtnant 1824. Han gifte sig 22 november 1821 på Vindö med sin kusin Caroline Fleetwood. De fick två barn, sonen Emil och dottern Marie Louise. Själv var Emile huvudarvinge till Vindö men ville icke driva sina svärföräldrar från gården varför han arrenderade Eds herrgård. Han dog redan 1824, endast 25 år gammal. Caroline gifte om sig med Adam Christian Raab, som blev de två små barnens styvfar.

Emil Key

Ellen Key har givit en kärleksfullt tecknad närbild av Emil Keys styvfar. Raab kom att spela en mycket betydelsefull roll inom familjen Key. Han var en öm och förstående styvfar för syskonen Key och han utövade ett stort inflytande på Emil Keys utveckling framhåller hans dotter.

Emil Key

Emil blev riksdagsman och sedermera postmästare i Helsingborg och lät mycket tala om sig. Han och hans halvbror Hugo Raab, Sveriges första generalstabschef, var bland annat medlemmar i försvarsutskottet i urtima riksdagen 1871 - en annan ledamot var Viktor Rydberg. I Ny Illustrerad tidning läser man 26 mars 1870 om Emil Key under rubriken "Riksdagsporträtter": "Icke många bland andra kammarens representanter hafva i så hög grad ådragit sig den stora allmänhetens uppmärksamhet, som riksdagsmannen för Södra Tjust härad i norra Kalmar län, godsegaren Emil Key. Och det antingen vi hänsyfta på händelserna från igår, då han som den s.k. nihilismens formulerande grundläggare intog en framstående och inom kammaren segerrik plats i den heta jernvägsstriden; eller på den förflutna riksdagsperioden, då han, ömsom svärtad ömsom prisad, burit titel af "landtmannapartiets chef", om någonsin en "ståndsperson" varit i tillfälle att känna orättvisan af den adeliga intelligensens parias-ställning, så var det Emil Key. Född i Kalmar län på godset Vindö 1822, blef han vid ett års ålder faderlös och uppfostrades från sitt fjärde år af en god styffader, som, liksom modern i arf bar friherrlig krona. Under det alltså far och bror på riddarhuset kunde deltaga i offentliga ärenden, var den äldste i barnaskaran utesluten från politisk medborgarrätt".

Emil uppfostrades hos Raabs på Ryssbylund tills han 1838 blev student i Lund. 1842 inskrevs han som kanslist i finansdepartementets expedition och blev "kunglig sekreterare".

I sin bok "minnen av och om Emil Key" (1915) har Ellen Key uppfyllt sin fars önskemål att "skildra de politiska händelser i vilka jag fordom deltagit och för vilka jag blivit så olika bedömd".

För den som vill studera senare hälften av 1800-talets politiska historia torde dessa "Minnen" ge värdefulla informationer liksom för den som vill studera riksdagsmannen Emil Keys liv och verk. Till vissa delar är nog skildringen alltför tendensiös och måhända icke fullt historiskt korrekt. I en 1963 utkommen bok "Historia kring Oscar II" har en avsevärd omvärdering av Emil Keys politiska gärning redovisats av Per Hultqvist i kapitlet "Klasspolitik och statsintresse, En studie i oscarisk riksdagstaktik".

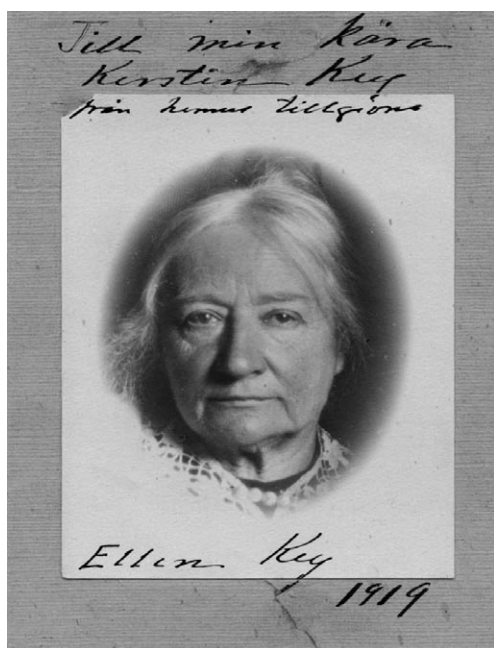
Som postmästare i Helsingborg utgav Emil Key 1885 en bok om staden - "Helsingborgs stad och granskap".

Emils syster Marie Louise gifte sig 3 juli 1842 med friherre Carl Adam Jacob Raab (1815-1902).

Emil själv gifte sig med Sophia Ottiliana Posse. De hade sex barn.

Ellen Key

Ellen Key har givit sitt namn världsrykte. Det finns icke anledning att här lämna någon presentation. Axel Forsström utgav 1949 en bok "Om Ellen Key" och 1930 utgav Mia Leche-Löfgren sin bok "Ellen Key, hennes liv och verk". I övrigt kan uppgifter hämtas ur uppslagsverk och historiska och kulturhistoriska handlingar och skrifter. En mycket fin och intressant bok om Ellen Key är "Ett hem för själen" av Ingela Bendt utgiven 2000 på Albert Bonniers förlag.

Ellen Key

Av Ellen Keys syskon gifte sig Hedvig 1117 1888 med f d fängelse direktören Per Herman Pettersson i Tureberg (25/8 1844-).

Den 2e februari 2001 invigdes av Akademiska hus VD, Christina Rogestam Ellen Key-huset i Linköping. Husets namn framkom efter en tävling inom universitetet där vinnaren föreslog att huset skulle döpas efter den östgötska författarinnan och pedagogiska nytänkaren Ellen Key.

Ellen Key läser för församlade vänner

Ellen Key's Strand

Carl Adam var sjöfarande.

Carl Lage Einar gifte sig två gånger, först 1878 med Emily Parrot och sedan 29 februari 1896 med Sarah Ada Milles (7/6 1874-). Han bosatte sig i Australien och blev farmare. I äktenskapet föddes fem barn, Ida Eulalia Alice Ottiliana (1879-), Oscar Balzar Bedford (1880-), Carl Oskar Emil Fredrik (21/1 1897-), Olga May Florence (21/1 1900-) och Ida Alice Hilma (21/1 1904-). Släktgrenens vidare öden har jag icke kunnat följa.

Hedda Agnes Ida gifte sig 16 augusti 1892 med arkitekt Yngve Rasmusen (13/12 1861-?). De bodde i villa Vårhäll, Kullen.

Mac Otto Washington

Mac Otto Washington var Emil Keys fjärde barn och yngre bror till Ellen Key. Han var lantbrukare på Lillanäs gård, Lyckeby och gifte sig 16 februari 1888 med Maria Katarina Schade från Tyskland. Genom honom fördes Vindögrenen av slakten vidare i Sverige. Deras två barn hette Ivar och Ellen.

Ivar Mackey

Ivar MacKey blev ryttmästare vid Smålands husarer och senare aktiv medlem i Smålandshusarernas kamratförening. På äldre dagar bosatte han sig på Hulu-bergshults gård vid Åseda där han ägnade sig åt hunduppfödning. I sitt äktenskap med Svea Möller har han två söner Carl-Fredrik och James. Ivar Key och hans ättlingar använder MacKey som efternamn.

Ivars syster Ellen gifte sig 30 april 1915 med trafikchefen Frans Björcke i Varberg. De har en son ingenjör Wåge Björcke i KATF.

Släkten MacKeij i Gästrikland - En utdöd släktgren

Under förra delen av 1600-talet inflyttade från Skottland Rudolph Mackeij och bosatte sig i Gästrikland. Troligen tillhörde han de specialister på gruvhantering som Gustav II Adolf inkallade till Sverige för att grundlägga den svenska gruvdriften och järnhanteringen.

Rudolphs son Isac är omnämnd i en beskrivning rörande Torsåkers bruks historia: "Kratte masugn, en betydande hytta i Torsåker, byggdes 1672 av Isak Mackeij jämte tre bergsmän. Dessa senare tog Mackeij med sig för att, även han liksom bergsmännen undgå tiondeskatten vilket också lyckades." Det fanns skattesmitare redan då. "Hyttan, som huvudsakligen arbetade för Hammarby bruk stod vid den uppdämda Krattdammens norra ände överst i det ståtliga 25-meters fallet. Vattentillgången var tillräcklig och hyttan kördes hårt och ihållande varigenom den överansträngdes och ideligen måste byggas om. ---"Hyttans sista verksamhetsår var 1881 och den revs 1884."

Enligt en uppgift arrenderades Hargs och Gammelstilla bruk av Isak då. Senare inköpte han bruken. Efter Isaks död 1705 inlöstes bruken enligt samma uppgift av hans dotter Anna Christina, gift med brukspatron Johan Uhr.

Denna släkt Mackeij är numera utdöd. Släktskapen med den svenska släkten Key är knappast sannolik.

Fortsatt släktforskning, några anvisningar

Major Viggo Key och medicine doktor Hans Key-Åberg har båda lagt ner ett synnerligen omfattande och metodiskt arbete på att söka finna den felande länken mellan Friedrich Keij och klanen Mackey. Alla Krigsarkivets och Riksarkivets rullor och arkiv har genomplöjts och imponerande är de samlingar av uppgifter om skottar i svensk krigstjänst som Viggo samlat. Doktor Hans Key-Åberg har sökt lösningen på problemet i Skottland och klanen Mackeys äldre historia, men man måste nog säga att resultatet har blivit mycket klen och helt otillfredsställande vid en kritisk granskning. Man måste emellertid beundra det arbete som ligger bakom samlandet av alla dessa uppgifter. Att det sedan icke lett till ett godtagbart resultat måste helt enkelt bero på att det inte finns något samband.

Släkten härstammar helt enkelt inte från klanen Mackey. Uppgifterna härom är en odokumenterad konstruktion från 1850-talet och ingenting annat.

En anvisning för fortsatt forskning ger oss utdraget ur Södra Möre häradsrätts dombok, 8 paragrafen, 19 november 1688. Kunde man klarlägga med vad rätt Friedrich och sedermera hans änka bodde på frälsehemmanet Wijntorp under åren 1687-1688 kunde man möjligen få en ledtråd till vidare forskning.

En del andra uppgifter vi har om Friedrich vilka möjligen kan ge oss ledtrådar till vem hans fader kan ha varit. Följande är en sammanställning gjord av Mac Key.

“Hans namn är sammansatt av ett tyskt förnamn och ett sannolikt skotskt efternamn. Detta senare har skrivits som Keij, men det finnes även versionen Keitz. Det är osannolikt att det har kunnat förlora ett prefix som Mac. Namnet har uttalats med mjuk vokal och kan knappast ha kommit från Mackey, som har uttalats med två hårda vokaler. Det är muntligt nedärvt och ej skriftligt. Man vågar nog gissa att det ursprungliga skotska namnet har haft något med det fornnordiska “keis att göra. Beteckningen för jordägande bönder och som förekommer på av vikingarna hemsökta kuster av Skottland och Irland.

Friedrich dyker upp i ett tyskt legotrupperförband och man kan därav kanske draga den slutsatsen att han icke behärskar skotska språket. Han söker sig hem till Sverige och icke till Skottland. Han döper icke sina söner till skotska förnamn. Han har tydligen inte alltför färsk kontakt med Skottland.

Hans ålder och födelsetid är okänd, men man kan våga en gissning på 1630-1640.

Friedrichs fader skulle varit av adlig skotsk släkt och överstelöjtnant, alltså militär och tjänat i Tyska kriget. Fadern skulle varit bosatt i Uppland. När? Låt oss våga en ny gissning på tiden mellan 1590 och 1625. Att ha bott i Uppland kan knappast likställas med att ha varit med om några korta veckors mönstring i t ex Enköping, som fallet var med delar av det Mackeyska regementet.

Under Friedrichs barndom inträffar en chockartad händelse, som sätter outplånliga spår i hans minne. Ett överfall under faderns frånvaro ödelade familjens ekonomi och

kanske det även skingrade hela familjen. Ett obekräftat ej grundat rykte gör gällande att modern dödades vid detta tillfälle. Om händelsen skulle ha inträffat i Uppland skulle den med säkerhet ha lämnat spår efter sig i några annaler eller arkiv. Dr Hans Key-Åberg har förgäves forskat efter några sådana. Låt oss våga ännu en gissning. Historien påminner om plundrande soldatesk i någon tysk småstad under 30-åriga krigets sista år.”

Mac fortsätter:

“Av dessa sex pusselbitar gäller det nu att skapa ett porträtt av Friedrichs fader. Om vi börja med den adliga skotska släkten med ett enstavigt namn som börjar på Kei så finnes det endast en enda att välja på nämligen Keith.

Det stämmer förbluffande bra både med tanke på att kyrkogårdsvaktmästaren i Kalmar stavade namnet Keitz och att namnet muntligen har nedärvts genom Tyskland, Tyska språket har nog litet svårt att uttala th i slutet av ett ord. Det blir nog helst ett “z”.

Men hur är det med bosättningen i Uppland vid sekelskiftet 1500-1600? Det var sannerligen icke vanligt att det förekom skottar i Sverige vid den tiden. I så fall voro de ytterst sällan bosatta på landet. Men det fanns en som ägde ett stort gods i Uppland och han hette Andrew Keith ägare till Finsta Gård och gift med Elisabet Grip. Han var katolik och rådsherre till Sigismund och Johan III. För att undgå rättarsvärdet på Linköpings torg flydde han till Polen 1597 och lämnade Elisabeth ensam kvar på Finsta tills hon dog år 1616 som den sista av släkten Grip.

Är icke detta sammanträffande allt för påtagligt för att vara en ren slump. Med Andrew Keith som Friedrichs farfar måste vi då söka efter en officer med namnet Keith, som fader till Friedrich.

Kanske Fischer, författaren till “The Scots in Sweden” här kan få svar på sin fråga var han skall placera den Major James Keith, som ...”recalls his services to the Crown of Sweden during about forty years of war, imprisonment, ransom and suffering from wounds, (in the year 1643)” (sid 73). “Queen Christina grants him the situation as town-major with an annual salary of 400 Thaler”. (R.A. biogr).

Har denne tjänat svenska kronan i 40 år då han skriver sin ansökan 1643 så passar han bra in i bilden. Man kan även med lite fantasi tänka sig honom som kommandant eller townmajor i en ockuperad tysk stad under 30-åriga kriget. Han har blivit kastad i fängelse och sårad då staden erövrades. Han vet inte vart hans hustru och omkring tioårige son Friedrich tog vägen då soldatesken plundrade staden.

James Keith har tydligen starkare band med Sverige än med Skottland eftersom han söker sig hit efter sin frigivning. Han är visserligen endast major, och den vi söker skall vara överstelöjtnant, men det kanske man kan skylla på Friedrichs oskyldiga skrytsamhet.”

Hypotesen Andrew Keith - James Keith - Friedrich Keij har, säger Mac Key, ett

allvarligt fel "äktenskapet mellan Andrew Keith och Elisabeth Grip var enligt alla källor barnlöst."

"Men är det" fortsätter han "verkligen så otänkbart att Elisabeth, för att få sitta i orubbat bo på Finsta efter Linköpings blodbad och räfsen bland rådsherrarna, förnekade och smusslade undan sonen James bland de övriga statarbarnen på Finsta. Eller följde måhända James med sin fader Andrew till Polen 1597?"

Under åren 1966-1972 hade Stina Giöbel, Mac Key och jag (Johan Key) fått kontakt med fru Eva Granberg, Bromma (senare Djursholm), energisk släktforskare. Hon hade kommit fram till att Beata Keith gift Israel Svensson och dotter till Ludvig Keith och Märtha Björnram var kusin till Jakob Keij. Det vill säga Ludvig som var son till James Keith skulle haft inte bara en utan två bröder, nämligen Jöran (Georg) och vår stamfader, sedermera strandridaren Fridrich.

Det skulle föra för långt att redovisa hennes omfattande forskning i Finland, i Skottland och främst i svenska arkiv. Hon har utförligt redovisat sina rön i nedan angivna skrivelser.

Redan 1967 sammanställde hon "Nya rön angående familjen Keys skotska härstamning" som här återges i sin helhet, dock med några avbrott för mina kommentarer.

"Stammar familjen Key från klanen Keith, som enligt Sir Thomas Innes of Learney, Lord Lyon King of Arms, är bärare av ett av de mest romantiska namnen i skottsk historia? Ännu har jag ej funnit ett direkt bevis, men åtskilliga indirekta för detta påstående, vilka jag härmed vill redovisa. Vid forskningar förra året i min mors släkt fann jag en anmoder, Beata Keis i Hässlid i Virserums socken. Själv skrev hon sitt namn Keitz, för övrigt med en utsökt piktur. I direktör J. Silfvings bok "Krigare, godsägare, fattighjon" fann jag snabbt hennes härkomst. Hon var enda barnet till rustmästaren vid Kalmar regemente, Ludvig Keitz, död i Landskrona "in octobris 1677" och Märta Björnram på Örsasjögle säteri i Tveta socken. Ludvig Keitz var son till skottske majoren James Keith, som kom i svensk tjänst 1613 i "MuskoW, 1630 värvade 200 skotska soldater på "egen omkostning", 1646 fick 300 daler av drottning Kristina för att fara till Skottland", "att komma till sitt arv igen". År 1648 är han tillbaka i Sverige och får då pension som major. Drottning Kristina donerade 1651 tre gårdar till honom, hans hustru och äkta manliga bröstavingar i Uppvidinge härad, Wäxjö län, nämligen i Hälleberga socken Trulleboda, som han gjorde till säteri, samt i Älghults socken Silverkemåla och Siren i Fröseke, båda belägna c:a 1 112 mil norr om Trulleboda. Enligt Palmskiöldska samlingarna i U.U.B. satte James Keith "livet till för rikets fiender i Polneske kriget". Hans hustru var Beata Gibb. Belägg för att Ludvig är son till James finnes i ett Kungligt brev av 7/4 1676, i vilket Karl XI ger sitt samtycke till giftermål mellan svenska ofrälse Ludvig Keitz och Märta Björnram, icke minst i "anseende till vad hans fader major Jakob Keitz haver gjort för Oss och Sveriges Krona".

Så långt Eva Granberg. Hon har i den "Palmskiöldska samlingen" (Uppsala universitetsbibliotek) funnit följande skrivelse som i hennes tydning lyder:

“Jacob Keitz major

År 1613 först antagen uti K.Gustaf Adolfs krigstjänst i Ryssland, sedan tjänt uti 36 år, imedlertid på egen bekostnad till Cronones tjänst på särskilte tider överfört ifrån Skottland 2:ne Complete kompanier soldater. Commenderad 18 år för stabsmajor (!) och esomoftast uti överste och överstelöjtnants ställe. Satte omsider livet till uti Polska kriget för R (rikets förmodligen. G:s anm.) fiender. Hustru Beata Giebs.”

Det är måhända lite överraskande att denne Jacob Keitz och James Keith med så stor säkerhet kan påstås vara samma person. Eva Granberg har i en skrivelse “Skotten James Keith, major i svensk tjänst, hans anknytning till Älghult (socken) och något om hans ättlingar” redovisat sina forskningar. Inledningsvis skriver hon

“James Keith, min anfader i tionde led, fick 1651 tre gårdar av drottning Christina, vilket redan J. Silfving omnämnt i sin bok “Krigare, Godsägare, Fattighjon”. Det är genom ifrågavarande gåvobrev avseende dessa tre gårdar man kan utläsa att skotten James Keith och den svenska majoren Jacob Keitz eller Keits (hon säger sig ha sett tjugotal olika stavningar av namnet Keith) är samma person.

Gåvobrevet finns i kammararkivet och är undertecknat av drottning Christina d 31 Maj 1651.

Ovannämnd skrivelse av Eva Granberg innehåller i övrigt en mängd uppgifter som synes styrka den uppfattning hon redovisat.

Att Friedrich Keitz skulle vara James Keiths tredje son har hon dock angivit som “hypotetiskt”.

Eva Granberg fortsätter i sin skrivelse “Nya rön ...

“Var kommer då släkten Key in i sammanhanget? Deras med säkerhet kände stamfader var Friedrich Keitz, löjtnant vid Karl Gustaf Skyttes värvade infanteriregimente, sedermera strandridare i Kalmar, gift med Elisabeth Henriksdotter Pihlman, död på Kunhult i Askeryds socken utanför Eksjö 1687, men begravnen i Kalmar. Min hypotes är att Friedrich och Ludvig äro bröder. De äro jämnåriga, med samma (?) ovanliga efternamn, komma från samma trakt och ägna sig båda åt officersbanan. Ludvig blir underofficer vid Kalmar regemente i Nils Silversparres kompani. Kompanichefen är från Flöxhult i Älghults socken, där familjen Keith hade två gårdar. Jag föreställer mig, att sönerna Ludvig och Friedrich många gånger ridit dit från Trulleboda för att se till familjens egendomar, inte minst sedan deras mor blivit änka. Hon står i slutet av 1660-talet som ägare till Trulleboda i mantalslängderna. Då bör sönerna ha kommit i kontakt med adelsmännen på gårdarna däromkring. På så sätt vill jag förklara varför Friedrich Keitz blir officer just vid Karl Gustav Skyttes regemente.

Från Silverekemåla till Sävsjö, numera Sävsjöström, i Lenhovda socken är det

fågelvägen en knapp mil. Det finns ingen landsväg däremellan men en ridväg, som använts långt in på detta sekel. Detta meddelar mig fru Thäck på Silverkemåla, som är barnfödd där. Sävsjö var en sätesgård i Skytteska ätten och där föddes överste Nils Skytte, som var kusin med Karl Gustaf Skytte. Så måningom blev han också officer i kusinens regemente. Kusinerna Skytte var så lierade, att Nils Skyttes söner ärvde Karl Gustaf Skytte, allt enligt överste Nils Skyttes dagbok. Säkert har Karl Gustaf Skytte åtskilliga gånger gästade Sävsjö, där han kan ha träffat Friedrich vid någon av dennes inspektionsturer till Silverkemåla och då erbjudit honom en tjänst som löjtnant vid sitt regemente.

James Keith var enligt Palmskiöld, som redan nämnts, gift med Beata Gibb. Detta är också ett skottskt familjenamn. Familjen är av normandisk härkomst, den kommer från en liten stad i Normandie, de Gibue's. Vid mina förfrågningar i Skottland under min resa där i juni då är emellertid namnet Beata fullständigt okänt i det landet. Vem är då Beata Gibb? Hon kan vara dotter till regementskvartermästaren vid Kalmar regemente, William Gibb, enligt Rudelius död 1638. Han var gift, men okänt med vem. Kan han ha varit gift med en svensk adelsdam, då Beata är ett typiskt svenskt adelsnamn under denna tid, och Ludvig och Friedrich fått sina namn från Beata Gibbs mors sida? Deras tyskklingande namn kan också få sin förklaring av att de fötts under faderns 16-åriga tjänstgöringstid i trettioåriga kriget och fått sina namn efter tyska faddrar. James Keith och Beata Gibbs äldste son hette dock Georg, ty för Trulleboda står i mantalslängden under 1675-76 Jöran Kettz.

Ytterligare bevis på att Friedrich är son till James Keith utgör namnen, som han gav sina söner. I äktenskapet med Elisabeth Henriksdotter Pihlman hade han 3 söner. Den första föddes 1680, dog samma år och begrovs i Dörby socken utanför Kalmar utan namngivelse. Sannolikt hette han Jakob. Andre sonen, född 1681, fick namnet Henrik efter morfadern, förmodligen dog han ung. Tredje sonen, från vilken hela familjen Key stammar, föddes 1686 och fick i dopet namnet Jakob, vilket talar för att hans farfader verkligen var James Keith."

Varför talar namnet Jacob för "att hans farfader verkligen var James Keith?" Hur kommer det sig att det skottska namnet James i Sverige blir Jacob?

Eva Granberg fortsätter och vill med den 90-åriga adelsdamen Magdalena Ehrenbielkes intyg till Kungl. Majt.s kansli då Johan och Fredrik Key sökte adelskap bevisa "att Fredrik var av skottsk härstamning".

Hon skriver:

"Att Friedrich var av skottsk härstamning framkommer av följande redogörelse. Hans sonsöner Johan och Fredrik önskade i mitten av 1700-talet bli nobiliserade. I sin inlägga, som dock blev utan effekt, var deras argument bl.a. ett uttalande av en 90-årig adelsdam, Magdalena Ehrenbielke, dotter till ägaren av Kunhult, där Friedrich Keitz avled. Hon intygade, att hon känt honom som barn och att "han varit av adelig skottsk extraktion".

Friedrichs son Jakob, som tar bort de två sista konsonanterna, th, i sitt efternamn, vilka under förtyskningstiden under 1600-talet blivit tz, kallar sig alltså Key. Han blir

kronobefallningsman i Lönneberga och sedermera i Målilla, efter sin svärfar Drangel. Frågan inställer sig då hur det kommer sig, att Jakob Key, född och uppvuxen i Kalmar, söker sig just till dessa trakter och tager sin brud därifrån. Kan det vara så, att han som barn ofta gästade släkten på Örsasjögle i grannsocknen Tveta och kusinen Beata Keitz, sedan hon gift sig 1697 med bonden Israel Svensson på Hässlid i Virserum, också grannsocken till Målilla. Hans mor, Elisabeth Henriksdotter Pihlman, gifter om sig efter några år som änka.

Beata Keitz man, bonden Israel Svensson, var enligt bouppteckningen från 1739 synnerligen förmögen. Bl.a. lämnade han efter sig 6 gårdar. Dessutom kan man utläsa, att han var något av en bankir för bygden. På mödernet stammade han från flera präster i Näshults församling och var äldre bror till ätten af Wirséns stamfader Kebbo Svensson. Hans hustru Beata var ett mycket anlitat dopvittne och frambärerska, särskilt i de båda adelssläktorna i Virserum, Grönhagen och Cederstierna, samt i prästfamiljerna därstädes. Dessutom förekommer hon på 1720-talet som dopvittne i Järeda socken. Hon var alltså inte rädd för besväret. Därför hade jag hoppats, då jag nyligen var i Vadstena, att finna henne som dopvittne vid något av Jakobs talrika barns dop, i Lönneberga eller Målilla. Så blev dock icke fallet. Det som eventuellt kunde sättas i samband med Beata skulle kunna vara vittnet vid Jakob Keys yngsta barns, Anna Christina, dop 1731, "Studiosus Dominis" Kynnsberg. Han kan vara Beatas äldsta dotterson Sven Kindberg och ha fått sina grundläggande studier hos kyrkoherden i Målilla, Nils Cantell. Fö. var kyrkoherde Cantells hustru Helena Drangel frambärerska vid detta dop. Hon var faster till Jakob Keys fru Margareta Drangel.

Nils Cantell var bondson från Kantebo i Tveta socken född 1671. Kantebo är granngård till Örsasjögle och alltså är han bekant från barndomen med Beata Keitz, född på den senare gården 1676. I Tveta kyrkas bänknömrering för år 1694 tilldelades Kantebo på manssidan N:0 1 och Örsasjögle N:0 2. När Jakob döper sin son Fredrik 2017 1720 i Lönneberga är pastor i Målilla, Nils Cantell, första vittne. Kyrkoherde Cantell och Beata Keitz äro bägge dopvittnen vid dop av Hedvig Christina Grönhagen 9/5 1719 i Virserum. Beatas man, Israel Svensson, och kyrkoherde Cantell äro vidare vittnen vid länsman Samuel Thorns dotter Anna Majas dop 1728, likaså i Virserum. Thorn var gift med en dotter till Nils Cantell och Helena Drangel. En annan måg till de senare var häradskrivare Georg Svebilius. Han är andra vittne vid Jakob Keys sons Adam Magnus dop 21 april 1723 i Lönneberga. Dessa fakta talar för att Beata Keitz, Jakob Key och Nils Cantell samtliga haft nära kontakter med varandra."

Jag har här observerat att mina uppgifter i om Fredrik och Adam Magnus födelsedata är desamma som Eva Granberg anger för deras dop. Sannolikt är hennes uppgifter, hämtade direkt ur kyrkböcker och dophandlingar, riktiga. Dop på födelsedagen förekom sannolikt ofta.

Så slutar Eva Granberg sin redogörelse med ytterligare en föreningslänk mellan Beatha Svensson i Hässlid, född Keith och släkten Key genom Sven Kindberg och hans son Nils Kindberg, gift sedermera med Christina Margareta Keij, dotter till häradshövding Johan Keij (Key) och hans maka Christina Wiesel.

Hon skriver:

“Låt oss nu skärskåda studiosus Sven Kindberg. Han var äldste son till Beata Keitz enda till vuxen ålder komna dotter, Anna Katarina, och pistolsmeden vid Smålands Ryttare, mästare Göther Kindberg i Lilla Ahnhult i Virserums socken. Född 1716, blev han student 1739 och präst 1746. Vad orsaken kan ha varit är väl svårt att säga, men under många år fick han ingen ordinarie tjänst. Först 1778 blir han komminister i Hults och Edshults församlingar, i vilka socknar Jakob Keys framgångsrike son, häradshövding Johan Key, var stor godsägare. Förbarmade sig Johan Key över sin släkting Sven Kindberg genom att intervensera, så att han fick tjänsten, trots att han endast placerades i andra förslagsrummet och de båda medsökandena voro 30 år yngre? Ytterligare ett bevis för de nära relationerna mellan Key och Kindberg är, att den senares ende son, löjtnanten vid Livdrabantkåren Nils Kindberg, född i Edshult 1754, gifter sig med en dotter till Key, Christina Margareta. Nils och Christina Margareta Kindberg blir morföräldrar till Henrik Bernhard Palmaer, som kärleksfullt omnämner dem i Palmaeriana på K.B. Direkta bevis för Friedrichs Keitz släktskap med min anfader James Keith hoppas jag komma fram till under mitt fortsatta forskningsarbete i Sverige och Skottland. Till dess så kan ske, har jag velat lämna detta preliminära meddelande.

Bromma i juli 1967
Eva Granberg”

De uppgifter från Eva Granberg jag haft tillgång till är:

1. Nya rön angående familjen Keys skottiska härstamning.
2. Skotten James Keith, major i svensk tjänst, hans anknytning till Älghult (socken) och något om hans ättlingar.
3. Fotostatkopier ur Palmskiöldska samlingen (Uppsala universitetsbibliotek) rörande Jacob Keitz.
4. avskrift: “Några anteckningar som bestyrker teorin om klanen Keith såsom ursprung till släkten Key” samt
5. Officerares och underofficerares släktskapsförhållanden vid Åbo-Björneborgs Kavalleriregemente enligt avlöningslistan 1699 samt deras relationer till ätten Björnram av Helgås och släkterna Keith och Key, med en avslutande släkttavla över dessa.

Dessa handlingar finns 1986 förutom hos mig, hos Stina Gibbel, Mac Key och naturligtvis hos Eva Granberg.

Men och slutligen förbindelsen James Keith och Fridrich Keij anger Eva Granberg som “hypotetisk”.

Några traditionsföremål m.m.

Dopfunten

Dopfunten vid Magnus Keys dop 1944

Arvskiftet efter Viggo Key tilldelades den stora silverbålen de fyra sönerna Mac, Johan, Georg och Ivar för att sedan testamenteras till, ärvas eller inlösas av ättlingar till Viggo Key. Denna silverbål har följande historia, delvis hämtad ur Malin Mattsons bok "I Ydre på 1800-talet". Hon skriver:

"Forsnäs med sina många rum och stora sal, av gamle kammarjunkaren ornerad i blått med vita pilastrar och med ekbjälkar i taket, lämpar sig utmärkt för fester och har traditioner därvidlag. Vem har icke hört om gamle kammarjunkarens nyårsbaler på Forsnäs? De voro omtalade vida omkring i orten. 'Då kom det folk från alla håll och kanter' berättar hans son Lennart. 'Det kom löjtnanter från både Linköping, Eksjö och Vimmerby och familjer långväga ifrån med.

Då var det inget knussel. Då fick mor köpa hem kaffe och socker utan prut. Till nyårskalaset togs fram Vackra Stora Silverbålen, som far skaffat. Far köpte i regel någon silverpjäs som invigdes vid var fest. Silverstånkan och silverfatet med de upphöjda blommorna, den blå och vita servisen med de många hundra flata tallrikarna, som stod på rader i handkammaren, allt blev framtaget.'----

Om en sådan nyårsbal då löjtnanterna Engström och Key uppvaktade Kerstin och Hedvig har tidigare berättats.

Silverbålen är tillverkad av guldsmed Möllerborg i Stockholm år 1835. När den kom i kammarjunkarens ägo är icke fastställt, ej heller om den i det Rääfska hemmet på Forsnäs använts vid dop av den stora barnaskaran. Att den använts till att blanda nyårsbålen i är säkert.

Vid redogörelsen för Leonard Fredriks testamenten och tilläggen till dessa läser man, som tidigare angivits:

“Till min k. måg och dotter Hedvig, som genom det mot hennes syskon större och redan utbekomna arf icke kunna erhålla vidare fädernearf skänker jag dock såsom ett minne af min tillgifvenhet en förgylld silfverskål 245 112 lod. samt 24 st porcelainstallrikar med målning af svenskaklädedrägter...”

Bålen följde Hedvig och Carl till Byestad 1864 och har sedan dess använts som dopfunt för denna gren av den Keyska släkten. Den skall nu fortsätta att vandra i släkten och utlånas vid behov.

Bålen har två gånger undgått att fördärvas genom eldsvåda. Första gången på Byestad år 1883 och andra gången då brukspatron Spånbergs hem i Norrahammar brann ner nyårsnatten 1927-1928. Sannolikt var den väl vid båda tillfällena deponerad i bankvalv.

Det är icke fastslaget att Henric (1867), Leonard (1869), Kerstin (1871) och Viggo (1875) är döpta i den eller deras strax efter födseln döda två systrar.

Anna-Lisa (1906), Stina (1908), Mac (1909), Ulla (1911), Johan (1915), Georg (1918) och Ivar (1920) är med säkerhet döpta i den liksom alla deras barn och många barnbarn.

Gustav Lindberg (1957), Stinas första barnbarn, är den förste i tredje generationen som döpts i dopfunten. När Ullas äldste pojke Michael Tolstoy döptes, döptes samtidigt dennes kusin AnnCharlotte Ceder.

och efterhand lär väl den gamla bålen från Forsnäs komma till allt flitigare användning som dopfunt. På senare år har den använts såväl i Skövde, Prästorp som i Umeå (Södervik), Luleå och Lund.

Den har 1988 inlösts av Mac Key för att ärvas av hans son Lennart och kan, som tidigare, lånas vid dop av ättlingar till Viggo Key.

Brudkronan

Brudkronan

Kerstin Key var i sin krafts dagar en skicklig konsthantverkare. Ett flertal konstföremål i brorsbarnens hem bär numera vittne härom.

Under sina sista år strävade hon efter att på olika sätt knyta släktbanden fastare. Som sitt gesällprov i konsthantverk gjorde hon en brosch i guld och pärlor. Till sin 80-årsdag lät hon silversmeden Rey Urban förfärdiga en brudkrona där denna brosch var infattad. Brudkronan överlämnades sedan på 80årsdagen till släkten och har använts vid brorsbarnens bröllop.

Till brudkronan hör en "bröllopsbok" i vilken anteckningar och fotografier från bröllopet skall införas. Pärlen till denna bok är snidad i trä av Kerstin Key.

I bröllopsboken kan man t ex läsa:

"1952 26/10 då den milda höstsolen belyste bokskogarnas flammande färgprakt stod Margret Keys och Olof Hård af Segerstads bröllop på Bjersjöholms slott i Skåne.

Vigseln ägde rum i sockenkyrkan i Bjereshö och förrättades av församlingens komminister Artur Svensson. Bruden bar som den första i släkten den krona, som Kerstin Key låtit förfärdiga. Kyrkomarskalkar voro osv. Så följer en redogörelse för bröllopet och bröllopfestens förlopp. Till skildringen är fogad en släkttavla. Släkterna Hård af Segerstad och Key har tidigare föreningsband genom Carl Fredrik Hammarberg, Nils Rosenqvist till Akershult och från 1500-talet genom Lars Hård till Segerstad.

Kronan och bröllopsboken vandrar vidare.

Dopkläningen

Dopkläningen vid Wilhelms dop 1953

Till dopet av Vivas och Viggos första barn . , Anna-Lisa, skaffades en dopkläning, som sedan - liksom dopfunten - använts vid dopet av de flesta efterföljande ättlingar av denna släktgren. Man kan förvåna sig att den fortfarande hänger ihop, men bestämmelserna för dess tvättning och strykande är stränga. Klänningen förvaras av den som senast begagnat den vid dop.

Släktstipendierna

Kerstin Key hade som nämnts ett stort intresse för och en innerlig önskan att knyta släkten tillsammans och i den andan testamenterade hon sina pengar till en studiefond och en understödsfond. Utdelning skulle ske som studiehjälp eller för att möjliggöra utländska resor i bildande syfte och som ekonomiskt stöd för den händelse någon eller några råkat i svårigheter.

De båda fonderna har sedemera, 1978 sammanslagits till en fond, Kerstin Keys studie- och understödsfond.

Fonden skall, enligt testamentet "förvaltas av AB Svenska Handelsbankens eller annan banks notariatavdelning i Stockholm". "Notariatavdelningen skall verkställa utdelningen enligt beslut av två representanter för de till utdelning berättigade".

Släktens representanter har varit:

Henry Key	1951 - 1955
Johan Key	1955 - 1994
Leonard Key	1954 - 1994
Susan Key	1995 -
Lennart Key	1995 -

Den som erhåller stipendium för utländsk resa i bildande syfte skall för att komma i åtnjutande av nytt "resestipendium" efter varje resa insända kort resebeskrivning.

År 2000 har sedan 1956 utdelats 22 understödsstipendier och 141 resestipendier, till ett sammanlagt värde av 755.750 kr.

Den som vill veta mera om Kerstin Key's studie- och understödsfond kan vända sig till släktrepresentanterna.

Dessa är för närvarande:

Lennart Key Karlsgatan 11
 541 50 Skövde
 0500-412781

Susan key Regeringsgatan 70
 111 39 Stockholm
 08-202992

Berättigade till stidendier är med företrädesrätt de "*som heta Key eller vilkas mor som ogift hetat Key*".

Släkttabeller

<u>Fridrich Keij</u>	1630	11/9 - 1687
Löjtnant, strandridare, gift 1677 19/3		
<u>Elisabeth</u> Henricsdoter Pihlman	1650	1735
1 En son	1680	1680
2 <u>Henricus</u>	1681	
3 <u>Jacob</u> gift Margareta Drangel	1686	1735
<u>Jacob Keij (Key)</u>	1686	23/12 1735
Margareta Johansdotter Drangel	1687	1734
1 Johan Död i unga år	1713	
2 Sara Gift 1. Köningsberg, 2. Ramsberg	1715	16/8 1786
3 Fredrik Död i unga år	3/8 1717	
4 <u>Johan</u> Gift Christina Wiesel, Edshultsgrenen	21/2 1718	7/2 1789
5 Elisabeth	8/4 1719	10/6 1719
6 <u>Fredrik</u> Gift Lovisa Nordenflycht, Windögrenen	20/7 1720	1793
7 Axel Erik Ogift	18/9 1721	1759
8 Adam Magnus	23/4 1723	25/8 1723
9 Elisabeth Ogift	5/7 1726	25/8 1814
10 Margareta	/10 1729	
11 Anna Christina Ogift	23/1 1734	1792
<u>Margareta Johansdotter Drangel</u>	1687	1734
Fader: Johan Drangel, häradsfogde	1658	1729
Moder: Anna Bruun		
Farföräldrar: Bo Andersson		1715
Regementsskrivare Östgöta kavaleriregemente.		
Maria Rhös	1628	
Släkten Drangel anses härstamma från Livland		

Edshulsgrenen

Johan Key

Häradshövding, gift 6/2 1748

Christina Maria Wiesel

21/2 1718 7/2 1789

18/3 1721 10/12 1765

1 **Jacob Magnus**

Gift med Sofia Hammarberg, Edshult

12/4 1750 15/6 1807
1769 4/1 1800

2 **Christina Margareta**

Gift Kinberg, Hagelsjö, löjtnant.

25/8 1751

3 **Charlotta Gustafva**

Gift Sabelfelt, Johannisberg

1753 26/4 1823

4 **Johanna Maria**

Gift Stiernspets, Hamnaryd

1754 13/3 1840

5 **Elisabeth Ulrika**

Gift Åstrand, Ed

1756 1834

6 **Hans Henrik**

Löjtnant, ogift, Östraby, Målen.

1757 1831

Christina Maria Wiesel

18/3 1721 10/12 1765

Fader: Harald Wiesel

1686 1749

Häradshövding

Moder: Beata Kristina Bergenadler

1763

Farföräldrar: Magnus Wiesel
Kyrkoherde

1697

Farfarsföräldrar: Harald Almosius
Kyrkoherde

1617 1660

Morföräldrar: Arvid Bergman
Häradshövding, adl Bergenadler
Maria Beata Humle

1643 1729

Morfarsföräldrar: Håkan Joensson
Cecilia Weinheim

1607 1666
1615 1660

<u>Jacob Magnus Key</u>	12/4 1750	15/6 1807
Ryttmästare, gift 1789		
Charlotta Sofia Hammarberg	1769	4/1 1800
Degla		
1 Christina Sophia	1790	1790
2 Christina Sophia	1791	1791
3 Charlotta Jacobina	26/5 1792	27/3 1855
Gift Rosenqvist af Åkershult, Målen		
4 Maria Sophia	1793	1820
Ogift		
5 <u>Carl-Johan</u>	23/1 1795	23/3 1875
Gift af Burén, Edshult		
6 Ulrika	25/8 1796	23/7 1875
Gift Liedholm, Kråkshult, Kianäs		
7 Abela	16/9 1798	1873
Gift von Gegerfelt		
8 <u>Henric</u>	4/1 1800	11/3 1861
Gift Åberg, Fogdeholm, Johannisberg		
Charlotta Sofia Hammarberg	1769	4/1 1800
Fader: Carl Fredrik Hammarberg	1721	1790
Major, Degla		
Moder: Margareta Sofia Reutercrona	1724	1769
Farföräldrar: Henric Hammarberg	27/9 1686	25/1 1768
Hovrättspresident		
Abela Juliana Silfersköld	1690	1728
Farfarsföräldrar: Gustav Hammarin		
Generalauditör		
Brita Henricsdotter	1653	1731

<u>Henric</u> Key	4/1 1800	11/3 1861
Överstelöjtnant, gift 1824		
Carolina Wilhelmina Åberg	17/5 1804	1865
1 <u>Zamboline</u> Amalia Sophia	1825	1846
Ogift		
2 <u>Elise</u> Leontine Caroline	25/6 1827	1911
Gift Åberg, Åbonäs		
3 <u>Carl</u> Emil Georg	4/10 1829	10/6 1904
Gift Rääf i Småland		
4 Ernst <u>Axel</u> Henric	25/10 1832	27/12 1901
Gift Godenius		
5 Wilhelm Alaric <u>Helmer</u>	1839	1843
Ogift		

<u>Carl</u> Emil Georg Key	4/10 1829	10/6 1904
Överstelöjtnant, gift 24/9 1864		
Hedvig Rääf i Småland	5/11 1838	12/8 1899
1 Signe	1865	1866
2 Carl Axel <u>Henric</u>	9/7 1867	23/3 1895
Löjtnant, ogift		
3 Carl <u>Leonard</u>	5/9 1869	26/12 1920
Gift Scharp		
4 <u>Kerstin</u> Elisabeth Maria	3/4 1871	20/7 1953
Ogift		
5 Karl Georg <u>Viggo</u>	28/8 1875	15/2 1944
Gift Spånberg		
6 Hedvig Louise	1879	1879

Karl Georg Viggo Key

Gift 28/12 1905

Viva Spånberg

28/8 1875

15/2 1944

3/3 1884

20/5 1920

1 **Anna Elisabeth (Ann)**

Gift von Bahr

4/11 1906

30/12 1950

2 **Hilda Kristina (Stina)**

Gift Giöbel

23/4 1908

22/11 2000

3 **Karl Emil Mac**

Gift Billingskog

10/10 1909

4 **Ulla**

Gift Tolstoy

11/4 1911

5 **Johan Mac**

Gift MajBritt Forsman

1/9 1915

6 **Georg Mac**

Gift Johansson

11/4 1918

20/10 1973

7 **Ivar Mac**

Gift Karlsson. äktenskapet upplöst

7/5 1920

<u>Anna Elisabeth Key</u> (Ann)	4/11 1906	30/12 1950
Gift 7/11 1936		
<u>Gunnar</u> Otta August von Bahr	14/11 1907	15/12 1997
AnnaLisa (Ann) Key, född i Stockholm, fil mag, i flera år bibliokarie i Halmstad och Jönköping. Gift 7/11 1936 i Norrahammar med Gunnar von Bahr.		

Gunnar von Bahr son till civilingenjör Per Gustaf Otto von Bahr, 1876 - 1949, och hans maka Ellen Laura Maria Wijkander, 1884 - 1930. Ögonläkare och professor. Efter AnnaLisas död gifte han om sig, 31/5 1952, med Med dokt, docent Stina Björk, 2/12 1907 - 12/11 1995.

1 <u>Gudrun</u> Viva Maria	2/5 1939
Socionom, förskolärare	
Gift med Jan Arvid Lindgren	20/2 1933
son till Arvid Lindgren och hans maka Valborg Lindberg. De bor i Bromma.	

1 <u>Mats</u> Gunnar Arvid Lindgren	6/8 1966
Jur kand	
Sambo med Eva <u>Maria</u> Olsson, textillärare	
Bromma	

2 <u>Krister</u> Jan Arvid Lindgren	31/1 1968
Jur kand	
Gift med Elsa <u>Catharina</u> Åbjörnsson	22/7 1971
Jur kand	
Täby	

1 <u>William</u> Carl Arvid	12/4 1996
2 <u>Clara</u> Viva Elisabeth	12/4 1996

3 <u>Göran</u> Per Arvid Lindgren	4/4 1971
Civilingenjör	
Gift med Anna Elisabeth Westling	27/10 1971
Fil mag	
Stockholm	

1 <u>Sara</u> Signe	19/8 1999
2 Jesper David Norén	5/8 1994

2	<u>Ingegerd</u> Anna Maria	27/6 1941	
	Fil lic, avdelningsdirektör		
	Gift med Eric Berggren, son till Knut Berggren och hans maka Ann Linnea Johansson	16/12 1935	1971
	Ingengör		
	Ingegerd bor i Örebro		
	Sambo med Stig Forneng	17/10 1945	
	Avdelningsdirektör		
1	<u>Anna</u> Kristina Maria	1/6 1965	
	Leg sjuksköterska		
	Barn med Mats Norén	9/5 1957	
1	<u>Sara</u> Maria Norén	4/8 1989	
2	<u>Jesper</u> david Norén	5/8 1994	
2	<u>David</u> KnutGunnar (Berggren)	24/11 1966	
	Civilekonom, Örebro		
	Gift med Annika Karin Erika	7/7 1967	
	Systemerare		
1	<u>Linnéa</u> Karin (Berggren)	22/5 1996	
2	<u>Eric</u> David Gunnar (Berggren)	7/1 1999	
3	<u>Jens</u> Gunnar (Forneng)	12/6 1984	
3	<u>Hedvig</u> Elisabeth Maria	4/10 1946	
	Fil.lic. docent		
	Gift med fil mag. adjunkt (Ro/Kn) Tor Lindström, son till Otto Lindström och hans maka Astrid Wannberg. De bor i Stockholm och Knista.	7/11 1943	
1	<u>Karin</u> Maira	2/4 1975	
	Civilingengör		
2	<u>Emma</u> Kristina	18/1 1978	
	Studerande		

Hilda Kristina Key (Stina)

Nils Fredrik Giöbel

23/4 1908 22/11 2000

10/12 1897 7/8 1972

Stina Key, född i Stockholm. Efter genomgången flickskola i Jönköping och klosterskola i Köpenhamn, anställd vid Smålands Enskilda bank i Växjö och Kalmar 1927 - 1929 och försäkringsbolaget Valand-Hero 1929 - 1933. Kvalificerad hoppy att väva och sy. Bestående värde har hennes fina gobelängarbeten.

Gift 11/3 1933 med Nils Giöbel

Nils Giöbel, född i Hasselfors, son till Carl Fredrik Giöbel, byråchef i Dömanstyrelsen 1869 - 1925, och hans maka Anna Gerda Bolling, 1870 - 1952. Civilingenjör 1920, kapten i VVK 1932, intendent och avdelningschef vid Stockholms stads fastighetskontor, senare chef för fastighetsförvaltningen vid dåvarande Städernas Försäkringsbolag (numera Trygg-Hansa)

1 Cecilia Kristina

15/12 1933

Född i Stockholm. Handelsgymnasium Schartau 1953, fil kand. 1972 speciallärare
Gift 1957-1980 med jur kand, advokat Sven Gösta Lindberg, född 29/12 1927, son till akademiskogvaktare David Lindberg, född 1898, och hans maka Essan Nilsson, född 1900. Cecilia bor i Uppsala. Äktenskapet upplöst 1980

1 Gustav Fredrik Lindberg

10/12 1957

Född i Visby, gift Christina Lundqvist 1999

1 Ebba Linnea Christina G-dotter

17/1 1992

2 Hedvig Sofia Christina G-dotter

25/9 1993

3 Agnes Carolina Christina G-dotter

20/5 1995

4 Märtha Lovisa Christina G-dotter

29/7 1998

2 Anna Elisabet Svensdotter Blom

18/7 1959

Född i Stockholm, gift med Rikard Blom 1988

Adress: Nacka

1 Arvid Erik

10/6 1988

2 Kristina Cecilia

6/3 1992

3 Karin Harriet

28/3 1998

3 Carl Johan S-son Lindberg

19/3 1961

Född i Sollefteå, gift med Maria Lindgren 1994

Adress: Ekerö

1 Carl Erik Svante

9/11 1994

2 Hilda Anna Maria

24/1 1998

4 Nils Magnus S-son Lindberg

1992 22/5 1967

Född i Sollefteå, gift med Lena Eriksson

2 Carl Fredrik

16/7 1935 8/12 1999

Student 1958, Fil kand 1964, biblioteksassistent vid Kungliga Biblioteket i Stockholm

Gift 1961 - 1974 med Inga Christina Blomquist

2/4 1939

Bibliotikarie vid K.B., dotter till Byrådirektör Olle Blomquist och hans maka Greta Linderöth. Fredrik bodde i Stockholm

Mac KeyHanna Elisabeth Billingskog

10/10 1909

15/7 1916 24/12 1995

Diplomingenjör ETHZ, överingenjör vid Volvo Skövdeverken, kapten i luftvärnets reserv, tidigare löjtnant vid A4, Östersund. Efter pensioneringen har han gjort sig känd såsom en, tillsammans med sin maka Elisabeth, stridbar representant för den sk "Västgötaskolan". Han har utgivit ett flertal skrifter i frågan om Sveriges vagga. Mest känd är "Myten om Ubsola", 1977. Särskilt i sin kartläggning av den ursprungliga järnhanteringen i Västergötland har han fått vetenskapligt erkännande. Gift 23/6 1942 med Elisabeth Billingskog, dotter till lantbrukare Nils Billingskog, 1882 - 1952, och hans hustru Syster Julia Maria Henriksson, 1885 - 1977. Hänvisning: "Några Västgötasköter".

1 Viva Elisabeth Mac

8/5 1943

Sekreterare/intendent, Skövde (Timmersdala)

Gift 1967 - 1993 med Göran Westergren

Bankjurist

Sambo sedan 1997 med Ingvar Andersson

Lantmästare

1 Anders Emil

1969

Civilingenjör, Göteborg

2 Kerstin Alexandra

1972

Informatör i bistånds- och utvecklingsprojekt (UNDP och SIDA)

2 Kerstin Caroline Mac

11/2 1945

Byggnadstekniker, bor i Kungsbacka

Gift med Bernt Arvidsson

1939

Ingenjör

1 Linda Zamoline

1972

Tandläkare, bor i Tromsø Norge

2 Frida Leontine

1974

Filmarbetare, Stockholm

3 Lennart Mac

2/8 1950

<u>Ulla Key</u> (Ull)	12/4 1911	
<u>Theodor</u> (Tedde) Tolstoy	2/7 1912	25/10 1956

Född i Linköping, leg sjuksköterska, Sophia syster, 1929 - 1930 hushållselev vid Elsa Brändströms barnhem i Schloss Neusorge i Tyskland, 1930 - 1931 elev vid barn-sjukhus Gräfin Rittberg - Haus i Berlin, 1931 - 1935 elev vid Sophiahemmet, 1935 - 1937 assistentsköterska vid kronprinsessans vårdanstalt, 1937 - 1939 sjuksköterska vid Marmorilik på Grönland, 1939 - 1940 vid krigssjukhus på Gotland, 1940 - 1945 föreståndare för barnavårdcentraler i Kiruna och Eksjö samt 1945 - 1972 barnavård-scentral i Uppsala.

Gift 2/8 1943 i Norrahammar med Tedde Tolstoy, son till författaren och skulptören Leo Tolstoy, 1869 - 1945, och hans maka Signa Dorotea Westerlund, 1878 - 1933. Teddes farfar var den store ryske författaren Leo Tolstoy och hans morfar den kände läkaren Ernst Westerlund i Enköping. Tedde dos i MS 1956.

Ulla bor i Uppsala och äger sommarstuga vid Halmbyboda

1 <u>Michael</u> Theodorsson	28/6 1944
Fil kand 1:e bibliotekarie vid stadsbiblioteket i Gävle	

2 <u>Nikolaj</u> Theodorsson	1/10 1946
Civilingenjör, Tekn. Dir. byggkonsulent J&W. kapten i flottans reserv	
Gift 1975 med Gunnel De Geer af Finspong	14/3 1946
Fil kand, Bibliotekschef vid länsbiblioteket Lidingö	

1 Jan Magnus <u>Theodor</u> (Tedde)	29/6 1977
Studerande	
2 Carl Fredrik <u>Georg</u>	7/1 1981
Studerande	

Johan Mac Key
Maj-Britt Forsman

1/9 1915
29/1 1921

Johan Key, 1937 - 1963 officer vid K4 Umeå, 1963 - 1965 överstelöjtnant och inskrivningschef vid I12 Eksjö, 1965 - 1970 vid I20 Umeå. 1970 - 1978 distriktssekreterare vid Västerbottensdistriktet av SRK. Gift 28/3 1943 med Maj-Britt Forsman, dotter till konsul Johan Edvard Forsman, 3/8 1885 - 1/8 1958, Umeå och hans maka Helfrid Kristina Margareta Häggmark, 10/2 1880 - 4/6 1959, född i Svenstavik. Johan Forsman var som till skomakarmästare Johan Forsman i Backen (Umeå). Han började som springpojke i den firma han sedan själv drev fram till ledande manufakturfirma i Västerbotten. Johan och Maj-Britt bor i Umeå och äger sommarstuga i Södervik.

1 **Magnus Viggo Mac**
Gift med Ulla Holmqvist, 1973

19/2 1944
30/4 1946

2 **Margareta Mac**

25/5 1945

Utbildad receptarie och förskollärare. anställd som förskollärare i Luleå kommun. Gift 27/8 1966 med Hans Henrik Hugo Brusewitz 3/6 1941
Född i Östersund, lagman i Luleå tingsrätt, son till Hugo Pontus (Buster) Brusewitz, född 22/2 1905 och hans maka Ulla Jarl, född den 17/1 1917.
Margareta och Hans bor i egen villa i Luleå

1 Anna Margareta

31/1 1971

Legitimerad läkare. Genomgår specialistutbildning i ortopedi vid Mora lasarett. sammanboende med Mats Hårdstedt, född den 12 oktober 1961, överläkare i anesthesi och intensivvård vid Falu lasarett. Anna och Mats bor i Rättvik.

2 Lisa Margareta

8/5 1973

Fil. stud. vid Stockholms Universitet.

3 Hans Johan Martin

13/4 1979

Studerande

3 **Johan Wilhelm Mac**

8/4 1953

Gift 6/5 1978 med Kristina Åkerman.
Äktenskapet upplöst 1988.

Georg Mac Key

Anne-Marie Johansson

11/4 1918

20/10 1973

30/7 1923

Lantbrukare, ägde tillsammans med Ivar Key Prästorps gård i Lagan.

Gift 23/3 1945 med Anne-Marie Johansson, dotter till lantbrukare Ivar Johansson och hans maka Anna (Fjärås). Hon är kommunalt politiskt och i frivilligförsvaret, bl a Röda Korset mycket verksam.

1 Anna Lena Mac

6/7 1946

Gift med bankdirektör Nils Göran Hasselgren

19/8 1946

Son till poliskommisarie Erik Hasselgren och hans maka Fanny Märta Aurora Ekblad, född 23/5 1911 (Växjö).

Lena och Göran skildes 1999

Lena bor i Ljungby

1 Anna Caroline

7/8 1979

2 Sofia Christina

23/5 1982

2 Jan Ivar Mac

29/8 1947

Gift med Ingrid Margareta Rosenberg

3/3 1949

Ivar Mac Key

4/5 1920

Gunborg Karlsson

Lantbrukare, äger del i Prästorps gård i Lagan som han brukar.

Äktenskapet upplöst

1 Kenneth Mac

9/11 1945

Gift med Eva Ann-Christine Oscarsson

10/1 1953

Magnus Viggo Mac KeyIngrid Ulla Margareta Holmqvist

19/2 1944

30/4 1946

Magnus Key, civilingenjör, anställd vid JM AB, först i Luleå och fr om 1985 som vVD vid huvudkontoret i Stockholm, gift 1973 med Ulla Holmqvist, utbildad sjuksköterska, numera egen företagare, dotter till Nils Arne Holmqvist, född 22/10 1910 i Askersunds församling och hans maka Bertha Emelia Eklund, född 14/10 1916 i Hammars församling i Närke. Magnus och Ulla äger villa på Lidingö och sommarställe i Grundsund, Bohuslän.

1 Johan Henrik Mac

Civilingenjör

22/5 1973

2 Nils Jacob Mac

Civilingenjör

7/10 1974

Kenneth Mac KeyEva Ann-Christine Oscarsson

9/11 1945

10/1 1953

Säljare, gift 22/7 1978 med Eva Ann-Christine Oscarsson, dotter till järnvägs-tjänsteman Hans Oscarsson och hans maka Greta Margit Ingeborg Nilsson, född 21/7 1930.

Kenneth och Ann-Christine bor i Alvesta

1 Anna

6/4 1979

Jan Ivar Mac Key

Ingrid Margareta Rosenberg

29/8 1947

3/3 1949

Lantbrukare, civilingenjör, äger del i Prästorps gård i Lagan som han brukar.

Tillsammans med Göran Hasselgren brukar han även gården Huliekrok.

Gift 11/6 1982 med Ingrid Margareta Rosenberg, forskollärare, dotter till distriktchef Erik Rosenberg och hans maka Ebba Maria Fürst, född 4/4 1921

1 Magnus Georg Mac

20/10 1982

1 Gustav Erik Mac

14/10 1990

Lennart Mac Key

2/8 1950

Civilingenjör, anställd vid Volvo Information Technology i Skövde
Bor i Skövde

Gift med Dagmar Klint 1985 -2000

2/7 1953

Löneassistent, dotter till Sten Klint (banktjänsteman) 1915 1995

och hans maka Karin Dahlin (adjunkt) Nyköping 1914 1997

1 **Julia Lovisa**

26/5 1987

2 **Johanna Cecilia**

31/1 1989

3 **Sven Jesper Mac**

13/7 1990

Johan Wilhelm Mac Key

8/4 1953

Camilla Kerstin Thiderman

28/8 1973

Wilhelm Key, född och uppväxt i Umeå, 1957-1959 i Sundbyberg, 1959 - 1963 i

Umeå, 1963 - 1965 i Eksjö, 1965 - 1973 i Umeå. Fr o m 1973 bosatt i Lund.

Studerat vid Lund's Tekniska Högskola, 1978 - 1988 anställd vid Lund Universitet som
forskningsingenjör vid MAX-laboratoriet. Under perioden 1988 - 1996 distriktchef i

skåne vid JET Data. Fr o m 1996 anställd vid Astra Draco AB sedermera AstraZeneca.

Fr om 1999 sektionschef vid IT-avdelningen på AstraZeneca. Bor i central lägenhet
tillsammans med Camilla Thiderman. Tidigare gift med Kristina Key, född Åkerman,
dotter till Ove Åkerman och Göta, född Olsson. Barnen Hedvig och Fredrik är födda
under äktenskapet med Kristina. Äktenskapet upplöstes 1988.

1 **Hedvig Charlotta Kristina Mac**

3/5 1981

2 **Karl Fredrik Mac**

4/5 1984

<u>Carl-Johan Key</u>	23/1 1795	23/3 1875
Kapten, godsägare Gift 1832		
Lovisa Ulrika Charlotta af Burén	1/5 1808	13/10 1883
1 Hedvig Charlotta Matilda	13/11 1834	1887
Gift Fleetwood		
2 Lovisa Ulrica Amalia (Mana)	4/12 1836	4/10 1912
Gift af Burén		
3 Carl Henrik Magnus	25/11 1838	28/4 1865
Ogift		
4 Axel Ivar	6/9 1840	21/8 1927
Överste, ogift		
Barn: Axel, postiljon, ogift		
5 Pontus Edvard	18/1 1843	24/1 1884
Filosofie doktor, ogift		
6 Knut Hjalmar	14/1 1845	2/12 1852
Ogift		
7 Hugo Emil	5/2 1848	/1 1929
Ogift		
8 Hildur Sophia Augusta	7/1 1850	15/3 1876
Ogift		

<u>Ernst Axel Henric Key</u>	25/10 1832	27/12 1901
<u>Selma</u> Charlotta Godenius	26/8 1843	1916
1 Carl Axel Helmer		
Gift Märtha Börjesson	26/4 1864	1939
2 Ebba Carolina Charlotta	1866	1876
3 Selma Elise	30/12 1867	
Gift Ljunggren, lasarettsläkare		
4 Thyra Maria	1869	1870
5 Thyra Ingeborg	1/4 1871	1955
Gift Qvensel, prof Med. doktor		
6 Einar Samuel Henrik		
Prof, Med doktor		
Gift Anna Lidén, äktenskapet barnlöst 14/12 1872 1954		
7 Thorsten Arthur Ragnar	1874	1876
8 Dagny Astri Maria	1887	

Carl Axel <u>Helmer</u> Key	26/4 1864	1939
Filosofie doktor Gift 7/11 1901		
<u>Märtha</u> Elisabeth Börjesson	28/9 1880	1944
1 <u>Brita</u> Elisabeth Mac	24/10 1902	10/3 1987
Ogift		
2 <u>Marianne</u> Elisabeth Mac	5/9 1904	
Gift Dahl		
3 <u>Tyra</u> Elisabeth Mac	5/8 1906	
Carl <u>Leonard</u> Key	5/9 1869	25/12 1920
Överstelöjtnant Gift 3/1 1895		
Märta Scharp	1872	1909
1 Carl Wilhelm <u>Henry</u>	9/2 1896	22/12 1953
Gift 1. Margit Nordlindh, 2. Gunborg von Essen		
2 Carl <u>Lennart</u> Johan	6/8 1898	22/11 1949
Gift Nordenadler		
Carl Wilhelm <u>Henry</u> Key	9/2 1896	22/12 1953
Gift 1: Margit Nordlindh	25/9 1900	8/12 1998
Gift 2: Gunborg von Essen	19/12 1910	2/11 1956
Äktenskapet barnlöst		
1 Siri Kerstin <u>Margaret</u>	18/6 1928	18/2 1994
Gift Hård af Segerstad		
1 <u>Carl Magnus</u> Gunnar	27/2 1953	
2 Julia <u>Elisabeth</u> Margit	29/4 1955	
3 Mary <u>Anne</u> Kerstin	23/12 1960	
4 Carl <u>Johan</u>	13/7 1963	
2 Einar Stig Ernst Karl <u>Leonard</u> (Pard)	24/12 1930	

Carl <u>Lennart</u> Johan Key	6/8 1898	22/11 1948
Sjöofficer, kommandörkapten av 2:a graden		
Ebba <u>Louise</u> Nordenadler	1901	1958
Dotter till jägmästare Arvid Herman Nordenadler, 1865-1944, och hans maka Ebba Carolina Magdalena Wester, 1864-1931, som var författarinna.		

1 Carl Lennart <u>Arthur</u>	5/3 1928	28/11 2000
Journalist		
Sambo med Gunilla Rosén		

2 <u>Gerd</u> Ebba Louise	2/7 1931	1954
Gift Kullberg, äktenskapet barnlöst		

Einar Stig Ernst Karl <u>Leonard</u> (Pard) Key	24/12 1930
Direktör ELLKA Malmö AB Gift 1957	
Anna <u>Ulrika</u> Viktoria Quensel	21/3 1935
Chefssekreterare	

1 <u>Susan</u> Margareta	1/9 1958
Inramningsdesigner GCF	

2 <u>Helen</u> Ulrika	6/4 1961
Hovmästare,	
Gift 17/5 1986 med Per-Erik Westin	
1 Ulf <u>Karl</u> Wilhelm Gustav	

3 Margit Kerstin <u>Louise</u>	28/5 1967
Civilekonom,	
gift med Peppe Hedberg, jur. kand.	
1 Ulf Karl Wilhelm <u>Gustav</u>	8/3 2000

Charoline Wilhelmina Åberg	17/5 1804	1865
Fader: Per Georg Åberg Assessor.	10/2 1767	1843
Moder: Sofia Catarina Palmblad	1773	1806
Styvmor: Ulrika Sofia Palmblad (Fr o m 9/2 1806)	27/3 1778	1855
Farföräldrar: Martin Åberg Godsägare	31/12 1731	22/2 1810
Margareta Christina Bråkenhielm	1751	1812
Farmorsföräldrar: Johan G Bråkenhielm Fänrik	1719	1777
Margareta S. von Völschow	1730	1815
Farmorsfarsföräldrar: Hans Georg Bråkenhielm Major	1684	1737
Christina Rossberg		1783
Farmorsfarfarsfar: Peder Bråk Ryttmästare, adlad 1683	1646	1720
Morföräldrar: Carl Fredrik palmblad Krigskommisarie Eva Fahlstedt		
Mormorsföräldrar: Jacob Fahlstedt Hovsekreterare Hedvig Hertell		
Mormorsmorfar: Herman Hertell Med. doktor, från Riga	1679	1739

Adolf Malcom Åberg	7/4 1824	1893
Elise Leontine Caroline Key	25/6 1827	1911
Barnen antog namnet Key-Åberg		
1 Adolf Henrik <u>Algot</u>	1854	1918
Gift Ellen Åman		
2 Carl Axel Julius <u>Helmer</u>	14/6 1857	
Gift Gerda Ehman		
3 Christer Malcom <u>Hugo</u>	10/9 1858	
Gift Emilia Åman		
4 <u>Karl</u> Wilhelm Victor	2/1 1861	
Gift Lundberg		
5 <u>Ebba</u> Lilly Carolina Christina	25/6 1863	
Gift Du Rietz		
6 <u>Axel</u> Gustav Malcom	14/11 1867	
Gift Dahlström		

Anteckningar om släkten Key-Åberg

Algot gifte sig med Ellen Åman, de hade åtta barn varav den äldste sonen Hans gjort sig mest känd. Bland annat var han intresserad släktforskare. Han har även utgivit flera diktsamlingar och en släktbok, "Släkten från gårdarna" (1945). Han var regementsläkare i Linköping och ägde vid sin död den gamla släktgården Åbonäs. Han var först gift med Dagmar Behm och hade en dotter, Ingrid som gifte sig med lantbrukaren John Håkansson, Stora Säteryd, Vetlanda. I sitt andra äktenskap med Inga Norrbin hade han inga barn.

En yngre bror till Hans, Sten blev major i fortifikationskåren. Han var född 25/11 1889 och dog 28/5 1956 i Tullinge. De sex systrarna voro: Ingrid 1887 - , Karin 1888 - , Ebba 1891 - , hon gifte sig med sedemera biskopen Torsten Ysander, Marta 1894 - , Ruth 1896 - 1972 och Elisif 1899 - .

Helmer gifte sig med Gerda Ehman.

Hugo gifte sig med Emilia Åman, syster till Ellen Åman. De hade åtta barn bl a Tryggwe, död i Karlshamn (83 år) nov 1985. En dotter, Birgit, är författarinna. Hon gifte sig med en italiensk greve Gian Carlo Busoli, anställd vid italienska TV.

Karl gifte sig Lundberg och hade bland annat en dotter Elsa som är mor till författaren Sando Key-Åberg.

Leonard Fredrik Rääf i Småland "Ydredrotten"	18/9 1786	9/6 1872
<u>Jacquette</u> Christina von Heijne	11/1 1801	8/7 1863
1 Kerstin Gift Andersson, tog namnet Ahlbrandt	1834 23/2	1900
2 Malin	1836	1837
3 Ragnvald Leonard (<u>Lennart</u>) Gift Hilda Charlotta (moster Hilda) von Holten Sommarbostad sandvik	1837	13/4 1905
4 Hedvig Gift Key	5/11 1838	12/8 1899
5 <u>Bengt</u> Leonard Gift 1. Lindström, 2. Kuylenstjerna	1842	1890

Anteckningar om släkten Rääf i Småland

Margareta Charlotta Rääfs fader var kammarherre Axel Leonard Rääf 1719 - 1788, och hennes mor A C Ehrenborg 1720 - 1750. Farfadern hette Johan Rääf 1671 - 1744, och farmodern Margareta Drake, dotter till Magnus Drake och hans maka Kristina Kagg.

Britta Rutencrantz var dotter till hertig Gustav av Sachsen-Engen och Anna Lillie af Ökna. Hertig Gustav var son till den äventyrlige hertig Magnus av Sachsen-Lauenburg och Gustav Vasas dotter, prinsessan Sofia. Dessa hade gift sig i Stockholm 1568 men äktenskapet slog mycket illa ut. Prinsessan vägrade att följa med till Tyskland och ende sonen Gustav växte upp i Sverige. Han dog 1597.

Dag Hammarskjölds farfarsmor hette i sig själv Charlotta Eleonora Rääf i Småland och var syster till Leonard Rääf.

Anteckningar om Jacquette Christina von Heijne

Jacquettes far var Georg Leonard von Heijne, 1772 - 1851. Han fick på egen begäran som 16-åring deltaga i kriget mot Ryssland 1788-1790, deltog i striderna vid Anjala, Mäkikouvollo samt Uttissmalm och Liikala samt slaget vid Valkeala 1790. Vid Valkeala blev han svårt sårad och trepanerades med en silverplåt i hjässbenet. Han fick som riksdagsman flera hedrande uppdrag. Jacquettes mor var Christina Florentina Ulrica von Lingen, 1780-1840. Syskon till Jacquette var; Ulla 1801-1886, Louise 1803-1853, Georg 1804-1886, Sophia 1806-1878, Anne-Marie 1809-1892, Axel 1812-1900, Carl 1815-1896, Hedda 1816-1880 och Eva 1820-1880.

Hedvig Rääf i Småland

5/11 1838 12/8 1899

Fader: Leonard Fredrik Rääf i Småland, kammarjunkare 1786 1872
Moder: Jacqueline Christina von Heijne 1801 1863

Farfar: Leonard Hidric Rääf, lagman 1745 1810
Farmor: Hedvig Charlotta Grönhagen 1756 1810
Farfarsfar: Adam Johan Rääf, utan tjänst 1705 1761
Farfarsmor: Brita Margareta Oldenburg 1717 1795
Farfarsfarfar: Lindorm Rääf, löjtnant 1668 1710
Farfarsfarmor: Elisabeth Strähle av Sjöared 1783
Farfarsfarfarsfar: Jöns Rääf, kapten 1627 1689
Farfarsfarfarsmor: Anna Rosenqvist af Åkershult
Farfarsfarfarsfarfar: Bengt Rääf, utan tjänst 1664
Farfarsfarfarsfarmor: Britta Rutencrantz

Morfar: Georg Leonard von Heijne, major 1771 1851
Mormor: Christina von Lingen 1780 1840
Morfarsfar: Georg Fredrik von Heijne, ryttmästare 1742 1776
Morfarsmor: Margareta Charlotta Rääf 1750 1832
Morfarsfarfar: Georg Elias von Heijne, löjtnant 1717 1777
Morfarsfarfarsfar: Georg von Heijne, överste 1696 1756
Morfarsfarfarsmor: Anna Maria Adelberg 1698

Carl Emil Bernhard Spånberg

22/4 1852 1931

Löjtnant, brukspatron Gift 14/1 1880

Anna Maria Lyckberg 5/10 1860 1942

1 Greta 26/12 1880 21/12 1953
Gift Carl-Gustaf Follin

2 Einar 1882 1909
Ogift

3 Viva 3/3 1884 20/5 1920
Gift Viggo Key

4 Märta 23/4 1893 14/5 1981
Gift Eric Hedenblad

Viva Spånberg	3/3 1884	20/5 1920
Fader: Carl Emil Bernhard Spånberg	1852	1931
Moder: Anna Maria Lyckberg	1860	1942
Farföräldrar: Sven Spånberg, godsägare	1814	1875
Christina Margareta Johansson	1814	1895
Farfarsföräldrar: Jonas Spånberg, mästersed	1787	1845
Anna Sara Norlin		
Morföräldrar: Fredrik Lyckberg, hovrättsnotarie	1818	1888
Maria Eneman från Öland	1825	1918

Släkten Spånberg

Sven Jönsson - 1702
Hammarsmed i Barnarps socken, Småland

Sven Svensson 1660 - 1726
Faktoriepipsmed och kyrkvärd i Lilla Spånshult, Barnarps socken
Brita Olofsdotter

Jonas Spånberg 1694 - 1767
Faktoriesmedmästare i Lilla Spånshult
Margareta Jonsdotter Duse

Jöns Spånberg 1725 - 1805
Faktoriesmed i Lilla Spånshult

Sven Spånberg 1758 - 1802
Faktoriesmed i Lilla Spånberg

Jonas Spånberg 1787 - 1845
Mästersed i Lilla Spånshult

Sven Johan Spånberg 1814 - 1875
Godsägare på Lilla Spånshult

Johan Wilhelm Spånshult 1843 - 1905 Carl Emil Bernhard Spånberg 1852 - 1931

Sven Gunnar Spånberg 1872 - 1938 -----
Bruksägare Ankarsrums bruk

Jonas Spånberg 1908 -
VD Ankarsrums bruk

Kuriosum: Johan Wilhelm Spånberg var svåger till polarballongfararen S.A. André och bidrog ekonomiskt till ballongfärden 1897.

Carl-Gustaf Teodor Follin Överstelöjtnant vid A4 Östersund	18/8 1866	30/9 1947
Greta Spånberg Carl-Gustaf och Greta ägde villa på von Platensgatan 6 i Jönköping Gift 14/10 1903	26/12 1880	21/12 1953
1 <u>Barbro</u> Louise Röda korset Stockholm	4/12 1905	24/12 1980
2 <u>Anna</u> Dorotheé Gift med Einar Kjebon Överstelöjtnant, direktör för Svenska Lastbils AB, KVO, RSO, HvGM, Frk 4kl msv, R TyskÖO, N Frk, DFrM	21/1 1907 3/11 1902	27/12 1986 3/11 1996
1 Eva Tandläkare, Lidingö Gift med Lennart Kjessler Omgift Nils Olof Christenson, död	1929	
1 Helene Gymnastikdirektör, projektledare Danderyd Gift med Robert Brinkenfeldt	23/2 1958 12/11 1961	
2 Sebastian	9/4 1991	
2 Hans Kommendörkapten, Lidingö Gift med Christina Bong	13/9 1933 23/7 1939	
1 Martin Advokat, Stockholm Gift med Karin Carlsson	6/7 1967	
2 Malin Journalist, Stockholm	13/12 1973	
3 Carl Hortonom, Danderyd. Anställd vis statens växtskyddsanstalt Gift med <u>Brita</u> Dagny Persson Försöksledare	3/5 1908 6/1 1917	22/12 1987

4	<u>Karin</u> Margareta	30/3 1911	
	Gift med Karl Erik Kärnekull	25/1 1906	30/11 1987
	Civilingengör, VD Stockholm Nynäshamns Järnvägsaktiebolag		
1	Bo	12/5 1937	
	Fil Mag Skandia Stockholm		
	Gift med Marianne Lagerström		
	Omgift med Ethel Andersson		
1	Hedvig	22/8 1965	
1	Zacharias	21/8 1996	
2	Gabriella	1/4 1998	
2	Mats	10/11 1939	
	Civilingenjör, Täby		
	Gift med Kerstin Andersson, skild		
1	Måns	16/1 1965	
	Arkitekt, Stockholm		
2	Petter	2/11 1966	
	Arkitekt, Stockholm		
3	Lars	7/5 1942	
	Fil Kand, revisor, Stockholm		
	Gift med Britt Eklund, skild	11/1 1943	
1	Carl	6/8 1968	
	Tandtekniker		
2	Sven	15/1 1971	
	Försäkringstjänsteman		
3	Nils	2/5 1975	
4	Ann	2/5 1945	
	Resebyråtjänst		
	Gift med Jan Kriegsman, skild		
1	Anders		
	Fänrik vid KA 1		

5 Tage Emil	18/8 1914	
Överingenjör, ADDO, Facit Elektrolux, Malmö		
Gift 23/11 1940 med Friherrinnan		
Ulla Åkerhielm af Margaretelund	5/2 1916	
1 Viveka	5/1 1942	
Boverket Karlskrona		
Gift med Lolo Bellander		
Omgift med Thomas Berntsson, dir PBA Fastigheter		
1 Ulrika	22/11 1967	
Webdesigner		
2 Sofia	22/11 1967	
Konstnär		
2 Kerstin (Follin)	18/7 1943	
Gymnastikdirektör, Särö		
Gift med Jan Broström, skild		
Gift med Bengt Magnusson	16/7 1942	
Professor Oral Pat 1993		
1 Linus	14/12 1967	
Doktorand teoretisk fysik		
1 Sander	8/9 1996	
2 Josefin (Follin)	20/5 1971	
Förskollärare		
1 Julia	17/10 1995	
2 William	12/9 1998	
3 Carl-Gustaf <u>Christer</u>	16/10 1947	
Översättare, Malmö		
1 Alice	15/9 1984	
6 Lennart	14/4 1920	
Major vid A9, tandläkare, Göteborg		
Gift med Vera Wagner	8/4 1923	1971
1 <u>Peter</u> Gustaf	4/6 1945	
Civilingenjör Volvo Göteborg		
Gift med Bodil Lingemo, förskollärare	4/7 1948	
1 Therese	6/8 1978	
2 Richard	25/2 1981	
2 <u>Marie</u> Elisabeth	13/5 1947	
Specialisttandläkare, odint Dr Mölndal		

12/12 1887	9/10 1985
23/4 1893	14/5 1981

Erik och Märta ägde villa Rosengård, nuvarande huvudkontor för Byggnads AB Erik Ekblad i Norrahammar, arrenderade därefter den Spånbergska släktgården Lilla Spånhult av Bengt Spånberg, Ankarsrum, och köpte senare systrarna Spånhults föräldrarhem Åsa som återuppbyggts efter branden nyårsnatten 1927/28. Barnen Key, uppfostrades sedan 1922, efter Viva´s död 1920, i det Hedenbladska hemmet på Rosengård och Lilla Spånhult och hos morföräldrarna i Åsa. Villa Rosengård tillbyggdes för detta ändamål. Ann (AnnaLisa) bodde under något eller några år i Helsingborg hos Eric Hedenblads mor för gymnasiestudier och tog studenten där.

1	Carin Märta <u>Cecilia</u>	10/3 1945
	Group Training Manager I.T. Firmenich S.A.	
	Gift med Claude Roger Waclaw Camredon	9/5 1945
	Egen företagare, WBN, Consulting	

2 Per Erik Reinold 28/2 1948
Fil Kand, bokhandlare, eget företag: Böcker och Blad, Henån, Orust
Gift med Gunnel Ingbritt Adolfsson 20/2 1953
Personalchef, Tjörns kommun,
Bokhandlare Böcker och Blad på Torp, Uddevalla

1	Carl <u>Arvid</u> Eric	20/6 1983
2	<u>Ebba</u> Carin Linnea	6/5 1986
3	Leonard Per Gösta	25/7 1996

2	Marianne	19/10 1917	8/10 1995
	VD Empiro AB, AB Alerma, Ugglan i Sverige AB		
	Gift med Hans Joackim Clegg		21/10 1987
	Lantmästare och yrkesvalslärare		
1	Ann-Charlotte	30/7 1950	
	Chefssekreterare hos ASEA Cylinda AB, Vara		
2	Peter	18/9 1951	
	Tulltjänsteman, Tullkrinalen Göteborg		
3	Marie Louise	20/8 1953	
	Gift med Rolf Richardsson		
1	Anna Estelle		
4	Claes	29/8 1955	
	Lantmästare, fn bosatt i USA		

Windögrenen

Fredrik Keij	20/7 1720	20/4 1793
Gift 1769 med Lovisa Christina Nordenflycht (född Elertz)	28/5 1744	7/11 1819

1 Carl Fredrik	13/2 1772	1817
Gift med Beata Maria Sundewall		

2 Lovisa Christina	11/10 1774	4/5 1847
---------------------------	------------	----------

3 (En dotter)		
---------------	--	--

Om Windögrenen se Ellen Keys "Minnen av och om Emil Key" (Stockholm 1915 - 1917, Bonniers)

Carl Fredrik Key	13/2 1772	1817
Gift 1798 med Beata Maria Sundewall	1778	10/3 1858

1 Emile	21/2 1799	11/12 1824
Gift <u>Caroline</u> Charlotta Fleetwood	24/7 1800	13/2 1837

Emile Key	21/2 1799	11/12 1824
Gift 22/1 1821 med <u>Caroline</u> Charlotta Fleetwood (kusin till Emile)	24/7 1800	13/2 1837
Caroline omgift 1826 med A.Ch. Raab		

1 Carl Fredrik Edvin <u>Emil</u>	7/10 1822	31/12 1892
Gift med Sophia Ottiliana Posse	3/8 1824	7/9 1884

2 Maria Louise	29/10 1823	
Gift Raab		

Carl Fredrik Edvin <u>Emil</u> Key Gift 2/3 1849 med <u>Sophia</u> Ottiliana Posse	7/10 1822 3/8 1824	31/12 1892 7/9 1884
1 <u>Ellen</u> Carolina Sophia Ogift	11/12 1849	25/4 1926
2 Hedvig Ada Lovisa Maria Gift Pettersson	1/4 1851	
3 Carl Adam Emil	22/3 1852	
4 Mac Otto Washington Gift Schade	9/7 1853	1933
5 Carl Lage Einar Gift Parrot	1855	1914
6 Hedda Agnes Ida Gift Rasmussen 11/8 1856		

Anmärkning: Skådespelerskan Sara Key har tagit sitt namn efter sin farmorsmor som var syster till Ellen Key . (Hedvig eller Hedda?)

Mac Otto Washington Key Gift 16/2 1888 med Maria Katarina Schade	9/7 1853 1860	1933 1917
1 <u>Ivar</u> Emil Gift Svea Axelina Möller	8/3 1889 3/5 1893	
2 Ellen Marie Louise Gift Björcke	5/12 1891	

Ivar Emil MacKey	8/3 1889	
(denna gren använder MacKey som efternamn)		
Gift 13/6 1916 med Svea Axelina Möller	3/5 1893	
1 Carl-Fredrik	27/3 1918	
Gift med Gerd Alva Margareta Landfors	23/10 1926	
2 James Fredrik	20/11 1919	
Gift med Kerstin Anne-Marie Madsen	6/3 1923	
Barn i ett andra äktenskap		
1 Jan		
Bankjurist		
2 Stina		
3 Ulla		
Carl-Fredrik MacKey	27/3 1918	
Gift 22/6 1946 med Gerd Alva Margareta Landfors	23/10 1926	
Chefsåklagare och kapten i terrängens reserv samt ställföreträdande civilförsvarschef i Skövde civilförsvarsdistrikt		
1 John Lennart	21/1 1947	1965
2 Margareth Kathrine	1/1 1949	
James Fredrik MacKey	20/11 1919	
Gift 22/3 1947 med Kerstin Anne-Marie Madsen	6/3 1923	
Professor i växtförädling vid Sveriges lantbruksuniversitet		
1 Ellen <u>Kristina</u> MacKey	6/5 1948	
2 Eva Marie-Sophie MacKey	24/9 1949	